

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**BİLİM VE SANAT MERKEZİ GÖRSEL
SANATLAR ALANINDA YAZILMIŞ
AKADEMİK ÇALIŞMALARIN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Cihan KURT

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÖZNÜLÜER

Erzincan/2022

TEZ BİLDİRİMİ

“Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanında Yazılmış Akademik Çalışmaların İncelenmesi” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Cihan KURT

BİLİM VE SANAT MERKEZİ GÖRSEL SANATLAR ALANINDA YAZILMIŞ AKADEMİK ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Cihan KURT

**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel
Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek
Lisans Tezi, Ocak 2022**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÖZNÜLÜER

ÖZET

Araştırmanın amacı, Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanında Yazılmış Akademik Çalışmaları nicelik ve nitelik bakımından incelemektir. Bu amaçla Bilim Sanat Merkezlerinin (BİLSEM) açıldığı 1995 tarihinden 2021 yılına kadar bilim ve sanat merkezleri odağında görsel sanatlar alanı ile ilgili yazılmış toplamda 50 yayın (tez, makale, bildiri vb.) incelenmiştir. Ulaşılan bu çalışmaların verileri, nitel olarak konularına göre kategorize edilirken, nicel olarak frekans ve yüzdelerine göre analizi yapılarak yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre araştırma konusu en çok makale, en az ise tez olarak çalışılmıştır. Konularına göre yüksek lisans, doktora ve bildiri çalışmalarında en çok ele alınan eğitim konusu olurken, makale çalışmalarında ise durum saptama olduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans tezi olarak en çok çalışma 2019 yılında en az çalışma ise 2007, 2008 ve 2012 yıllarında yapılmıştır. Doktora tezi ise her yıl birer adet olarak yapılmıştır. Çalışmaların yapıldığı yıllara göre makaleler 3'er ve 2'şer adet olmak üzere yayınlanmıştır. Bildirilerin en çok 2014 ve 2018 yıllarında yayınlandığı görülmüştür. Yayınlandıkları üniversiteye bakıldığında en fazla çalışma 3 yüksek lisans tezi ve 4 doktora tezi olarak Gazi Üniversitesidir. Konularına göre incelendiğinde en fazla eğitim konusunda yazıldığı (5 Yüksek lisans, 3 doktora tezi) görülmüştür. Makalelerin ise 9'unun durum tespiti çalışması, 6'sının ise eğitim konulu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilim ve Sanat Merkezi, Sanat Eğitimi, Görsel Sanatlar Eğitimi, Özel/üstün Yetenek

**EXAMINATION OF ACADEMIC STUDIES WRITTEN IN THE FIELD OF
VISUAL ARTS IN THE SCIENCE AND ART CENTER**

Cihan KURT

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute Of Social Sciences, Fine Arts
Education Department, Art Teaching Department Master's Thesis,**

January 2022

Thesis Supervisor: Assistant Professor Dr. Hüseyin ÖZNÜLÜER

ABSTRACT

The aim of the research is to examine the Academic Studies Written in the Field of Science and Art Center Visual Arts in terms of quantity and quality. For this purpose, a total of 50 publications (theses, articles, papers, etc.) written on the field of visual arts, in the focus of science and art centers, from 1995 when Science and Art Centers (BİLSEM) were opened, until 2021. While the data of these studies were categorized according to their subjects qualitatively, they were interpreted quantitatively by analyzing them according to frequency and percentages. According to the findings obtained from the research, the research topic was studied mostly as an article and at least as a thesis. According to their subjects, it has been determined that while it is the most discussed education subject in master's, doctoral and paper studies, it is determined that there is a situation determination in article studies. As a master's thesis, the most work was done in 2019, and the least work was done in 2007, 2008 and 2012. The doctoral thesis was done as one each year. According to the years of the studies, 3 and 2 articles were published. It was seen that the most of the papers were published in 2014 and 2018. Looking at the university they are published in, the most studies are Gazi University as 3 master's theses and 4 doctoral theses. When examined according to their subjects, it was seen that most of them were written on education (5 master's and 3 doctoral theses). It was determined that 9 of the articles were about due diligence studies and 6 of them were about education.

Keywords: Science and Art Center, Art Education, Visual Arts Education, Special/Gifted Talent,

ÖN SÖZ

Tarih boyunca özel/üstün yetenekli çocuklara önem verilmiş bu doğrultuda bu çocukları destekleyici eğitimler ilgili çalışmalar yapılmıştır. Özel/üstün yetenekli bireyler ülkeler için önemli zenginliklerdir. Bu ülkeler için bu kadar önemli olan bireyler, doğru bir şekilde gelişmeleri için eğitimlerinin iyi planlanması ve uygulanması gerekmektedir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de özel/üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik çalışmalar tüm hızıyla devam etmektedir. Ülkemizdeki özel/üstün yetenekli öğrencilerin örgün eğitimlerinin yanında bu öğrencilere destekleyici eğitim veren en önemli kurum Bilim ve sanat merkezleridir. Görsel sanatlar alanı öğrencileri, özel/üstün yetenekli olarak kabul edilmesinden sonra önemsenmişler BİLSEM’lerde görsel sanatlara yönelik alan açılmıştır. Ülkelerin gelişmesinde etkili olan özel/üstün yetenekli bireylerin gelişmesi ve potansiyellerinin etkili bir şekilde kullanılması için destekleyici eğitim verilmeli aksi takdirde bu yetenekler yitip kaybolacaktır.

BİLSEM görsel sanatlar alanı ile ilgili literatür taraması yapıldığında BİLSEM’lerin açıldığı 1995 yılı ve 2021 yılları arasında konuyla ilgili yapılmış akademik çalışmaların azlığı tespit edilmiştir. Özel/üstün yetenekli bireylerin eğitiminde önemli yeri olan görsel sanatlar alanında yazılmış akademik çalışmaların derlenip toplanması ve araştırmacılar tarafından bu konunun fark edilmesi amaçlanmıştır.

Cihan KURT

TEŞEKKÜR

Pandemi süresince her yeni gün değişmekte olan hayatın şart ve koşullarına rağmen yürütmekte olduğum yüksek lisans tez çalışmasının her aşamasında manevi desteklerini esirgemeyen, ışık tutan, bilgi ve birikimiyle bana yol gösteren herkese sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim. Öncelikle engin bilgi ve birikimi ile bana yol olan, hedefe odaklanarak ilerlememi sağlayan, pek saygıdeğer değerli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÖZNÜLÜER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tezimin araştırma konusunun oluşum aşamasında bana fikir ve tecrübeleri ile ilham olan, koşulsuz her türlü desteği sağlayan değerli hocam, Sayın Prof. Dr. Orhan TAŞKESEN'e teşekkürü bir borç bilir, şükranlarımı sunarım. Aynı zamanda tezimin yazım aşamasında aydın görüşlerini benimle itinayla paylaşan, yüreklendirici sözleri ile beni tekrar cesaretlendiren ve akademik yolda direncimi yükselten Doç. Dr. Selma TAŞKESEN'e teşekkür ederim.

Büyük bir özveri ile çalışan, bilgisini ve tecrübesini benden esirgemeyen, yüksek lisans tez savunma jürisinde yer alarak beni onurlandıran Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Muhammet İNCEAĞAÇ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak mevcudiyeti ile beni gururlandıran, manevi desteğini aldığım kararlar ile her zaman destekleyen eşim Nihal KURT'a, doğru yolda her zaman ilerleyeceğine inandığım kızım Nurefşan KURT'a, yoğun çalışma döneminde ihmal ettiğim küçük oğlum Mustafa Eymen KURT'a, sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca beni her zaman ve her koşulda destekleyen annem Hergül KURT'a, cesaretimi toplamama her daim yardım eden babam Selahattin KURT'a ve desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen tüm kardeşlerime minnet duyar, sonsuz teşekkür ederim.

Cihan KURT

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
ÖN SÖZ	IV
TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLO LİSTESİ	X
KISALTMALAR.....	XI
GİRİŞ.....	1
A. Araştırmanın Amacı.....	4
B. Alt Amaçlar.....	4
C. Araştırmanın Önemi.....	4
D. Varsayımlar.....	5
E. Sınırlılıklar.....	5
F. Tanımlar Ve Temel Kavramlar.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
I. ÜSTÜN/ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLAR.....	7
A. Üstün Zekâ Ve Özel/Üstün Yetenek Kavramı.....	7
1. Yaratıcılık.....	10
2. Yetenek	11
3. Motivasyon	13
B. Zekâ.....	15
C. Özel/Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri.....	16

II. ÖZEL/ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ.....	17
A. Dünyada Özel/Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Tarihçesi.....	17
B. Türkiye’de Özel/Üstün Yeteneklilerin Eğitimleri Tarihçesi.....	21
III. BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ	24
A. Bilim Ve Sanat Merkezlerinin Amacı.....	26
B. Bilim Ve Sanat Merkezlerinin İlkeleri.....	27
C. Tanılama (Öğrenci Seçimi).....	28
1. Aday gösterme.....	28
2. Grup Taraması.....	29
3. Bireysel İnceleme	30
D. Bilim Ve Sanat Merkezlerinin Eğitim-Öğretim.....	30
E. Bilim Sanat Merkezi Eğitim Programları.....	31
1. Uyum Programı	32
2. Destek Eğitimi Programı.....	32
3. Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı (BYF).....	32
4. Özel Yetenekleri Geliştirme Programı (ÖYG).....	33
5. Proje Üretimi Ve Yönetimi Eğitim Programı (PROJE)	33
F. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görsel Sanat Eğitimi.....	34
1. Özel Yetenekli Çocuğun Sanatsal Yeteneği.....	34
2. Özel/Üstün Yetenekliler Sanatsal Eğitim	36
a) Hızlandırma	39
b) Gruplama.....	39
c) Zenginleştirme	39
İKİNCİ BÖLÜM	42
BENZER ARAŞTIRMALAR	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	49
YÖNTEM.....	49
A. Araştırmanın Modeli.....	49
B. Araştırmanın Evreni.....	49
C. Verilerin Toplanması.....	50
D. Verilerin Analizi.....	50
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	52
BULGULAR	52
I. BİRİNCİ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR	52
A. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili Tezler Ve Konularına Göre Dağılımı.....	52
1. Yüksek Lisans Tezleri	52
a) Yüksek Lisans Tezlerinin Konularına Göre Dağılımı	54
2. Doktora Tezi.....	55
a) Doktora Tezlerinin Konularına Göre Dağılımı.....	56
B. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili MakalelerVe Konularına Göre Dağılımı.....	58
1. Makaleler.....	58
a) Makalelerin Konularına Göre Dağılımı.....	60
C. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili Bildiriler Ve Konularına Göre Dağılımı.....	63
1. Bildiriler.....	63
a) Bildirilerin Konularına Göre Dağılımı	65
II. İKİNCİ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR	69
A. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	69

B. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı.....	70
C. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı.....	70
D. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Makale Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı.....	72
E. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Bildiri Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı.....	73
III. ÜÇÜNCÜ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR.....	74
A. Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Üniversitelere Göre Dağılımı.....	74
IV. DÖRDÜNCÜ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR.....	75
A. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı.....	75
B. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Makale Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı.....	76
C. Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Bildiri Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı.....	77
BEŞİNCİ BÖLÜM	78
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	78
A. Sonuç Ve Tartışma.....	78
B. Öneriler.....	83
KAYNAKÇA	84
İNTERNET KAYNAKLARI	98
EKLER.....	99

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	2020-2021 Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Takvimi (internet Kaynağı, 1).	29
Tablo 2	Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların Cinsiyete Göre Dağılımı	69
Tablo 3	Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi ilgili Yapılan Akademik Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı	70
Tablo 4	Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı	71
Tablo 5	Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Makale Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı	72
Tablo 6	Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Bildiri Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı	73
Tablo 7	Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Üniversitelere Göre Dağılımı	74
Tablo 8	Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı	75
Tablo 9	Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Makale Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı	76
Tablo 10	Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Bildiri Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı	77

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABD	: Ana Bilim Dalı
AÜEF	: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
AKT	: Aktaran
ARK	: Arkadaşları
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BTYK	: Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
BYF	: Bireysel Yetenekleri Farkettirme
BİLSEM	: Bilim ve Sanat Merkezi
ECHA	: Avrupa Üstün Yetenekliler Konseyi
GSMH	: Gayri Safi Millî Hasıla
IQ	: (İngilizce: Intelligence Quotient), Zeka Katsayısı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NAGC	: Ulusal Üstün Zekalılar Derneği
ÖYG	: Özel Yetenekleri Geliştirme Program
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
VB	: Ve Benzeri
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

“Geçmişten günümüze kadar dünya genelinde özel/üstün yetenekli bireyleri önemseyen ve öncelik veren toplumlar hep bir adım önde olmuşlardır. Üstün yetenekliliğin bilimsel bir kavram olarak ele alındığı 19. yüzyıldan bu yana üstün yetenekliliğin en güçlü göstergesi, zekâ kavramı ve zekâyı ölçtüğü kabul edilen zekâ testleri olmuştur. Zekâ testleri aracılığıyla tanımlama yapan kaynaklarda üstün yetenekliler, yapılan değerlendirme sonucunda zekâ bölümü sürekli olarak 130 ve daha yukarı puan olan bireylerdir” (Ersoy ve Avcı, 2001, s 196). Özbay (2013) bu konuda yıllardır yapılan çalışmalar sonucunda zekânın ölçülmesi ve bu ölçümler sonucunda ortaya çıkan belli düzeyin üzerinde olan bireylerin özel/üstün yetenekli olarak adlandırılacağını ifade etmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı’na (MEB) (BİLSEM Yönergesi, 2019) göre özel yetenekli birey, “yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren bireyler olarak tanımladığı görülmektedir”. Özbay’ın (2013) aktardığına göre Renzulli özel/üstün yetenekli bireylerin şu üç özelliği içinde barındırması gerektiği ve bu özellikler arasındaki ilişkiden meydana geldiğini bunların ise;

- Yetenek; genel ve özel yetenek
- Yaratıcılık
- Motivasyon olduklarını ifade etmektedir.

Uçar (2015) göre yetenek genel bir tanımla; bir şeyi anlama ya da yapabilme niteliği ve kabiliyetidir. Gürtuna (2003) bu konuda bireyin doğuştan bir yetisi olduğunu, yaratıcılığın ve yeteneğin doğuştan olabileceği gibi onu tetikleyen çevre faktörü de yadsınamayacağını bizlere aktarır. Ayrıca yaratıcı bireylerin alışılmışın dışındakini aramayı ve araştırmayı sevdiklerini keşif yapmayı merak etmeyi en üst seviyede yaşayıp uyguladıklarını ifade etmektedir. Özel/üstün yetenekli çocukların harekete geçirilmesi için motivasyonun ne olduğunu nereden kaynaklandığını kimi nasıl etkilediğini bilmek gerekmektedir. “Harter’a göre motivasyonun kaynağı iç

motivasyon ve dış motivasyon olmak üzere ikiye ayrıldığını İç motivasyonun bireyin kendisi için dışarıdan zorlama olmaksızın bağımsız olarak yaptıkları; dış motivasyonun ise bir otoriteyi memnun etmek veya bir ödül almak için dışarıdan gelen etkiler sonucunda harekete geçen dürtüler olarak ifade eder” (Topçu ve Taşçılar, 2016, s 589). Nazik (2003) bu konuda çocukların zekâ düzeyleri bakımından üç grupta incelenebileceğini bunların; normal zekâlılar, normalin altında zekâlılar ve normalin üstünde zekâlılar olduğunu ifade etmiştir. Çocukların yönlendirilmesi konusunda, en önemli grubun üstün zekâlılar olduğunu bu özel/üstün zekâlı çocukların doğru ve yararlı bir alana yönlendirilmezse, toplumda problem yaratabilecekleri uyarısında bulunmaktadır.

Günümüzde özel/üstün yetenekli bireylerin önemini anlayan birçok ülke buna yönelik çalışmalar yapmaktadır. Akarsu’ya (2001) göre günümüzde Amerika, Rusya, İngiltere, İsrail, Güney Kore ve Almanya gibi ülkeler bu bireylerin eğitimine büyük önem verdiği görülmektedir. Dünyada özel/üstün yetenekli bireylere yönelik çalışmalar olduğu gibi Türkiye’de farklı zamanlarda çalışmalar yapılmış, ayrıca özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik dünyada yapılan ilk çalışma Osmanlıdaki Enderun Mektepleridir”. Çamdeviren’e (2014) göre “tarihimizde üstün yetenekli bireylerin en iyi değerlendirildiği Osmanlıdaki Enderun mektepleriyle başlatılmış olan uygulamalar Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. 1948 yılında bu bireylerin eğitimi yasal güvence altına alınmış ve bundan sonraki yıllarda farklı şekillerde uygulamalar ve çalışmalar zaman zaman devam etmiştir. En son 1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Rehberlik Araştırma Merkezinin bu çocuklara yönelik başlatmış olduğu çalışmalar sonucu 1995 yılında Bilim ve Sanat Merkezleri açılmıştır (Özgüler, 2009, s. 66). “Bilim ve Sanat Merkezleri ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak bir şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olarak ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan kurumlarıdır”(MEB, Tebliğler Dergisi, 2019). Ülkemizin ve toplumumuzun geleceği için özel/üstün yetenekli bireylerin tespiti eğitilmesi gerekmektedir. Ayrıca özel/üstün yetenekli öğrenciler, potansiyel açıdan akranlarına göre öğrenme hızı, öğrenme derinliği ve sahip oldukları ilgiler bakımından farklıdır. Bu öğrenciler, normal

programlar yolu ile sağlanamayan geniş kapsamlı eğitim olanakları ve hizmetlerine gereksinim duyarlar (Levent, Kansu ve Çelik, 2019, s 752). Dönmez’e (2009) göre İçinde bulunduğumuz bilgi çağında ve gelecekte, bilgiyi kazanma ve bilgi üretme, insanlığın var olacağı tüm alanlarda vazgeçilmez olacak ve üstün yetenekli bireylerin eğitimleri ise bu anlamda daha da önem kazanacaktır.

Ülkemizde özel/üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili birçok akademik araştırma yapılmaktadır. Bu tez, makale ve bildiri araştırmaları ile özel/üstün yetenekli bireylerin eğitime katkı sağlanması amaçlanmaktadır. “Bu alanda yapılan çalışmalar alandaki eğilimlerin anlaşılmasında ve ne tür çalışmalara ihtiyaç duyulduğunun belirlenmesinde fayda sağlayacak ve böylece bu konudaki çalışmaların geliştirilmesine katkı sunacaktır. Yayınlanmış akademik araştırmaların belirli kategoriler dahilinde analizlerinin yapıldığı bu çalışmalar, eğitim araştırmacılarına yol gösterebilecek, yapılacak çalışmalara kılavuzluk yapabilecek projelerdir. Özellikle eğitim politikaları belirlenmesinde yüksek lisans ve doktora tezlerinin, yol haritaları olabilmeleri bu konunun önemini artırmaktadır” (Tarman, Acun, ve Yüksel, 2010). Bundan dolayı yüksek lisans ve doktora tezlerinin genel bir değerlendirilmesinin yapılarak incelenmesinin alanda yapılacak çalışmalara önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Buna göre alanyazın taraması yapıldığında Türkiye’de bilim ve sanat merkezleri görsel sanatlar alanında yeterince araştırma yapılmadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar genelde üstün zekalı ve özel/üstün yetenekli öğrencileri kapsayan genel araştırmaları kapsamaktadır. Bunlar Koç ve Saranlı (2017) tarafından araştırılan “Erken Çocukluk Dönemindeki Üstün Yetenekli Çocuklara İlişkin Türkiye’deki Lisansüstü Çalışmaların Çok Boyutlu Analizi”, Dönmez ve İdin (2017) tarafından araştırılan “Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi İle İlgili Araştırmaların İncelenmesi”, Schreglmann (2016) tarafından “Türkiye’de Üstün Yetenekli Öğrenciler ile İlgili Yapılan Yükseköğretim Tezlerinin İçerik Analizi”, KARKIN (2011) tarafından “Müzik Bilimleri Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”, ve benzeri araştırmalar örnek gösterilebilir. Günümüz özel/üstün yetenekli çocukların eğitiminde görsel sanatlar eğitiminin önemli

bir yere sahip olmasına rağmen yapılan literatür taramasında bu konuda yeterli çalışma yapılmadığı görülmektedir.

Bu araştırma ile BİLSEM'lerin açıldığı 1995 yılından 2021 yılına kadar “bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı” ile ilgili olarak Türkiye’de yapılan akademik çalışmaların genel değerlendirilmesi yapılarak alana katkı sağlanması amaçlanmıştır.

A. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış akademik çalışmaları nitelik ve nicelik bakımından durumlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

B. Alt Amaçlar

Nitel ve nicel veri analizi yapılacak olan aşağıdaki alt amaçlar doğrultusunda hazırlanan sorulara bulgular kısmında cevaplar aranacaktır.

1. Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanında Yazılmış Tez, Makale ve Bildirilerin Konularına Göre Nitel Dağılımı Nasıldır?
2. Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanında Yazılmış Tez, Makale ve Bildirilerin Cinsiyete, Türlerine ve Yıllara Göre Nicel Dağılımı Nedir?
3. Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanında Yazılmış Tez Çalışmalarının Üniversitelere Göre Nicel Dağılımı Nedir?
4. Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanında Yazılmış Tez, Makale ve Bildirilerin Konularına Göre Nicel Dağılımı Nedir?

C. Araştırmanın Önemi

Bu konunun seçilme sebebi dünyayı etkileyen ve değişime öncülük eden özel/üstün zekâlılar ile ilgili faaliyetlerin arttırılması ne derece önemli ise söz konusu alanda yapılmış olan çalışmaların da bibliyografyasının hazırlanarak değerlendirilmesi aynı derecede önemlidir. Ayrıca özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde çok önemli yer tutan görsel sanatlar alanında yapılacak olan araştırmaların arttırılması ile öğrencilere verilecek olan eğitimin kalitesini arttırmak amaçlanmıştır. Alanyazı

taraması yapıldığında görsel sanatlar alanından daha çok, genel olarak özel/üstün yetenekliler alanına yoğunluk gösterildiği tespit edilmiştir. Bundan dolayı özel/üstün yetenekli öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminin eksik kaldığı görülmüştür. Yapılacak bu çalışma ile özel/üstün yetenekli öğrencilerin görsel sanatlar alanı ile ilgili çalışılmamış konuları ve lisansüstü araştırmaların ne seviyede olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Bu araştırma ile BİLSEM’lerde çalışan görsel sanatlar öğretmenlerinin ders programını uygularken işlerini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma ile özel/üstün yeteneklilerin görsel sanatlar alanıyla ilgili araştırma yapacak olan akademisyenlerin, eğitimcilerin ve öğrencilerin başvurabilecekleri bir kaynak olması açısından önemli görülmektedir.

D. Varsayımlar

Yapılan araştırma kapsamında ulaşılan tüm bilimsel araştırmaların bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış olan tüm araştırmaları kapsadığı varsayılmaktadır.

E. Sınırlılıklar

Bu araştırma BİLSEM’lerin açıldığı tarih olan 1995 yılından 2021 yılına kadar “bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında” yazılmış olan tez, makale ve bildiri çalışmaları ile sınırlıdır.

F. Tanımlar Ve Temel Kavramlar

Özel/üstün Yetenek: Ülkemizde üstün zekâ veya üstün yetenek yerine aynı kavrama karşılık gelmek üzere özel yetenek kavramı kullanılmaktadır. “Özel/üstün yetenekli birey; yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren bireylerdir” (MEB, BİLSEM Yönergesi 2019, s 7-8).

Zeka: “İnsanın düşünmesi, akıl yürütmesi, objektif gerçekleri algılayabilmesi, yargılayabilmesi ve bunlardan sonuç çıkarabilme yeteneklerinin tamamı” olarak tanımlanmaktadır. Zekâ, genel olarak yeteneklerimizin ortak noktası her tür uyarana uyum sağlamak ve bunlarla beraber problem çözme kabiliyetidir” (TDK, 2005).

Yaratıcılık: “Yaratıcılık, bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda öğrendiklerini birbiriyle ilişkilendirerek karşılaştığı bir sorunu çözebilmesi; bu ilişkileri kullanarak ortaya yeni, özgün bir düşünce ya da ürün koyabilmesi olarak açıklanabilir” (Özen, 2012).

Motivasyon: “Motivasyon, insanların önceden belirlenmiş bir hedefe varmak üzere kendi istek ve arzularıyla hareket etme sürecidir. İşletme açısından motivasyon, hem işletmenin hem de iş görenlerin beklentilerine cevap veren bir iş ortamı oluşturup, kişinin istenilen davranışa geçmesi için isteklendirilmesi süreci olarak ifade edilebilir” (Ünsar, İnan ve Yürük, 2010).

Bilim ve Sanat Merkezi: “Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin bilincinde olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

Görsel Sanatlar: “Özsoy’a (2007) göre görsel sanatlar desen, resim, özgün baskı, heykel; film, televizyon, grafik, üretim tasarımı gibi iletişim ve tasarım sanatlarıdır. Ayrıca kentsel tasarım, iç mimarlık ve manzara tasarımı gibi mimarlık ve çevresel sanatları ile halk sanatlarını; seramik, elyaf, takı ve mücevher, ahşap eserler ve diğer malzemelerle yapılan sanatları içeren geniş bir alanı ifade etmektedir”.

Sanat Eğitimi: “Kişinin duygu, düşünce izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür” (Küçüktepepınar, 2014, s 28).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

I. ÜSTÜN/ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLAR

A. Üstün Zekâ Ve Özel/Üstün Yetenek Kavramı

“Geçmiş çağlardan günümüze özel/üstün yetenekli bireyler hemen hemen her toplumda insanların dikkatini çekmişlerdir. Genç (2013) göre özel/üstün yetenekliliğin tanımına yönelik ilk çalışmayı 1920 yılında Lewis Terman’ın yapmış ve 34 yıl dehanın genetiği üzerine çalışan Lewis Terman, 1925 yılında zekâyı ölçen bir test (Stanford-Binet) geliştirmiştir. İnsanların bu testlerden belli bir puanı aştıklarında Zekâ Seviyesi (IQ) bu aldıkları yüksek puan dahilik göstergesi olarak görülmeye başlanmıştır. Terman’ın mantıksal, fiziksel ve akılsal özellikleri ölçmesine dayanan bu çalışması 1956’da Terman’ın ölümüne kadar devam ettirdiğini ifade etmektedir”. Özbay (2013) bu konuda yıllardır yapılan çalışmalar sonucunda zekânın ölçülmesi ve bunun sonuçları neticesinde ortaya çıkan belli düzeyin üzerinde olanlar özel/üstün yetenekli olarak adlandırılacağını ifade etmiştir. “Üstün yetenekli çocuklar, zihinsel, yaratıcılık, sanat, liderlik ile ilgili alanlarda veya özel akademik alanlarda yüksek performans sergileyen ve bu tür yeteneklerinin tam anlamı ile geliştirilmesi standart okullarda sağlanamayan, özel hizmetlere ve uygulamalara ihtiyaç duyan çocuk ve gençlerdir”. Dönmez’e (2009) göre “özel/üstün ve yeteneklilik; bireyin, genetik özelliklerle var olan ve çevresel uyaranlarla gelişen; fiziksel büyüme ve gelişim, algı–dikkat kontrolü, bilişsel gelişim, dili anlama ve ifade etme yeteneği, sosyal, duygusal ve estetik gelişim alanlarının biri, birkaçı ya da hepsinde yaşlılarından ileri düzeyde olma durumudur.”

Kirişçi ve Sak (2017) artık üstün zekâlı ve üstün yetenekli kavramlarının birbirlerinden bağımsız olarak görülmediğini ve üstün zekânın özel/üstün yetenekli kavramıyla tanımlamanın doğru olacağını ifade etmektedirler. Sungur (2003) ise üstün özelliklere sahip çocukların, bazen özel/üstün yetenekli, bazen de üstün zekâlı olarak nitelendirildiğini bununda kavram karmaşasına ve birbirlerinin yerine kullanılmalarına sebep olduğunu ifade etmektedir. Günümüzde her ülke kendi özel/üstün yetenekliler

için bir kavram kullanmaktadır. “Örneğin Amerika Birleşik Devleti’ne (ABD) göre akran çocukların, deneyim veya çevre şartlarına sahip aynı yaştaki çocuklara göre üstün performans gösteren veya yüksek düzeyde başarı elde eden çocuklar ve gençlerdir” (Özbay, 2013, s 7-8). Zekâ seviyesi belli bir oranın üstünde olan çocuklar için Türkiye’de sırasıyla üstün zekâ, üstün yetenek şu an ise özel yetenek kavramı kullanılmaktadır. “Milli Eğitim Bakanlığı tarafından üstün yetenekli birey; zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren birey olarak tanımlanmaktadır” (MEB, Çerçeve Eğitim Programı, 2013). Bu şekilde zekâ tanımlarını çoğaltabiliriz. “Ayrıca özel/üstün yetenekli öğrenciler, potansiyel açıdan akranlarına göre öğrenme hızı, öğrenme derinliği ve sahip oldukları ilgiler bakımından farklıdır. Bu öğrenciler, normal programlar yolu ile sağlanamayan geniş kapsamlı eğitim olanakları ve hizmetlerine gereksinim duyarlar” (Levent ve Çelik, 2019, s 752).

Koç’a (2017) göre akranlarından farklı olan özel/üstün yetenekli çocukların gelişmeleri için imkân sağlandığında, verimlerini en üst seviyeye çıkaracaklarını, bunun tam tersi olursa ne yazık ki özel/üstün yeteneklerinin uygun olmayan mekan ve eksik imkanlar nedeniyle gelişimlerinin azalacağını vurgulamıştır. Bundan dolayı erken yaşlarda özel/üstün yeteneklilerin ihtiyaçları belirlenmeli ve bu bireylere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programları vasıtasıyla kendilerini geliştirme olanakları sağlanmalıdır.

Özel/üstün yetenekli çocuklar, toplumlar için ayrı bir öneme sahip olağanüstü gücü olan bireylerdir. Renzulli (1986) ise yaratıcılığını kullanarak başarılar elde eden çocuklar ile ilgili yaptığı bilimsel çalışmalar sonucuna göre özel/üstün yetenekli bireyler üç özelliği içinde barındırıp, bu özellikler arasındaki ilişkiden meydana gelirler. Bunlar;

- Yetenek; genel ve özel yetenek
- Yaratıcılık
- Motivasyondur (Akt. Özbay, 2013)

Bu üç özelliğin özel/üstün yeteneklilerde bulunup üçünün de birbiriyle bağının olması gerekir. “Sak’a (2012) göre Renzulli’in kuramında genel zihinsel yetenek,

geleneksel zekâ anlayışı ve üstün yetenek kuramı için bu özellikler önemlidir ve üstün yetenek kuramların çoğunda önemli bir faktör olduğunu görmekteyiz”.

Özbay’a (2013) göre özel/üstün yetenekli bireyler bu üç özelliği bir arada geliştirme yeteneğine sahip bunları insanlığın önemli alanlarında kullanabilen bireyler olduğunu, yeteneklilik kavramındaki yaratıcılığın önemli yeri olduğunu vurgulamış geleneksel zekâ testleri ve zekâ bölümü puanlarının üstün yetenekliliği tanılamada yetersiz kaldığı görüşü ağırlık kazandığını vurgulamıştır. Topçu ve Taşçılar (2016) “1960’lara kadar genelde zekânın değişmez olduğu ve üstün bireylerin kalıtsal donanımları nedeniyle, özel bir eğitime gerek duymadan idare edeceklerine inanılırken; zekânın dinamik bir özellik gösterdiği, farklı boyutlardan oluşup çok sayıda yetenek içerdiği ve olumlu deneyimlerle yaşam boyu gelişmeye devam edeceğini ifade etmektedirler.” “İncelediğimiz bütün bu tanımlar özel/üstün yetenek, kendi başına ayrıcalıklı bir özellik ya da yalnızca bazı kişilerde gözlenen bir özellik değil, yetenek düzeyi ne olursa olsun tüm insanlarda gözlenen özelliklerin var oluş derecesindeki, görülme sıklığı olduğunu görmekteyiz. Başka bir yaklaşımla özel/üstün yetenekli bireylerin farklı insanlar olmadığı bazı özellikleri ve bunların çokluğu ve doğru zamanda doğru eğitim verilen bireylerdir” (Özbay, 2013, s 9). Koç (2016) genel olarak üstün zekâlılık ve yeteneklilik: Çocuğun veya öğrencinin bir veya birkaç alanda yaşıtlarına göre üst düzeyde performans göstermesi, bu özelliğinin uzman, öğretmen, aile ve çevreleri tarafından fark edilebilir olması ve çocuğun akranlarından farklı sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişim özellikleri sergilemesi olarak tanımlanabilir. “Bu kişilerin, yüksek akademik başarı gösteren, keşif ve icat yeteneği olan, yaratıcı davranışlar gösteren, liderlik, bireysel ve bireyler arası ilişkilerde başarı gösteren, görsel ve performansa dayalı sanat dallarındaki yetenekleri olan çeşitli alanlarda başarı gösteren bireyler olduğunu belirtir”. Bunlara örnek olarak; Picasso resim, Mozart müzik, Einstein fizik ve Edison elektrik alanında insanlığa önemli icatlar, eserler sunduklarını bizlere aktarmaktadır. “Özel/üstün yetenekli çocukların standart zekâ testlerinde yaklaşık olarak 130 ve üzeri puan alan çocuklar olduğunu özel/üstün yetenekliler tarihinde bu ölçüt ile çocuklar üstün yetenekli olarak kabul edildiği ve buna göre bunlara yaklaşılmasının doğru olacağını söylemektedir.” (Özbay, 2013, s 8-9).

BİLSEM’lerde eğitim gören özel/üstün yetenekli çocuklara verilecek eğitim yönergelerle düzenlenmektedir. “Özel/üstün yetenekli çocuklar, özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi yönüyle yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve bu tür yeteneklerini geliştirmek için okul tarafından sağlanamayan hizmet veya faaliyetlere gereksinim duyan çocuklardır”. Üstün yeteneklilik kavramının yanında özel yeteneklilik kavramını tercih edildiğini bilmekteyiz. “Ayrıca literatürde üstün yetenek kavramı kullanılmasına rağmen, 15 Ocak 2013 tarihinde Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nca (BTYK) yayınlanan Strateji ve Uygulama Planı’nda aynı kavrama karşılık gelmek üzere daha az kategorize edici olarak özel yetenek kavramı tercih edilmiştir” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019). Özel/üstün yetenekli bireyleri diğer bireylerden ayıran özellikler şunlardır; motivasyon, yaratıcılık ve yüksek performanstır. Ayrıca özel/üstün yetenekli çocukların erken çocukluk dönemlerinde gelişimleri farklılıklar gösterir.

1. Yaratıcılık

Yaratıcılık Latince ‘creare’ sözcüğünden gelip, ‘doğurmak, yaratmak, meydana getirmek’ anlamlarına gelmektedir. “Yaratıcılığa bir diğer bakış açısı getiren Vernon ise bu kavramı, insanın sosyal, manevi, estetik, bilimsel veya teknolojik değeri olduğu kabul edilen yeni fikirleri, görüşleri, buluşları veya artistik objeleri üretme şeklinde açıklamıştır” (Arık, 1987).

“Bir diğer anlamı yaratıcı, yaratma yeteneği olan; yaratıcılık, yaratma yeteneği; her bireyde var olduğu kabul edilen bir şeyin yaratmaya iten fantezi, yatkınlık diye tanımlanır. Yaratmak, zeka, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak o zamana kadar görülmeyen yeni bir şey ortaya koymak, yapmak; bir şeyin olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak eylemi olarak açıklanmaktadır” (TDK, 2005).

Özden (2005) “yaratıcılığı, hatalara, sorunlara, bilgi eksikliğine ve uyumsuzluklara karşı duyarlı olma problemlere çözüm arama, güçlüklerle baş edebilme, kısa yollardan sonuca varma, hipotezler geliştirme, sınama, değiştirme, daha sonra da sonucu ortaya koyma olarak tanımlamaktadır”. Artut’a (2013) göre yaratıcılık, bir çeşit problem çözme tekniği, yararlı bir ürün ortaya çıkarma becerisi ve yaratıcılığın farklı düşünce

boyutları olan son derece esnek bir yapıdır. Yaratıcılık aynı zamanda kişilerin doğuştan getirdikleri bir özellik olduğunu her insanda az veya çok bazı yaratıcı belirtiler ve özellikler olduğunu yaratıcılık, sınırları olmayan geliştirilmesi mümkün olan bir eylemdir öğrenilmez ama uygun ortam koşullar sağlanırsa geliştirilebilir olduğunu söylemiştir. Özsoy (2007) ise Yaratıcı zekânın sonuçları çok zaman kendimizin ötesine gider; Edison, Kettering, Bell, Wright kardeşler ve tüm zamanların büyük keşiflerinde olduğu gibi kendi hayatlarına etki ettiği gibi başkalarının hayatına da etki edeceğini söylemektedir.

ABD’de zekâ testi yerine yaratıcılık testleri kullanılmaktadır. Yaratıcılıkla zekâ arasında kayda değer bir ilişkinin olup olmadığı konusunda bilim adamlarının çeşitli araştırmalar yaptıklarını söylemektedir. Araştırmalara göre, bir insanın zekâ puanı, 120 ve yaratıcılığı yüksekse, bu zekâ puanı 180 olandan daha faydalıdır. Aynı şekilde, hem zekâsı, hem de yaratıcılığı yüksek olan bir insan daha geçerlidir Ayrıca yaratıcılık için minimum (IQ: 125)’in gerekli olduğunu da yapılan araştırmalar da göstermektedir. Yaratıcılık ile zekâ arasında çok yüksek bir ortak yön olmadığı, çok zeki bir çocuğun daha çok yaratıcı olduğu anlamına gelmemektedir (Ayaydın, Tuna, Vural ve Yılmaz, 2011).

Levet (2013) bu konudaki araştırmalarına göre yaratıcılık ile zekâ arasındaki ilişkiyi pek çok araştırmacı konu edinmiştir. Guilford, yaratıcılığı çözümleyen yöntemler üzerinde çalışmış ve yaratıcılığın zekâ açısından belirli yanlarını aydınlatabilmiştir. Yaratıcı düşünme ve sonuçları için şüphesiz belli bir zekâ düzeyi gerekmektedir. Çünkü zihinde bilgilerin saklanması, uygun durumlarla karşılaşıldığında bağ kurulması ve yeni düzenlemeler yapılması için buna ihtiyaç vardır. Ancak yapılan araştırmalarla yaratıcılık ve zekâ arasında kesin ve doğrudan bir bağlantı olduğu bilgisi edinilememiştir.

2. Yetenek

Artut’a göre (2013) “yetenek, bir şeyi öğrenmek, bir işi yapmak ve tamamlamak ya da bir duruma başarıyla uymak konusunda organizmada bulunan ve doğuştan gelen güçtür”. Bilimsel veriler incelendiğinde yetenek kelimesi geçmişten günümüze farklı

anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca kavram zamanla dönüşüm göstermiştir. Günümüzde ‘yetenek’ kelimesi hala değişim sürecini sürdürmektedir. TDK’nın (2005) tanımına göre yetenek, bir kimsenin bir şeyi anlaması, bir işi yapabilmesi, bir işi tamamlayabilmesi becerisi veya bir duruma başarıyla ayak uydurması ayrıca kalıtsal olarak öğrenme gücü ve dışardan gelen etkiyi göğüsleyebilmesi olduğunu bizlere bildirmektedir. Altınöz’e (2018) göre yetenek, “bir kişinin herhangi bir konuda potansiyel olarak neleri iyi yapabileceği ile ilgili kabiliyetini ifade etmek için kullanılmaktadır”. Ceylan (2007) ise “yeteneği davranışlarımız, potansiyel bir yapabilme kabiliyetimiz, kalıtsal, zihinsel ve bedensel kapasitemiz, olaylara uyum sağlamamız ve büyük ölçüde kalıtsal olarak doğuştan gelen bir güç olduğu kabul etmemiz gerektiğini savunur. Bir başka tanımda yetenek, kişinin belirli ilişkileri kavrayabilme, analiz edebilme, çözümleyebilme, sonuca varabilme gibi zihinsel özellikleri ve bazı olguları gerçekleştirebilmesi şeklindeki bedensel özelliklerin tamamıdır. Bu durumda yetenek, bireylerin davranışlarını düzenlemede yararlandıkları zihinsel ve bedensel kapasiteleri olarak düşünülebilir” (Altınöz, 2018, s 83). “Yetenekler genelde kalıtsaldır. Yetenek potansiyel olarak yapabilme kabiliyetini gösterir. Örneğin sözel yetenek, sayısal yetenek, ikna etme yeteneği, algılama yeteneği, ilişki kurma yeteneği potansiyel olarak pek çok alanda kişinin bazı şeyleri yapabileceği anlamına gelir. Yetenek kavramı beceri kavramı ile çok yakından alakalıdır. Birçok ilgili beceri bir araya gelerek yeteneği oluşturur. Yeteneğin sergilenmesi veya kanıtlanması için onu ortaya koyacak bazı becerilerin sergilenmesi gerekir” (Şencan, İnternet Kaynağı, 2016, 3).

“Yetenek her alanda olduğu gibi eğitim öğretimde de çok önemli bir kavramdır. Yeteneğin eğitim ve öğretimdeki karşılığı ise, dışarıdan gelen bir etkiyi alabilme gücü olarak tanımlanmıştır. Buckingham ve Vosburgh’e göre ise, yetenek genel olarak; bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği; bir duruma uyma konusunda organizmada bulunan ve doğuştan gelen güç; kapasite olarak tanımlanmaktadır. Eğitim bilimlerinde yetenek kişinin kalıtıma dayanan ve öğrenmesini çerçeveleyen sınır; dışarıdan gelen etkiyi alabilme gücü olarak ele alınmaktadır. Yetenek, bir kişinin sürekli yaşadığı duygu, düşünce ve davranışları üretici bir şekilde yaşamın her alanına uygulayabilmesidir” (Altınöz 2018, s 83).

3. Motivasyon

Motivasyon kelimesi kulağa basitmiş gibi gelebilir, aslında motivasyon kavramını açıklamak oldukça zordur. “Motivasyon kelimesinin özüne bakıldığında enerji, irade, azim, aktivasyon ve niyet içeren bir kavramdır. Aslında birçok çalışma, motivasyonun merak, ısrar, öğrenme ve performans gibi çeşitli çıktılarla ilişkili olduğunu göstermektedir” (Dağlıoğlu, 2018, s 344). Bununla birlikte özel/üstün yetenekli bireylerde olması gereken güdülerden biri olan motivasyon hakkında birçok tanım ve araştırma yapılmıştır. Topçu ve Taşçılar’ın (2016) “üstün zekâ için bireyin hayatını kolaylaştıran güvenilir, sağlıklı, etkin olmasını sağlayan, beceri gerektiren, sonuca götüren genel kabiliyet, kişisel düşünce ve motivasyonun bileşkelerinin tümü olarak tarif etmişlerdir.”

Motivasyon, bireylerin davranışlarını çözmeye ve anlamaya çalışan pek çok kuramcı tarafından açıklanmaya çalışılmaktadır. Dağlıoğlu’na (2018) göre “davranışçı kuramlar farklı, bilişsel ve hümanistik kuramlarda ise daha da farklı yorumlanmıştır. Davranışçı kuramlarda motivasyon; dışsal uyarıcı ve pekiştireç kavramlarıyla açıklanabileceğini, bilişsel kuramın ise, bireyin bir davranışı sergileyip sergilemeyeceğine kendisinin karar vereceği belirtilerek seçme şansına bağlı olduğunu vurgulamaktadır”. Erden ve Akman (2011) “hümanistik yaklaşımı konusunda, insanlar maksimum potansiyellerine ulaşmak için çaba sarf ettiklerini, temel ihtiyaçlar hiyerarşisinde, daha yüksek bir motivasyon ve başarıya ulaşmak için bireylerin psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini vurgulamışlardır”. Özel/üstün yetenekli çocukların motivasyon düzeyleri olmadığında onlarda beklenenin tam tersine okul başarısı düşebilir. Bazen de okullarda normal eğitim programları özel/üstün yeteneğe göre hazırlanmakta buda özel/üstün yetenekli öğrencilerin derse karşı ilgisiz kalmasına sebep olmakta bunun sonucunda çocuğun okul başarısı düşmektedir. Bu konuda Sak (2012) Özel/üstün yetenekli bireylerden başarısız olanlar yüzdelik olarak durumlarını belirlemek oldukça güç olduğunu hatta imkansız olduğunu buna rağmen Ulusal Eğitimde Mükemmellik Komisyonu (National Commission on Excellence in Education, 1984) özel/üstün zeka kapasitesi olan öğrencilerin yarısının test sonuçlarına göre yeteneklerinin altında performans

sergilediklerini bildirmiş ayrıca düşük performans gösteren çocukların büyük bölümünün motivasyon eksikliği olduğunu bizlere aktarmaktadır. Sonuç olarak okullarda hazırlanacak programlar özel/üstün bireylerin motivasyonu düşünülerek yapılmalıdır.

Özel/üstün yetenekli çocukların harekete geçirilmesi için motivasyonun ne olduğunu nereden kaynaklandığını kimi nasıl etkilediğini bilmek gerekmektedir. Topçu ve Taşçılar'a (2016) göre motivasyonun kaynağı iç motivasyon ve dış motivasyon olmak üzere ikiye ayrıldığını İç motivasyonun bireyin kendisi için dışarıdan zorlama olmaksızın bağımsız olarak yapması olduğunu; dış motivasyonun ise bir otoriteyi memnun etmek veya bir ödül almak için dışarıdan gelen etkiler sonucunda harekete geçen dürtüler olarak ifade eder. Yazıcı'ya (2009) göre bu iki kaynak özel/üstün yetenekli çocuklar için aynı öneme sahip olduğunu bireylerin gelişimleri, farklılıkları motivasyon kaynakları etkisi değişiklik gösterebilir olduğunu bizlere aktarmaktadır. Topçu ve Taşçılar (2016) ise "önemli olanın çocuğun hangi motivasyon kaynağına sahip olduğunu belirlemek ve ona uygun davranmaktır. İnsanları motive etmek için iç motivasyon eğilimleriyle, dış motivasyon uyarılarının farkında olup birbiriyle örtüştürülmesi gerektiğini belirtir". Keskin (İnternet Kaynağı, 4) ise bundan dolayı özel/üstün yetenekli öğrencilerin motivasyon kaynaklarını doğru bir şekilde belirleyip buna göre çocukları yönlendirmek gerekir. Yeterince motive edilmemiş özel/üstün yetenekli öğrencilerin düzenli derse, konuya odaklanma dinleme, ilgilerini toplamada zorluklar yaşadıklarını, yeterince motive edilmiş öğrencilerde tam dersi durum derse ilgi duyduklarını, hazırlıklı geldiklerini, soru sorduklarını tartışmalara katıldıklarını beklenen davranışları gösterdiklerini, odaklandıklarını, güçlüklerden yılmadıklarını, ısrarlı ve kararlı olduklarını ifade etmektedir.

Pak ve Özden'e (2018) göre özel/üstün yetenekli çocukların her birinin sahip oldukları duyuşsal, bilişsel ve gelişimsel özellikleri farklıdır. Bu her birinin kendine has farklı özelliklerine göre ihtiyaç duydukları eğitim verilmelidir. "Özel yetenekliliğin tanımındaki çeşitlilik özel/üstün yetenekli çocukların eğitiminde de aynı şekilde olmalıdır. Özel/üstün yetenekli çocukların hem nicelik ve nitelik açısından normal gelişim standartlarından farklı deneyimler yaşamasını ve bilişsel gelişimlerinin

diğer gelişim alanlarından daha hızlı ve erken gelişmesini eşzamanlı olmayan gelişim olarak ifade etmektedir. Üstün yetenekli çocukların eşzamanlı olmayan gelişim özellikleri nedeniyle gelişim alanları arasındaki eşgüdüm bozulmakta ve bu durum üstün yetenekli çocuklarda öfke nöbetleri, kırgınlık gibi birçok istenmeyen davranışa neden olmaktadır. Üstün yetenekli çocukların bu özellikleri nedeniyle özellikle sosyal duygusal gelişimleri başta olmak üzere tüm gelişim alanlarına özgü özelliklerin desteklenmesi ve aile, öğretmen ve akranları tarafından kabul edilip benimsenmeleri oldukça önemlidir” (Dağlıoğlu, 2018, s 350).

B. Zekâ

Zekânın kelime anlamı tanımı yıllardır eğitimcilerinden, psikoloğuna, bilim insanından sanatçısına her kesimden araştırmacının ilgilendiği konulardan biri olmuştur. Bu konudaki literatüre baktığımızda zekâ ile ilgili birçok tanım yapıldığını görmekteyiz. TDK’nın (2005) “sözlüğüne göre zekâ İnsanın düşünmesi, akıl yürütmesi, objektif gerçekleri algılayabilmesi, yargılayabilmesi ve bunlardan sonuç çıkarabilme yeteneklerinin tamamı” olarak tanımlanmaktadır. Zekâ, genel olarak yeteneklerimizin ortak noktası, her tür uyarana uyum sağlama ve bunlarla beraber problem çözme kabiliyetidir. Zekâ geçmişten beri hem bilimsel kullanılmış, hem insan zihninin neler yapabileceğini, potansiyelini göstermek için kullanılmıştır”. Ayhan’a (2008) göre zekâ, kişinin zihinsel kabiliyetini ve bilgisini; öğrenmeye, problem çözmeye ve bununla birlikte topluma fayda sağlayacak sonuçlara ulaşmak için kullandığı bir güç olduğunu, ayrıca zekâyı insanın doğuştan kalıtımla birlikte getirdiğini insanda var olan bu gücü hiçbir sebebin azaltıp çoğaltamayacağını ancak gelişmesini yavaşlatabileceğini söylemiştir. Ayrıca insana gerekli imkân ve koşullar sağlandığı takdirde zekânın sonuna kadar geliştirilmesinin mümkün olacağını bizlere aktarmaktadır. Burada olduğu gibi zekânın tarih boyunca birçok tarifi yapılmış ve zekânın farklı tanımları günümüzde de yapılmaya devam etmektedir. “Kaplan ve Saccuzzo’ya göre zekâ, bir kişinin problemleri çözme, değişen koşullara uyum sağlama, soyut düşünme ve deneyimlerden faydalanma hususlarında genel potansiyelini ifade eder ve bir insan için akıllı derken genellikle zekâ kastedildiğini

ifade etmişlerdir” (Dündar, 2019). Bu konuda Baba (2010) zekâyı insanın çevresini seçmesi, biçimlendirmesi ve uyum sağlaması için gerekli olan ussal yetenekler olduğunu bizlere aktarmaktadır. “Zekâyı ilk kez kuramsal düzeyde inceleyen psikolog Guilford’un geliştirdiği zekâ testi, insanın bilişsel sisteminin yapısal bütünlüğü olduğu ve süreçlerle ilgili işlemlerin bireyden bireye farklılık gösterdiği görüşüne dayanır. Guilford, zihin yapısını incelemiş ve zihinsel becerileri: işlemler, ürünler ve içerik olarak üç boyutta ele almıştır. Ancak düşünmenin karmaşık ve çok soyut olması nedeniyle zihin yapısına ilişkin ayrıntıları açıklamada yeterli olmamıştır” (Ayhan, 2008,s 29). Bilim insanları tarafından günümüzde geliştirilen zekâ testleri ile birçok önemli çalışmalara imza atılmıştır. Aynı zamanda zekânın farklı durumlarıyla ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Nazik (2003) bu konuda çocukların zekâ düzeyleri bakımından üç grupta incelenebileceğini bunların; normal zekâlılar, normalin altında zekâlılar ve normalin üstünde zekâlılar olduğunu bizlere aktarmaktadır. Çocukların yönlendirilmesi konusunda, en önemli grubun üstün zekâlılar olduğunu bu özel/üstün zekâlı çocukların doğru ve yararlı bir alana yönlendirilmezse, toplumda problem yaratabilecekleri uyarısında bulunmaktadır.

C. Özel/Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri

Yeteneğin doğuştan gelen kalıtsal bir özellik olduğu ile ilgili araştırmacılar fikir birliğine varmıştır. Yetenek bir bireyin potansiyel olarak herhangi bir şeyi yapabilme kabiliyetini ifade etmek için kullanılmaktadır. Yetenek konusu pek çok alanı kapsamaktadır. Örneğin sayısal ve sözel yetenek, algılama yeteneği, ilişki kurma yeteneği, ikna etme yeteneği bireylerin bir şeyleri yapabilme potansiyelini ifade etmektedir. Yetenekler büyük ölçüde doğuştan gelmesine rağmen geliştirilebilir ve eğitilebilir özelliklere sahiptir (Şencan, İnternet Kaynağı, 2016, s 1). Akar (2014) yeteneğin doğuştan gelen bireyi diğer bireylerden daha iyi yaptığı özel bir konudaki potansiyeliyle ayıran bir olgu olduğunu belirtmektedir. yeteneğin genel özellikleri şunlardır:

- a. Doğuştan gelen varoluşsal bir yapı,
- b. Kişiyi ustalık düzeyine ulaştırmaktadır,

- c. Yetenek arttıkça performans artmaktadır,
- d. Yeteneğinin belli olan ve kendine has özel alanlardaki üst düzey kabiliyetlerdir,
- e. Becerisini ve yeterliliğini geliştirmek için; öğrenme, üretme, sergileme gücü bireyin potansiyelini gösterir,
- f. Kişiyeye özel bir beceridir,
- g. Doğal yetenek, öğrenme ortamı, beceriden oluşmaktadır,
- h. Öğrenme mekanı ve bireyin yetenekleri performans ve başarısını gösterir,
- i. Gelişimsel/geliştirilebilir bir yapıdır (Akar, 2014).

Marland'ın raporunda özel/üstün yetenek, aşağıdaki alanlardan birinde ya da birkaçında yüksek performans ve başarı göstermesi olarak tanımlar (Ersoy ve Avcı, 2001, s 128).

- a. Genel zihinsel yeteneği
- b. Özel akademik yeteneği
- c. Yaratıcı veya üretici düşünce yeteneği
- d. Liderlik yeteneği
- e. Görsel ve gösteri sanatlarında yeteneği
- f. Psiko-motor yeteneği

Birey kalıtsal olarak belli özelliklerle dünyaya gelir. Altınöz'e göre (2018) doğuştan getirilen her özellik çevrenin etkisiyle ortaya çıkması, gelişmesi ve sonuçlar vermesi beklendiğini bununla zekanın ve yeteneklerin doğuştan sahip olduğumuz, fakat sonradan geliştirdiğimiz özelliklerimizden olduğunu zekanın ve yeteneğin birbiriyle iç içe bir anlam ilişkisine sahip olduğunu bizler aktarmaktadır. Bununla birlikte yetenek, bir kişinin herhangi bir konuda potansiyel olarak neleri iyi yapabileceği ile ilgili becerisini ifade etmek için kullanıldığını aktarır.

II. ÖZEL/ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ

A. Dünyada Özel/Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Tarihçesi

Özel/Üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda birçok ülke çalışmalar yapmaktadır. Sezginsoy'a (2007) göre Avrupa'da özel/üstün yetenekli çocukların

eğitimleri ve bu bireylere yönelik çalışmaların ilk defa 19. yüzyılda başladığını ifade etmektedir. Levent'e (2013) göre özel/üstün yeteneklilerin eğitime başta Amerika olmak üzere Rusya, İngiltere, İsrail, Güney Kore ve Almanya gibi ülkelerde büyük önem verildiğini bizlere aktarmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, yirminci yüzyılın ikinci yarısında çıkardığı yasayla üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusunda adım atmıştır. ABD'de özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitilmesi çok önemsenmektedir. Bu öğrencileri eğitecek olan öğretmenler için belirlenmiş eğitim standartlar, kalite göstergeleri ve yeterlilikleri iyi bir şekilde tasarlanmıştır. "NAGC (Ulusal Üstün Zekâlılar Derneği) ABD'de birden fazla eyalette kabul gören bu standartlara göre öğretmen; bilgi ve beceri standartları olarak iki ayrı bölümden sorumlu tutulmuşlardır. Bunların içeriğinde öğrencilerin özellikleri, gelişimi, öğrenme farklılıkları, öğrenme çevreleri, dil ve iletişim, işbirliği, öğretimsel planlama, değerlendirme, profesyonel ve etik uygulamalar başlıkları altında toplanan bilgi ve beceri gibi standartlar yer alır. Bu standartlar özel/üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenleri için Ulusal Üstün Zekâlılar Derneği tarafından önemli görülen yeterliklerdir" (Summak,2014). "Rusya, iki bilim insanının kurduğu okullarla üstün yetenekli bireylerin eğitime başlamıştır. Sovyetler Birliği 1957 yılında ilk uzay aracı Sputnik' i uzaya fırlatmasından sonra Avrupa ülkeleri uzay teknolojisinde neden Rusya'dan geride kaldıklarını araştırdıklarında, Rusya'nın özel/üstün yetenekli çocukların eğitimlerine erken yaşlarda başladığını görmüşlerdir. Bunun sonucunda Avrupa ile beraber bütün dünyada özel/üstün yetenekli çocukların eğitimleriyle ilgili olarak yapılan çalışmalar sürat kazanmıştır. Rusya'da özel/üstün yeteneklilerle ilgili çalışmalar 1950'lerde Nobel ödülü almış olan bilim adamlarının kurmuş olduğu iki farklı türdeki bilim ve sanat okullunda yapılmaktadır" (Öğünmez, 2015). Avrupa çağlar boyunca üstün yeteneklilerin eğitiminde Eflatun'un görüşlerinden faydalanmış, Comenius ve Thomas Jefferson bu konuda çeşitli önerilerde bulunmuştur. Avrupa'nın birçok ülkesinde 'Lyceé, Gimnasium ve Grammar School' isimli okullar açılmış fakat bu okullardan yalnızca soylu ve zengin ailelere mensup çocuklar faydalanmıştır. Bu okullarda sayısal, sözel ve sanat dersleri eğitimi verilmiştir. Başarısız olanlar ise okuldan atılmıştır (İnternet kaynağı, 1).

Amerika ve Rusya dışında ülkelerde de özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda çalışmalar yapılmakta ve başka ülkelerde de özel/üstün yetenekli bireylerin eğitimi öncelikli konular arasında yer almaktadır. “İngiltere’de ise özel/üstün yetenekli öğrencilerin bireysel eğitimini garanti altına almış, güçlü yanlarını ve profesyonel gelişim ihtiyaçlarını ortaya çıkarmayı ve fırsatları ve kaynakları organize etmek için kurumsal kalite standartları belirlemiştir. Özel/üstün yetenekli öğrenciler için belirlenen bu standartlar, etkili öğrenme ve öğretme stratejileri, müfredat başlıkları, öğrenme için değerlendirme, kurum organizasyonu liderlik, politika, kurum inançları, personel gelişimi, kaynakları denetleme ve değerlendirme ve okulun ötesinde güçlü bir işbirliği oluşturma toplum, aile ve diğer üyeleri bir araya getirme ve sınıfın ötesinde öğrenme başlıklarını içermektedir ve yöneticilerin başlık içeriklerine etkili bir hakimiyet göstermeleri gerektiğini önemsemişlerdir” (Summak, 2014).

Enç’e (2005) göre Almanya, üstün yetenekli çocukların eğitimi hususunda öncü ülkelerden birisidir. 1917’de Berlin’de kurulan ‘Begabenschule Yetenekliler Okulu’ öğrencileri ve öğretmenleri yetenek testleri ile değerlendirerek seçtikleri ve okul dışında da zenginleştirme programları sunmak için ‘Alman Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği’ kurulduğunu ifade etmektedir. Bunların dışında ise, Avrupa Üstün Yetenekliler Konseyi (ECHA), Bonn şehrinde oldukça etkili çalışmalar yürütmektedir (Bilgili, 2017).

Akarsu (2001) göre İsrail’de üstün yetenekli bireyler ülkenin en önemli zenginliği olarak görülür ve İsrail, bu konunun en çok önemsendiği ülkelerden biridir İsrail devletinin özel/üstün yetenekli çocukların eğitimi için her türlü imkânı sağlamaktadır. Bu öğrenciler için mekân, her türlü araç-gereç ve her türlü imkânı seferber ederek onları desteklediği ve özel/üstün bireylere yönelik yeni yatırımlar yapmaya devam etikleri görülmektedir. Sönmez (2011) ise “İsrail Millî Eğitim Bakanlığının dahi çocukların erken yaşta tanınması amacıyla testler geliştirdiğini, İsrail MEB üstün zekâlılar departmanı ve Bar-Ilan üniversitesi işbirliği ile 20 farklı bölgesinde bu öğrencilere özel bir program uygulandığını ve bu programın 3 yıl sürerken öğrencilerin programa 3 yıl boyunca devam edebilmeleri için her yılın sonunda yapılan sınavı geçmeleri gerekmektedir. Ayrıca İsrail’in Ulusal Üstün Zekâlılar Birliği kurarak, ülkenin üstün zekâlı çocuklarının geleceği bu birlik

tarafından planlandığı ve devletin bu çocukları koruma altına alındığını bizlere aktarır”.

“Çin’de üstün yetenekli çocukların eğitimi 1984 yılında çıkarılan yasa ile başlamaktadır. Öğrencinin hangi okula yerleşeceğine karar verirken yeteneği, okul başarısı, aile ihtiyaçları ve adaptasyonu ile velilerinin istekleri de dikkate alınarak çevre sınırlandırmalarının olmadığı yerleştirmeler yapılır. Çıkarılan yasaya göre üstün yeteneklilere akademik, genel ve özel yetenek olarak üç türde eğitim verilmektedir. Akademik ve genel kategoride olan öğrenciler üstün zekâ sınıfına kabul edilirken, özel yetenekli öğrenciler ise yetenekleri doğrultusunda sınıflara yerleştirilirler” (Bakioğlu ve Levent, 2013).

Şenol’a (2011) göre Kanada’da ise, üstün yetenekliler eğitiminde bilimsel verilerin eğitim kurumlarında en iyi ve uyumlu bir şekilde uygulandığı ve eğitimle kaynaştırılmıştır. Ülkede, üniversiteler ve bu alanda çalışan akademisyenlerin, bakanlık ve okullar ile birlikte çalıştığını ve bu eyalet bütçesinin özel/üstün yeteneklilerin eğitimi için ciddi kaynak ayırdığını bu yönüyle diğer ülkelerin başında geldiğini bizlere aktarır.

Bakioğlu ve Levent (2013) Güney Kore’de 1962 yılında kişi başına düşen milli gelirin yalnızca 110 dolar iken, 2010 yılında Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) 27,978 dolara çıkartmıştır. Günümüzde dünyanın 13. Büyük ekonomisi olan, kalkınma anlamında bu hızlı yükselişinin ardında yatan faktörlerin başında, 1980’li yıllarda öğretmenlerin yetiştirilmesine ve üstün yeteneklilerin eğitime yönelik gerçekleştirilen programlar ile özel/üstün yetenekli öğrencilere dört farklı türden çoklu bir eğitim uygulandığını bizlere aktarmaktadır. 2009 yılında nüfusu 50,062,000 olan bu ülkede, 2012 yılı itibarıyla 112,865 üstün yetenekli öğrenciye devlet tarafından özel eğitim imkânı sağlanmaktadır.

Tüm dünyadaki uygulamalara baktığımızda özel/üstün yetenekli çocukların eğitime yönelik en fazla uygulanan yöntem öğrencileri akranlarından ayrı tutmadan yetenek düzeylerine göre eğitim verilmesidir.

B. Türkiye’de Özel/Üstün Yeteneklilerin Eğitimleri Tarihçesi

Dünyada özel/üstün yeteneklilere yönelik çalışmalar olduğu gibi Türkiye’de farklı zamanlarda çalışmalar yapılmıştır. “Özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili olarak dünyada yapılan ilk çalışma Osmanlılar döneminde hayata geçirilen Enderun Mektepleridir. Osmanlılar’da idari ve askeri kadronun yetiştirilmesi için oluşturulan saray eğitim kurumları olan Enderun’un amacı; ülkenin yönetimini üstlenecek nitelikteki üstün ve istisnai yeteneklerin keşfedilmesi ve yetiştirilmesiydi” (Akarsu, 2001, s 39). “Enderun’un sözlükteki anlamı saraylarda harem ve hazine dairelerinin bulunduğu yer, sarayların iç bölümü ve devlet görevlilerini yetiştiren okul şeklindedir” (TDK, 2005). Kara (2016) ise “Enderun mekteplerinin özel/üstün bireylere yönelik dünyada ilk uygulama olduğunu ve Osmanlı padişahı II Murat zamanında kurulduğunu ve zamanla çeşitli değişikliklere uğrayarak Osmanlı Devletinin son zamanlarına kadar (1908) varlığını sürdürdüğünü aktarmaktadır”. Işık ve Güneş’in (2017) aktardığına göre “mülkî, idarî, diplomatik ve askeri kadrolarının yetiştirildiği Enderun mektepleri Fatih Sultan Mehmet döneminde daha da geliştirilerek önceleri devşirilen gayri Müslim çocukları alınırken daha sonraki dönemlerde 18. yüzyıldan itibaren farklı etnik kökenli Müslüman çocukları da alınmaya başlanmıştır”.

“Enderun okullarına alınan öğrencilerin seçiminde çocukların üstün fiziksel gelişimleri, fiziki güzellikleri ve çekici oluşları üstün yetenekliliğin tek belirgin özelliği ve kriteri olarak kullanılıyordu. Ordular fethettikleri yerlerde bedenlen gelişmiş, güzel ve çekici çocukları topluyor, saray bu çocukları Enderun okullarında özel bir eğitime tabi tutuyor, yetiştiriyordu Son zamanlara kadar bu konuda yapılan bilimsel inceleme ve araştırmaların bulguları da Osmanlı Devletinin zamanında kullandığı bu kriterin doğruluğunu desteklemiştir” (Bekler, 2021, s 3).

Özbay (2013) “özel/üstün yetenekli çocukların aileleri üzerinde yapılan araştırmalara göre çok az bir istisna ile bu çocuklar, sosyal ve ekonomik seviyesi yüksek olan ailelerden gelmekte ve bedenin gelişimi, sağlıklı ve kuvvetli olmak, uygun beslenme alışkanlığıyla ilişkili olduğu belirtilmektedir. Sağlıklı doğumun da, annenin gebelik sırasında takip ettiği sıkı bir beslenme rejimi ile ilgi derecesi çok fazladır.

Ayrıca üstün yetenekli çocukların aileleri genellikle beslenmeye itina gösteren aileler olduğunu ifade etmektedir”.

Dönmez’e (2009) göre Enderun okulları Osmanlı Devletinin 600 yıllık imparatorluğunun askeri, mülki, bürokratik, bilim ve sanat kadrolarını oluşturan ayrıca bugünkü Amerikan eğitim sistemine de kaynaklık ettiğini vurgulamıştır. Tarih boyunca olduğu gibi tüm dünyada özel/üstün yetenekli eğitime önem verildiği gibi ülkemizde de buna ayrı bir önem verilmiştir. “Devletler bir yandan iktidarlarını devam ettirmelerine yardımcı olacak yönetim kadroları yetiştirirken diğer taraftan bilim, sanat ve spor gibi alanlarda özel/üstün yetenekli insanlardan yararlanma yoluna gitmişlerdir” (Işık ve Güneş, 2017, s 2).

Enç (2005) göre “tarihimizde özel/üstün yetenekli çocukların en iyi değerlendirildiği Osmanlı İmparatorluğu’ndaki Enderun Okulları yüzyıllarca faaliyette bulunmuş belki de dünyada üstün yetenekliler alanında sistemli ve en uzun süreli eğitim veren ilk kurumudur. Ayrıca Enderun okulunun sarayın tam merkezinde olması Osmanlı İmparatorluğunun özel/üstün yetenekli çocuklara ne kadar önem verdiğini göstermektedir”. “Topkapı Sarayı içinde bulunan Enderun Mektebi devletin bekasının devamı için yetenekli Kapıkulu sınıfı yetiştirmek üzere kurulmuştur. Osmanlı’da idari ve askeri kadronun yetiştirilmesi için oluşturulan saray eğitim kurumları olan Enderun’un amacı; ülkenin yönetimini üstlenecek nitelikteki üstün ve istisnai yeteneklerin keşfedilmesi ve yetiştirilmesiydi. Enderun Mektebinde, devrin yüksek medreselerindeki derslerin yanı sıra, sanat eğitimi ve karakter ile kişilik eğitimine ağırlık verilmiştir” (Kaya, 2013, s 116).

Osmanlı İmparatorluğundan sonra, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla üstün yetenekli bireylere aynı şekilde önem verilmeye devam edildiği görülmektedir. Çamdeviren’e (2014) göre “Osmanlı Devleti döneminde Enderun mektepleriyle başlatılmış olan bu uygulama daha sonra Cumhuriyet döneminde 1948 yılında İdil Biret Suna Kan Yasası ile özel/üstün yeteneklilerin eğitimi yasal güvence altına alarak yine diğer ülkelere örnek oluşturacak bir düzenleme haline getirilmiştir”. Söz konusu yasa, 1956’da 6660 Sayılı “Müzik ve Plastik Sanatlarda Olağanüstü Yetenek Gösteren Çocuklar Hakkında Kanun” olarak yürürlüğe konduğunu, bu kanunun halen yürürlükte ancak 1978’den sonra, kanun kapsamına hiç kimsenin alınmadığı, bununla

birlikte 1948'den 1978'e kadarki sürede hemen hepsi Dünya çapında ünlü olan 20'ye yakın sanatçının devlet himayesinde yetiştirildiğini bize aktarmaktadır”.

Türkiye’de özel/üstün Yetenekli çocuklara yönelik en önemli adımlar 1960’tan sonra atıldığını söyleyebiliriz. “1961 yılında kabul edilen 1961 T.C. Anayasası’nın 50.maddesinde özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi için özel hüküm konulması ve bunun gereği olarak 222 numaralı İlköğretim ve Eğitim kanununun çıkarılması üzerine özel eğitimde planlı bir dönem başlamıştır. Ayrıca, Türkiye’de özel eğitimin her dalında nerede, neler yapılacağı, ne tür özel eğitim kurumlarının açılacağı 10 yıllık bir planla belirlenmiştir. Buna eklenen bir listede de hangi yıl nerede üstün zekâlı çocuklar için özel bir kurum ve sınıf açılacağı belirtilmiştir” (Çamdeviren, 2014, s 40). Genelde özel/üstün yetenekli çocuklara yönelik girişimler farklı sebeplerden dolayı yarım kalmıştır. 1961 yılında iki kurum arasında Ford Vakfı ile MEB imzalanarak bir protokolle Ankara Fen Lisesi kurulmuştur. Matematik ve Fen Bilimleri dallarında üstün yetenekli çocukları yetiştirmek amacıyla İlk öğrencilerini 1964’te almaya başlamıştır. Özel/üstün yetenekli öğrencilere yatılı olarak eğitim veren bir kurumdur (Enç, 2005, s 225). Özel/üstün yetenekli öğrenciler eğitime başladıktan dört yıl sonra Ford Vakfının desteğini çekmesi ile özelliğini yitirmiştir.

Şenol’un (2011) aktardığına göre “1965’te Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi (AÜEF)’nde özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri ile ilgili çalışmalar sonucunda üniversitede ilk defa bir eğitim fakültesi kurulması karar verilmiştir. Fakültenin kuruluşunun ilk yıllarında bir özel eğitim bölümü açılmış ve bu bölümde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde özel eğitim programlarına öğrenci alınmıştır. Ayrıca özel/üstün yetenekli çocukların eğitimleri ile ilgili derslere gerekli önem verilerek her alanda eğitim elemanı yetiştirilmesi amaçlandığını aktarmaktadır”.

Ataman (2004) bu konuda sonraki süreçte 1973 yılında özel/üstün yetenekliler sınıfı, türdeş yetenek kümeleri, türdeş yetenek sınıfları gibi uygulamaları ile önemli adımlar atıldığını fakat bazı nedenlerden dolayı bu girişimler maalesef sonlandırıldığını ifade etmiştir. “1980’li yıllarda özel/üstün zekâlıların eğitimi konusunda çalışmalar tekrar başlatılmıştır. 1990’ların başlarında Ankara ve İstanbul’da açılan ve giderek yaygınlaşan Güzel Sanatlar Liselerinde ve görsel sanatların bazı dallarında özel/üstün yetenekli öğrencilere eğitim verilmektedir.

Bundan sonra 1416 sayılı kanunla liseyi veya üniversiteyi bitirmiş başarılı öğrencilere sınavlar yapılmıştır. Bu sınavların alınan puanlara göre öğrencilerin yurtdışında eğitim görmeleri için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından burslar verilerek desteklenmişlerdir” (Yıldız, 2010, s 39-40).

MEB, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma hizmetleri Genel Müdürlüğünce bazı illerde pilot uygulama olarak, Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) üstün yeteneklilerle ilgili çalışmalar yapılmıştır. 1995 yılında özel yetenekli öğrencilere yönelik yeni bir kurum olan Bilim Sanat Merkezlerinin açılmasıdır. Bu merkezlerde öğrenci ders ve okul dışında, yeteneklerini geliştirme imkânı bulmaktadır (Özgüler, 2009, s. 66). “Ülkemizde özel/üstün yeteneklilerin eğitilmesi amacıyla kurulmuş olan BİLSEM’lerdeki eğitim programları özel/üstün yetenekli çocukların yaratıcı, üretken, sorun çözen ve kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini amaçlandığı belirtilmektedir” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

III. BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ

Özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda bir proje arayışı içerisinde olan MEB, 1995 yılında adı başta Ek Ders Uygulama Okulu olan ve daha sonra adı Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) olarak değiştirilerek özel/üstün yeteneklilere yönelik yeni bir çalışma başlatmıştır (Sezginsoy, 2007, s 77). “BİLSEM’lerle ilgili olarak ilk uygulamalar 5 pilot ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Denizli, Bayburt) başlatılmıştır. Okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli (resim, müzik ve genel zihinsel yetenek) örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak bir şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olarak ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumlarıdır” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019, s. 6).

BİLSEM, öğrencilerin özel/üstün oldukları bilim ve sanat alanlarında diğer okullardan gelen benzer arkadaşları ve alan öğretmenleri ile çalışmaktadır. Özel/üstün yetenekli çocukların kendi okullarından, yaşatlarından, sınıf arkadaşlarından soyutlanmadan eğitimlerine devam edebilmektedirler. Akarsu (2001) BİLSEM

modelinde temel hedef öğrencilerin proje geliştirmesi, uygulama ve değerlendirme basamaklarını kendilerinin yaparak öğrenmelerini sağladıklarını bizlere aktarmaktadır. BİLSEM’lerde seminer odaları, laboratuvarlar, kütüphane, atölyeler, bilişim sınıfı, seminer odaları, birimler ve proje çalışma alanları için gerekli tüm malzemeler bulunmaktadır. “BİLSEM’lerin eğitimleri, örgün yapının en yaygın kurumları olan okullardan oldukça farklıdır. İlkokulda, ortaokulda ve liselerde öğrenciler akademik bilgiyi öğrenirlerken, bunun yanında uygulanan sınavlarda yüksek puan alma ve sınıf geçme aracı olarak kullanırlar. Çocuklar öğrendikleri bilgilerin sınanması sonucunda bir üst sınıfa veya bölüme geçerler”. Fakat bilim ve sanat merkezlerinin eğitim metotlarında akademik bilgiyi sınav ve buna benzer süreçlerle sınamak söz konusu değildir. Ülkemizde özel/üstün yeteneklilerin eğitim görebileceği kurum sayısı oldukça azdır. Bu kurumlar arasında en bilineni Bilim ve Sanat Merkezleridir (Özgüler, 2009, s 72). Son yıllarda özel/üstün yetenekli öğrenciler ve BİLSEM’ler birbiriyle özdeşleşmiş, BİLSEM’ler özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde önemli bir yer teşkil etmeye başlamıştır (Ayaydın, ve Ün, 2018, s 121). Bu kurumların en önemli yanı ise özel yetenekli çocukların akranlarından kopmadan eğitimlerine devam etmeleri ve bununla birlikte yeteneklerini en üst seviyede geliştirebilme imkânına bulmalarıdır. Çamdeviren (2014) ise “BİLSEM’de gerçekleştirilen eğitim uygulamaları; uyum (oryantasyon) programı, destek eğitim programı, bireysel yetenekleri fark ettirici program, özel yetenekleri geliştirici program ve proje üretimi olmak üzere toplam beş farklı programdan oluştuğunu söyler. BİLSEM’e seçilen öğrenciler bu programlarda başarılı ve istekli oldukları sürece eğitimlerine devam edebilmektedirler. Öğrencilerin eğitim sürecindeki performansları her eğitim dönemi sonunda BİLSEM öğretmenler kurulunda değerlendirilmekte, performansı devam ettiği alanda yeterli görülenler bir üst döneme devam ettirilmekte, performansı yeterli olmadığı görüşüne varılan öğrencilerin ise merkezle ilişkisi kesilmektedir”.

BİLSEM modelinde temel hedef öğrencilerin proje geliştirerek, geliştirdikleri projeleri uygulamak ve değerlendirme basamaklarını kendileri yaparak bunun sonucunda öğrenmelerini sağlamaktır.

A. Bilim Ve Sanat Merkezlerinin Amacı

BİLSEM’lerin örgün eğitim sisteminde tüm öğrencilerle aynı müfredata tabi tutulurken, özel/üstün yetenekli öğrencilere yönelik ayır edici onların sahip olduğu potansiyellerine uygun müfredatlar hazırlayan MEB’e bağlı bir eğitim kurumudur. BİLSEM’ler, MEB’in Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde, özel/üstün yetenekli çocukların bilim ve sanat alanında eğitilmesi amacıyla kurulmuştur. Bağımsız eğitim kurumları olan bu merkezlerde ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim çağındaki özel/üstün yetenekli öğrenciler yetenek alanlarına uygun eğitim almaları ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

Dümenci’ye (2016) göre “BİLSEM’lere devam eden özel/üstün yetenekli öğrenciler yaşlarıyla birlikte temel eğitimlerine normal örgün eğitim kurumlarında devam ettiklerini bu öğrencilerin örgün eğitimlerine paralel olarak BİLSEM’lerde üstün oldukları yetenek alanında diğer okullardan gelen özel yetenekli arkadaşlarıyla ve alan öğretmenleriyle birlikte çalıştıklarını bizlere aktarmaktadır”.

Kılıç ise (2015) “öğrencileri gruplara ayırarak eğitim programına uygun olacak şekilde, özel/üstün yetenekli öğrencilerin haftanın birkaç günü eğitim alacakları ve bu şekilde yeteneklerini geliştirebilecekleri eğitim merkezleri olan BİLSEM’lerin açıldığını ve bu merkezlerin öğrencilerin hem bilim hem de sanat alanında eğitim aldıkları kurumlar olduğunu açıklar”.

MEB’in 2019 da yayınlamış olduğu “Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak üstün yetenekli öğrencilerin yönergesine göre BİLSEM’in amacı”, (Madde 6) MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019) şu şekilde yer almaktadır;

- a. “Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincinin kazandırılması”,
- b. “Ulusal ve evrensel değerleri tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini ve bu değerlere saygı duymalarını, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmelerini”,

- c. “Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerinin de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilmesini”,
- d. “Yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilerek geliştirilmesini”,
- e. “Bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını”,
- f. “Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini”,
- g. “İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmelerini, teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmelerini”,
- h. “Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartların, ortam ve fırsatların oluşturularak disiplinler arası çalışmalarda kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmelerini”,
- i. “Yaşam projelerini gerçekleştirme fırsat ve imkânlarının verilmesini sağlamaktır” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

B. Bilim Ve Sanat Merkezlerinin İlkeleri

BİLSEM’lerde öğrenim görecekt olan özel/üstün yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanmış yönergeye göre “MEB’in 2019 yönergesindeki 7. madde BİLSEM’deki eğitim ve öğretim etkinliklerinin aşağıda belirtilen ilkelere uygun olarak düzenlenmesi ve yürütülmesi esastır denilmektedir”:

- a) “Eğitim hizmetleri özel yetenekli öğrencilerin performansları ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanacak BEP’e göre yürütülür”.
- b) “BEP hazırlanırken özel yetenekli öğrencilerin eğitim ve öğretimindeki tüm gelişim alanları bütünlük içerisinde ele alınır”.
- c) “BİLSEM’de uygulanan öğretim programları, öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarının programları ile bütünlük oluşturacak şekilde hazırlanır ve öğrenci merkezli olarak yürütülür”.

ç) “Eğitim ve öğretim etkinliklerinde öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri kazanmalarını sağlayacak uygulamalara yer verilir”.

d) “Öğrencilerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan bireyler olarak yetiştirmeleri amaçlanır”,

e) “Eğitim ve öğretim süreci öğrencinin kayıtlı olduğu örgün eğitim kurumu, veli ve BİLSEM arasında sağlanan iş birliği ile yürütülür” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

C. Tanılama (Öğrenci Seçimi)

MEB’in ve BİLSEM’lerin hedef kitlesi; ilköğretim çağındaki özel/üstün yetenekli çocuklardır. “Özel/üstün yetenekli çocukların tanılama süreci sırasıyla; aday gösterme, grup taraması, resim ve müzik yetenek alanı ve genel yetenek alanlarında bireysel tanılamadan sonar belirlenen özel/üstün yetenekli çocuklar okula kayıt hakkı kazanırlar” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

1. Aday gösterme

“Bakanlıkça belirlenen tanılama yaşı veya sınıf seviyesi esas alınarak ve genel zihinsel yetenek, görsel sanatlar ile müzik alanlarında özel yetenekli olduğu düşünülen öğrencilerin BİLSEM’lere aday gösterilmesi ile ilgili iş ve işlemler, Bakanlıkça yayımlanan tanılama takvimi doğrultusunda yürütülür” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

Tarih	İşlem
15-19 Mart 2021	İl tanılama sınavı komisyonları tarafından bireysel değerlendirme randevularının verilmesi
22 Mart 2021	Bireysel değerlendirmeye alınacak öğrencilerin giriş belgelerinin e-okul yönetim Bilgi Sistemi üzerinden yayımlanması
29 Mart 2021	Bireysel değerlendirmelerin yapılması
25 Haziran 2021	
02 Temmuz 2021	Kayıt hakkı kazanan öğrencilerin http://meb.gov.tr adresinden ilan edilmesi
05-16 Temmuz 2021	Bireysel değerlendirme sonuçlarına itiraz başvurularının alınması
28 Temmuz 2021	Bireysel değerlendirme sonuçlarına yapılan itirazların değerlendirilmesi
06 Ağustos 2021	
09 Ağustos 2021	Kayıt hakkı kazanan öğrencilerin kayıt işlemlerinin gerçekleştirilmesi
03 Eylül 2021	

Tablo 1: 2020-2021 Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Takvimi (internet Kaynağı, 1).

“BİLSEM’leri; özel/üstün yetenekli öğrencileri belirlemek amacıyla her eğitim-öğretim yılının ekim ayı içinde Bakanlıkça hazırlanan gözlem formunu, il ve ilçelerde bulunan ilköğretim kurumlarına gönderir. Bu gözlem formu; İlköğretim kurumlarında 1–3 üncü sınıflar için sınıf öğretmenleri tarafından doldurulur. Öğretmenler ve kurullar, üstün/özel yeteneğe sahip olduklarını gözlemledikleri öğrencileri aday gösterir ve bu öğrencilere, örgün eğitim kurumlarındaki okul müdürlüklerince fotoğraflı öğrenci belgesi hazırlanır. Listeler ve formlar, en geç mart ayının sonuna kadar ilgili Bilim ve Sanat Merkezine gönderilir” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

2. Grup Taraması

“BİLSEM’lere özel/ üstün yetenekli öğrencileri belirledikten sonra grup taraması yapılır. Yapılan ön değerlendirme sonucunda grup taramasına katılması uygun görülen çocuk/öğrenciler, merkez yürütme kurulunun belirleyeceği tarihlerde ve yerde, Bakanlık kurulunca belirlenen ölçme araçları ve ölçütleri doğrultusunda grup taramasına alınır” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

3. Bireysel İnceleme

“İlköğretim okullarında örgün eğitim devam eden özel/üstün yeteneği olabileceği öngörülen öğrenciler, sınıf öğretmeni tarafından tespit edilip aday gösterilir, bu adaylar grup taramasından başarıyla geçenler bireysel incelemeye alınmaya hak kazanırlar. Bundan sonra grup taramasında yeterli performans gösteren, aldıkları puanlara göre genel yetenek alanı yönünden uygun olan çocuk/öğrenciler rehberlik araştırma merkezi uzmanlarınca doğrudan bireysel incelemeye alınır. Yaygın veya örgün eğitim kurumlarınca grup testine alınarak yeterli başarı gösteren öğrencilerden; özel yetenek yönünden resim, müzik uygun olanlar, Bilim ve Sanat Merkezi uzmanlarınca bireysel incelemeye alınır” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

“Yönergeye göre; tanılama takvimi süreci içerisinde, grup taramasında belirlenen ölçütte ya da üzerinde performans gösteren öğrencilerin listesi Bakanlıkça il tanılama sınav komisyonuna gönderilir. İl tanılama sınav komisyonu tarafından Bakanlıkça belirlenen ölçütler doğrultusunda, objektif ve standart ölçme araçları ile öğrencilerin bireysel incelemesi yapılır. Bireysel inceleme süreci ile ilgili genel zihinsel yetenek alanına ait evraklar rehberlik ve araştırma merkezlerinde, görsel sanatlar ve müzik yetenek alanına ait evraklar BİLSEM arşivlerinde muhafaza edilir” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019). Bireysel inceleme ve değerlendirme sonuçlarına göre oluşturulan öğrenci listeleri, il tanılama sınav komisyonunca Bakanlığa gönderilir.

Tanılama değerlendirme süreci sonunda BİLSEM’e kayıt hakkı kazanan öğrenciler, Eylül ayı içerisinde kayıt yaptırır. Kayıt yaptıran öğrenciler BİLSEM’de Bakanlık tarafından hazırlanan eğitim programlarıyla eğitim öğretim sürecine katılırlar.

D. Bilim Ve Sanat Merkezlerinin Eğitim-Öğretim

Eğitim programları, ulusal ya da uluslararası düzeyde kaliteli bir eğitim sistemi kurma, ülkenin kalkınmasını ve gelişmesini sağlayacak nitelikli insan gücü yetiştirme, toplumsal ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini destekleme gibi

amaçlara yönelik olarak geliştirilirler” (Özdemir, 2009). Özel/üstün yetenekli çocukların normal eğitim kurumlarında tutmak bu çocukların zamanla bu yeteneklerinin azalmasına sebep olabilir. Bu nedenle ülkemizde BİLSEM’ler gibi eğitim kurumlarının sayısı daha da artırılmalıdır. “Eğitimde eşitlik ilkesinden yola çıkarak ülkemizdeki üstün yetenekli çocukların eğitimine katkı sağlamak, onların sahip oldukları üstün yetenek alanlarını belirlemek, geliştirmek, doğru yönlendirmek ve bu doğrultuda ihtiyaçlarını karşılamak ülkemizin ve toplumun yararına olacaktır. Pek çok araştırma üstün ve özel yetenekli çocukların farklı eğitsel ihtiyaçları olduğunu ve bu nedenle genel eğitim programlarına ek olarak ilgi ve yeteneklerini destekleyecek alternatif eğitim programlarına gereksinim duyduklarını ortaya koymaktadır” (Keskin, Samancı ve Aydın, 2013, s. 81).

“Özel/üstün yeteneği olduğu yönünde Tanılamaları yapılan ve merkezlere yerleştirilen üstün veya özel yetenekli öğrenciler, BİLSEM’lerde eğitime başlamaktadır. Eğitimin ilk aşamasında bütün öğrenciler okullardaki ders programlarına ve hazırbulunuşluk seviyelerine uygun olarak gruplara ayrılmaktadır. Öğrenciler okullarından arta kalan uygun bir zaman dilimi içinde Bilim ve Sanat Merkezlerindeki eğitim programlarına katılmaktadır. Merkezlerde öğrencilere verilen eğitim aşamaları sırası ile aşağıda belirtilmiştir” (Yücel, 2012, s. 39).

E. Bilim Sanat Merkezi Eğitim Programları

BİLSEM’e hak kazanan özel/üstün yetenekli öğrenci ilk önce okul yönetiminin yönerge maddelerini göz önüne alarak uyum programı hazırlar. Bu uyum programı okulun ilk haftası olarak belirlenir. Uyum programını tamamlayan özel/üstün yetenekli öğrenci sırasıyla destek eğitimi, bireysel yetenekleri fark ettirme, özel yetenekleri geliştirme ve Proje üretimi ve yönetimi eğitim programlarını alarak BİLSEM’deki programları tamamlar. MEB 20019 BİLSEM Yönergesi Madde 17, BİLSEM’e kayıtları yapılan öğrenciler;

- a) Uyum,
- b) Destek eğitimi,
- c) Bireysel yetenekleri fark ettirme (BYF),
- ç) Özel yetenekleri geliştirme (ÖYG),

d) Proje üretimi ve yönetimi eğitim programlarına alınırlar.

Programları tamamlayan öğrencilere tamamladığı her programın sonunda BİLSEM müdürlüğünce ‘Program Tamamlama Belgesi’ (Ek-4) verilir (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019, s 400).

1. Uyum Programı

“BİLSEM’e yeni kaydı yapılan genel zihinsel yetenek, müzik ve görsel sanatlar yetenek alanı öğrencilerinin BİLSEM’e uyumunu sağlamak amacıyla kurumu, programları tanıma ile öğretmen ve diğer öğrencileri tanımalarını içeren programdır” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019). Uyum programı sonunda sertifikalarını alan öğrenciler bir üst programa geçmeye hak kazanırlar.

2. Destek Eğitimi Programı

“Uyum programını tamamlayan genel zihinsel yetenek alanından tanılanan öğrencilerin geliştirmesi gereken temel becerileri tüm alan/disiplinlerle ilişkilendirilmesini esas alan eğitim programıdır” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019). Destek eğitimini tamamlayan genel yetenek alanı özel/üstün yetenekli öğrenciler bireysel yetenek fark ettirme programı (BYF) programına alınırlar. Müzik ve resim alanı öğrencileri ise direk uyumdan sonra özel yetenekleri geliştirme programına (ÖYG) alınırlar.

3. Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı (BYF)

“Genel zihinsel yetenek alanında tanılanan ve destek eğitim programını tamamlayan öğrencilerin bireysel yeteneklerini fark etmeleri amacıyla yürütülen eğitim programıdır” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019). Bu programı tamamlayan genel yetenek öğrencileri özel yetenekleri geliştirme programına alınırlar.

4. Özel Yetenekleri Geliştirme Programı (ÖYG)

“Müzik ve görsel sanatlar yetenek alanından uyum programını, genel zihinsel yetenek alanından ise bireysel yetenekleri fark ettirme programını tamamlayan öğrencilerin özel yeteneklerini geliştirmek amacıyla yürütülen eğitim programıdır” (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019). Müzik, resim ve genel yetenek alanı öğrencileri ÖYG programını tamamladıktan sonra proje üretim ve yönetimi eğitim programı (PROJE) programına alınırlar.

5. Proje Üretimi Ve Yönetimi Eğitim Programı (PROJE)

“Özel yetenekleri geliştirme programını tamamlayan öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bir alanda/disiplinde grupla veya bireysel olarak yürütülen eğitim programıdır”. Bu programlardan her birini tamamlayan öğrencilere tamamladığı her programın sonunda BİLSEM müdürlüğünce ‘Program Tamamlama Belgesi’ verilir (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2019).

Özel/üstün yetenekli çocukların ileride topluma katkıda bulunmaları için normal okullardan farklı olarak eğitim verilmelidir. Bu özel/üstün yetenekli öğrenciler eğitimini çok önemli olduğunun anlaşılmasından sonra gerekli önem verilmeye başlanmış. Genç’e (2013) göre zihinsel yönden üstün yetenekli olan bireylerin sanat yönünden de üstün olacakları düşüncesi yüzünden özel eğitim programlarında sanat eğitime yer verilmemesine yol açtığını, görsel sanatlar alanında özel/üstün yetenek eğitiminin daha da gecikmesine neden olduğunu bizlere aktarmaktadır. Ancak bu hatadan geçte olsa dönülerek açılan Bilim ve Sanat Merkezlerinde bilim eğitimi yanında görsel sanatlar alanında üstün yetenek eğitimi de verilmektedir. “Bu doğrultuda ilk olarak Görsel Sanatlar alanında özel yetenekli olarak bakanlıkça tanımlanan öğrenciler, destek eğitim odalarından faydalanırlar. Daha sonra, Bilim ve Sanat Merkezlerinde Özel Yetenekleri Geliştirme Program ile sanat alanında yetenekli öğrenciler desteklenmektedir”. Bilim ve Sanat Merkezlerinde özel yetenekleri geliştirme programının uygulanması ile ilgili esaslar şunlardır:

a) “Öğrencilerin özel yetenek alanı/alanlarına yönelik bilimsel ve sanatsal etkinlik odaklı çalışmalara özel yetenekleri geliştirme programı döneminde yoğunluk kazandırılır”.

b) “Özel yetenekleri geliştirme programı, öğrenci merkezli eğitim yaklaşımına uygun disiplinler arası yapıda hazırlanır”.

c) “Oluşturulacak gruplardaki öğrenci sayıları Program Uygulama Tablosuna göre belirlenir”.

ç) “Özel yetenekleri geliştirme programının uygulanması sürecinde, disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak öğrencilerin yönlendirildiği disiplinlerde ayrıntılı bir şekilde, ileri düzeyde bilgi, beceri, davranış kazanmaları ve bu doğrultuda üretimde bulunmaları sağlanır”.

d) “Görsel sanatlar ve müzik alanından tanılanan öğrenciler için hazırlanan özel yetenekleri geliştirme programında ilgili alanın içeriği anlatılır. Öğrencinin alan ile ilgili yeteneklerini fark ettirici etkinlikler planlanır, detay gerektiren sanatsal etkinliklere bu aşamalardan sonra geçilir”.

e) “Genel yetenek, görsel sanatlar ve müzik özel yetenekleri geliştirme programı öğrencileri, tanılandıkları alandaki özel yetenekleri geliştirme programı faaliyetlerini belirtilen tahmini sürelerde almak koşuluyla program uygulama tablosunda yer alan seçmeli alan ders etkinlik ve yetenek geliştirme atölyelerinden öğretmen ve öğrencilerin talepleri göz önünde bulundurularak bilsem imkanları dahilinde yararlandırılır” (MEB, Yönergesi, 2019,).

F. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görsel Sanat Eğitimi

1. Özel Yetenekli Çocuğun Sanatsal Yeteneği

“Geçmişten günümüze her toplumda insanların dikkatini çeken üstün yeteneklilerin farklı tanımları yapılmıştır. Yapılan ilk tanımlar IQ puanına odaklanmış ve bireylerin bu testten yüksek puan almaları dâhilik göstergesi olarak görülmeye başlanmış ve yapılan tanımlar öğrencilerin akademik başarılarına odaklanmıştır”. “Bu dönemde zihinsel yönden yetenekli olan bireylerin sanat alanında da başarılı olacağı

düşünülmekteydi. IQ puanı temel gösterge olmuş ve üstün yetenek tanımları sanat alanı becerilerini dikkate almamıştır. Görsel sanatlar becerilerine sahip bireylerin de yetenekli sayılmaları 1972’de Marland’ın yaptığı tanımla mümkün olabilmektedir. Marland’ın yaptığı tanımda zekâ, liderlik kapasitesi ya da özel akademik alanlarda yüksek düzeyde performans gösteren bireyler yetenekli olarak kabul edilirken bu alanlara sanatsal yetenek alanı da eklenmiştir” (Genç, 2017). Ataman’a (2004) göre genel yetenekli öğrencilerin yaratıcılık alanında gösterdiği performans ve onun sonucunda ortaya çıkan ürün şunu gösterir bu öğrencilerin güzelliğe duyarlı olduklarını ve nesnelerin estetik yanlarını keşfetmeye çalıştıklarını bizlere aktarmaktadır.

Kırıçoğlu (2005) ise çocuğun yaratıcılığına ilişkin tespitlerin yoğun olarak sağlandığı alanın sanat eğitimi süreçleri olduğunu, sanat eğitimi, görsel sanatların eğitimi ve öğretimi ile ilgilenen, araç-gereç ve donanım ile öğretim programları, çalışma düzeni, değerlendirme gibi yöntemsel konuları ve uygulamaya yönelik sanat etkinliklerini içine alan bir eğitim sürecidir. Sanatsal yetenekli çocuklar, yetişkinlerden yardım almadan daha karmaşık ve farklı çizimler yapabileceklerini ve estetik algı gelişmiş ve sanatsal yetenekli çocukların yüksek zeka puanına sahip olduklarını bizlere aktarmaktadır. “ Uysal’ın (2019) aktarımına göre Hurwitz & Day sanatsal yeteneğe sahip çocukların IQ testlerinden çoğunlukla yüksek puanlar aldıklarını, fakat her yüksek IQ derecesine sahip çocuğun sanatsal yeteneğe sahip olmadığını belirtmektedirler. Sanat alanında üstün yetenekli çocukların çoğunda bulunan özellikler ise şöyle özetlenebilir: Çizimlerinde derinlik, oran ve yerleştirme göze çarpar”.

- Sanatsal çalışmaları büyük bir ciddiyetle ele alırlar ve bu tür çalışmalardan zevk alırlar.

- Çalışmalarında özgünlük dikkat çeker.
- Yeni materyallerle çalışmaya ve yeni deneyimlere açıktırlar.
- Boş vakitlerinde dahi sanatla uğraşırlar.
- Duygularını ve deneyimlerini ifade ederken sanatı kullanırlar.
- Hem değerlendirmek hem de eleştirmek amacıyla başka sanat çalışmalarıyla da ilgilenirler.

- Oyun hamuru, kil ve sabun gibi şekillendirilebilen malzemelerle üç boyutlu çalışmalar yapmaktan hoşlanırlar.
- Sanatsal problemleri bulmak ve onları çözmeye çalışmak bu çocuklar için bir tür eğlence niteliği taşır.
- Sanatsal çalışmalarda zaman zaman normal çalışma süresini aşabilirler.
- Yaptıkları resimler, diğerlerinin aksine şema resimlerden çok uzak, tamamen kendi yaratıcı hayal güçlerinin ürünüdür (Usal, 2019, s 44).

2. Özel/Üstün Yetenekliler Sanatsal Eğitim

“Günümüzde Türkiye’nin de içinde yer aldığı birçok ülkenin kalkınma hedefleri arasında özel/üstün yetenekli bireylerin kendi ilgi alanları doğrultusunda yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine yönelik olanakları artırarak ülkesine ve dünyaya yararlı bir vatandaş olmalarını sağlamak yer almaktadır” (MEB, 2013).

Dönmez’e (2009) göre tarih boyunca dünyada ve ülkemizde özel/üstün yetenekli çocuklar bulundukları ortamda insanların dikkatini üzerlerine toplamış ve kendini geliştirenler topluma yön vermişlerdir. Ancak bu ortamı bulamayan özel/üstün yetenekli çocuklar ise böyle bir şansı elde edememişlerdir. Bu doğrultuda devletler kendilerini yönetecek ve yön verecek liderleri ve kadrolarını oluşturmak için özel/üstün yetenekli çocuklardan bilimden sağlığa, spordan sanata siyasetten ekonomiye her türlü yararlanmak için harekete geçmişlerdir. “Özel yetenekli çocukların eğitimi, bir ülkenin geleceği için çok önemli ve bu çocuklar özel eğitime gerek duymaktadır. Özel yeteneklilere yönelik okul ders programlar ve eğitim alabilecekleri kapasitede kurumlar tasarlamak yanında, mevcut ortamların bu öğrencilere uygun olabilecek halle getirmek gerekmektedir”.

“Milli eğitim sistemimizde uygulanan müfredat programları, normal öğrencilerin öğrenme kapasiteleri dikkate alınarak hazırlandığı için üstün yeteneklilerin eğitsel ihtiyaçlarına yeterince cevap verememektedir. Bu bağlamda üstün yeteneklilere yönelik programlar ve kurumlar tasarlamak yanında mevcut ortamların bu öğrencilere uygun olabilecek bir çeşitliliğe kavuşturulması için stratejik

önerilere ihtiyaç vardır. Dünyaya gelen her çocuk, eğitim alma ve gelişme hakkına sahiptir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre yetenekleri ne düzeyde olursa olsun, her çocuğun kapasitesini geliştirecek eğitimi alması önemli bir temel hak olarak kabul edilmiştir. Bu temel hak aslında bireyin var olma hakkıdır” (Levent, 2011, 15).

“Geleneksel eğitim veren okulların amacı şu şekildedir; bütün bireylere aynı eğitimi vermek, belirli bir zaman dilimi içinde önceden belirlenmiş becerilerin ve kazanımların elde edilmesine sağlamaktır. Bu eğitim öğretim yılında geliştirilen becerileri önceden kazanmış olan veya çok hızlı öğrenen öğrenciler için farklılaştırılmış öğretim fırsatları sunulmazsa, bu özelliklere sahip öğrencilerin eğitsel gereksinimleri yeterince karşılanmamış olur”. “Özel/üstün yetenekli öğrenciler, özellikleri ve ihtiyaçları bakımından akranlarından her türlü farklıdırlar. Okullardaki normal müfredat dışında farklı eğitici ders programlarıyla desteklenmeye ihtiyaç duyarlar. Bu olağan dışı farklılıkları gösteren öğrencilerin eğitimlerini normal okullarda, normal şartlarda, normal öğrenciler için hazırlanmış program, araç, gereç ve personelle karşılamak mümkün değildir. Dolayısıyla üstün yetenekli öğrenciler için özel yetişmiş personel, özel hazırlanmış programlar, özel araç ve gereçler ile uygun eğitim ortamları gerekmektedir” (Bakioğlu ve Levent, 2013, s 33-34). “Özel/üstün yeteneklilik, bireyin, genetik özelliklerle var olan ve çevresel uyaranlarla gelişen, fiziksel büyüme ve gelişim, hareket gelişimi, algı, dikkat kontrolü, analiz, sentez, problem çözme gibi bilişsel gelişim, dili anlama ve ifade etme yeteneği, sosyal, duygusal ve estetik gelişim alanlarının birinde veya birkaçında ya da hepsinde çeşitli gözlem ve ölçme araçlarıyla uzman kişiler tarafından gözlenen veya ölçülebilen, yaşitlarından ileri düzeyde olma durumudur” (Dönmez, 2009).

Özel/üstün yetenekli çocukların bilimde sanatta yeteneklerini yükseltmek dünyaya ülkemize katkılarını sağlamak BİLSEM gibi kurumları çoğaltmak ve özel/üstün yetenekli çocuklara eğitim verebilecek kapasiteye ulaşmış öğretmenler yetiştirmek gerekir. Bu sayede bu çocuklar ülkenin kalkınmasına ve uygar dünyaya ayak uydurmamıza fayda sağlayacaklardır. Özbay'a (2013) göre özel/üstün yetenekli çocuklar genellikle yüksek enerjili olurlar akranlarından farklı değişiklik isterler, monotonluktan hoşlanmazlar. Günümüzde uygulanan ders programları normal

öğrencilere göre hazırlandığından bu programlar özel/üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Bu nedenle özel/üstün yetenekli öğrenciler, normal sınıf ortamında, bazı önlemler alınmadığı takdirde çeşitli olumsuzluklar yaşayabileceklerini uyarısında bulunur. Bu olumsuzluklardan bazıları aşağıda belirtilmiştir

- “Üstün yetenekli çocuklar evlerinde, okulda ve çevrelerinde fark edilmez ve desteklenmezse, bu özelliği çocuğa ağır bir yük getirebilir. Bu durum, sadece çocuk için değil, onunla ilişkisi olanlar için de bir problem oluşturabilir”.

- “Okulda yapılan çalışmalar ve verilen ödevler seviyelerine uygun olmazsa, okul onlar için sıkıcı bir hale gelebilir”.

- “Üstün yetenekli bir çocuğun okulda elde ettiği kolay başarı veya zorlanmaması çocukta etkili çalışma alışkanlıklarının gelişmesini engelleyebilir”.

- “Diğer çocuklardan fazla bilgiye sahip olmak, çok soru sormak, bildiklerini sözel olarak anlatma istediği, bazen öğretmen ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir”.

- “Üstün yetenekli çocuklar genelde konuşmayı sevdikleri için, gerek ders dışında küme tartışmalarında, gerekse ders sırasında, öğretmenin sınıf yönetimini zorlaştırabilir. Kısaca üstün yetenekli çocuk, normal sınıfta kendi özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun bir atmosfer bulamayabilir” (Özbay, 2013, s 17-19).

Levent’e (2011) göre üstün yetenekli çocukların, normal çocuklardan farklı eğitim ihtiyaçlarının olduğu birçok araştırmacı tarafından belirtilmektedir. Malkoç’a (2004) göre ise özel eğitime verilen önem, çağdaşlığın ana unsurlarından biridir. Dünyamız hızla gelişmekte ve üstün yetenekli çocukların potansiyellerine ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

Ülkemizde, üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik birçok eğitim modeli denenmiştir. Bu eğitim modelleri ile üstün yetenekli çocukların eğitim ihtiyaçlarının neler olduğu belirlenmiş onların, düzeyleri, yetenekleri ve ilgilerine göre bir eğitim amaçlanmıştır. Bu eğitim modelleri şunlardır:

a) Hızlandırma

Özel/üstün yetenekli çocukların eğitim hayatına normalden daha erken bir yaşta başlaması ya da sınıfını, okulunu akranlarına verilen süreden daha erken yaşta tamamlamasıdır (Sak, 2012). Hızlandırma programları, okula erken başlama, sınıf atlama, üst sınıftan ders alma gibi uygulamaları içerir. Bu uygulamada materyal kullanımı daha yoğundur, öğrenciye karmaşık ve zor bilgiler sunulur. Hızlandırma uygulaması ile kalıcı öğrenme sağlanması ve öğrencinin okulda sıkılmasının engellenmesi bakımından oldukça önemlidir. Fakat bireyin yaşlılarıyla iletişiminin zayıflaması da bu programın olumsuz bir yönü olarak değerlendirilebilir (Levent, 2011, s 30).

b) Gruplama

Ataman'a (2003) göre üstün yetenekli bireyler bu uygulamada yetenek düzeylerine göre gruplandırılmakta, grupların özellik ve ihtiyaçlarına göre geliştirilen özel eğitim programları çeşitli eğitsel düzenlemelerle uygulanmaktadır. Bu modelde; seminerler, yaz kursları, geziler gibi özel etkinlikler uygulanmaktadır.

c) Zenginleştirme

Ataman'a (2003) göre “sanat ve akademik alanlarda özel/üstün yetenekli öğrencilere yönelik destekleyici programlar, çevrimiçi eğitim, proje yarışmaları, akademik yarışmalar, alan gezileri, öğrenme merkezleri, mentörlük gibi uygulamaları içermektedir. Şenol (2011) ise bu programlar, üstün yetenekli bireyleri normal eğitim gören akranlarından ayırmadan, beraber eğitim almalarına imkan tanıyacağını ifade etmektedir”. “Bugün dünyada olduğu gibi ülkemizde de özel/üstün yetenekli bireylerin kalıtımsal olarak doğuştan sahip oldukları olağanüstü potansiyellerini geliştirmek ve kapasitelerinin en doruk noktasına çıkarmak, en iyisini ortaya koyabilmelerini sağlamak ülkemizin geleceği açısından stratejik önem arz etmektedir. Çünkü bu bireyler geleceğin akademisyenleri, bilim adamları, askeri liderleri ve yaratıcı sanatçıları olacağı için bu bireylerin eğitimleriyle ilgili önlemler alınmadığı

takdirde ülkelerin geleceği tehlikeye atılmış olur. Buna rağmen üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda ülkemizde son 50 yıl boyunca yapılan çalışmaların ve girişimlerin, bu alanda bütüncül bir bakışa ulaşamadığı ve işlevselliikten uzak olduğu görülmektedir. Ülkemizde, üstün yeteneklilerin eğitime yönelik fonksiyonel ve sürdürülebilir ülke ölçekli bir sistemin kurulabilmesi için öncelikle mevcut uygulamaların incelenmesine ve strateji önerilerinin ortaya konmasına ihtiyaç duyulmaktadır” (Bakioğlu, ve Levent, 2013,s34).

“Yalçın, Şener ve Kan’a (2021) göre Türkiye’de özel yetenekli bireylere destek eğitimi vermek amacıyla açılan en yaygın kurum Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı BİLSEM’dir. Özel yetenekli öğrenciler örgün eğitim kurumlarında eğitimlerine devam etmekte, örgün eğitimin dışında kalan zamanlarda BİLSEM’den destek eğitimi almaktadır. Modelin en önemli avantajlarından biri öğrencilerin akranlarından ayrılmadan yaşlılarıyla örgün eğitime devam edebilmeleridir. Öğrenciler toplumla bütünleşme sürecini kendi okullarında yaşarken, Bilim ve Sanat Merkezlerinde ilgi ve yetenekleri doğrultusunda destek eğitim almaları sağlanmaktadır. Bu çocuklar aynı zamanda diğer özel yetenekli öğrencilerle etkileşim de bulunmakta ve ortak çalışmalar yürütebilmektedir. Ancak bunların yanında Bilim ve Sanat Merkezlerinin dezavantajları da bulunmaktadır. İzlenebilecek bir çerçeve program ile eğitim süreçlerine ilişkin kullanılacak ortak ölçme ve değerlendirme araçlarının olmayışı en önemli sorunlardan biridir” (MEB, 2013, s 2).

“Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu 25. Toplantısı’nda özel yetenekli çocukların eğitiminin ne yazık ki Türkiye’de geç kalınan bir alan olduğuna ve Türkiye’yi 2023 yılına taşıyacak insan kaynağı içinde kritik bir öneme sahip özel yetenekli çocukların eğitimi konusunda hazırlanacak strateji ve uygulama planlarına dikkat çekilmiştir. Kurumlarında öğrenim gören özel yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik alternatif yaklaşımlar benimsenmesi gerektiği vurgulanmıştır” (MEB, 2021).

“Hazırlanan bu çerçeve programlar, özel yetenekli bireylerin eğitimini daha geniş perspektiften ele alarak belirsizliği ve karmaşıklığı ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Program üstün ve özel yetenekli bireyleri bağımsız ve objektif düşünen, olaylara farklı bakış açılarından bakabilen, analitik ve eleştirel düşünme becerilerine sahip; ülkesinin ve insanlığın sorunlarına yenilikçi ve sağduyulu çözümler

üretebilen bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Program, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ile Türk Milli Eğitiminin temel ilkeleri esas alınarak hazırlanmıştır” (MEB, 2013, s 2-3).

“Çerçeve programda, müfredat farklılaştırmanın zenginleştirme türü esas alınarak birbiriyle ilgili, ölçülebilir yeterlilik alanları belirlenmiştir. Bu yeterlik alanlarındaki kazanımların özel yetenekli bireylerin merak, ilgi, ihtiyaç gibi bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak geliştirilmesi hedeflenmiştir. Geliştirilen yeterliliklerin nasıl değerlendirileceği ile ilgili rubrik geliştirilmiş ve bu yeterlik alanlarındaki kazanımlara ilişkin her bir boyutun düzeyleri belirlenmiştir. Böylece öğrencinin herhangi bir yeterlik alanındaki hazır bulunuşluk düzeyi tespit edilerek verilen destek eğitimin sonunda geldiği düzeyin tespit edilmesi hedeflenmektedir” (MEB, 2013, s 2-3).

“Üstün bireylere sunulması gereken haklar onların eğitimsel, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmalıdır. Demokrasilerde eşitlik hakkı herkese eşit haklar vermek değil, bireylerin ihtiyaçlarına göre haklar vererek dengenin sağlanmasıdır” (Çetinkaya, ve Döner, 2012). Bilgiye ulaşma, bilgiyi üretme her yönüyle donanımlı bireylerin eğitiminden geçmektedir.

Dönmez (2009) üstün, özel yetenekli bireylere yönelik yapılan çalışmalar, son 15-20 yıldır dünya ülkelerinin üstün ve özel yetenekli bireylerine daha fazla önem verdiklerini, bebeklikten çocukluktan itibaren özel eğitim yöntem, araçları-gereç, donanımlı mekanlar geliştirdiklerini görmekteyiz. “Üstün yetenekli çocuklar eğitim desteği ihtiyacı olan gruplar içerisinde en az olanaklardan yararlanan gruptur. Sadece kendilerine sunulan olanaklar açısından değil toplumsal olarak da gerekli duyarlılığın gösterilmediği kesimdir. Sınıftaki öğretmen, yakın arkadaşlarına kadar birçok insanın her işi kendileri becerebileceği yönünde önyargı ile yaklaştığı üstün yetenekli bireylere ihtiyaçları yönünde yaşam şartları hazırlanmalıdır” (Çetinkaya ve Döner , 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

BENZER ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Türkiye’de bilim ve sanat merkezleri görsel sanatlar alanı ile ilgili yazılmış olan bazı akademik çalışmaların özetleri yer almaktadır.

Alanyazın taraması yapıldığında Türkiye’de bilim ve sanat merkezleri görsel sanatlar alanında yeterince araştırma yapılmadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar genelde üstün zekalı ve özel/üstün yetenekli öğrencileri kapsayan genel araştırmaları kapsamaktadır. Buradan hareketle bu bölümde bilim sanat merkezleri görsel sanatlar alanı ile ilgili yazılmış tezler ve makalelere yer vererek, bu konuda araştırmacıların işini kolaylaştırılacağı düşünülmektedir.

Koç ve Saranlı (2017) “Erken Çocukluk Dönemindeki Üstün Yetenekli Çocuklara İlişkin Türkiye’deki Lisansüstü Çalışmaların Çok Boyutlu Analizi”, isimli çalışmalarında 11 yüksek lisans, 6 doktora, 17 lisansüstü tez inceleyerek, bu konudaki çalışmaların ülkemizdeki genel durumlarını ortaya koymaktır. Bulgulara göre, yüksek lisans çalışmaları doktora çalışmalarından daha fazla olduğu 2015 ve 2016 yıllarında konunun yoğun çalışıldığı ve Ankara, İstanbul, vb. illerdeki üniversitelerde gerçekleştirildiği, 2002-2006 yılları arasında erken çocukluk dönemindeki üstün yeteneklilere ilişkin herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ayrıca lisansüstü tez çalışmaları doktora çalışmalarından yüksek sayıda gerçekleştiği, bununda bu kadar önemli konuda doktora çalışmalarına ihtiyaç olduğu ve yeni araştırmaların alana yönelmeyi hızlandıracağı öngörülmektedir.

Dönmez ve İdin (2017) “Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi İle İlgili Araştırmaların İncelenmesi”, isimli çalışma konu ile ilgili tezleri ve makalelerin çeşitli açılardan nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesi ile içerik analizleri kullanılmıştır. “Araştırmada Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi vasıtası ile 15 yüksek lisans tezi, 7 doktora tezi, DERGİPARK sistemi üzerinden 8 makale ve Google akademik üzerinden 3 makaleye daha ulaşılmıştır. Ulaşılan tezler ve makaleler çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Konu ile ilgili tez ve makalelerin sayısının son yıllarda azaldığını, ayrıca

önemi artan araştırma, sorgulama yaklaşımı, argümantasyon, fen teknoloji mühendislik ve matematik uygulamalarına (STEM) yönelik çalışmaya rastlanmadığını bizlere aktarmaktadır”. 13 üniversitede bu alanda çalışmalar yapıldığı, üstün yetenekliler alanında yapılan tez çalışmaları istenen seviyede olmadığı, üniversiteler bünyesinde özel eğitim bölümlerinin artırılmasıyla buna paralel olarak akademik çalışmaların artacağı öngörülmektedir.

Schreglmann (2016) “Türkiye’de Üstün Yetenekli Öğrenciler ile İlgili Yapılan Yükseköğretim Tezlerinin İçerik Analizi”, isimli çalışmanın amacı son 5 yılda yapılmış (2010–2015) 46 adet yükseköğretim tezlerini çeşitli açılardan incelemektir. “Çalışmanın verileri doküman incelemesi yoluyla yıl, araştırma konusu, üniversite, yöntemi, araştırma deseni, örneklem türü, veri analiz tekniği, veri toplama aracı, değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada verilerinin sunulmasında SPSS 20,0 programından yararlanılmış ve frekans, yüzde vb. betimsel istatistikler araştırmanın amacına paralel olarak verilmiştir”. Araştırmanın sonucunda en çok ilköğretim bölümünde olarak yüksek lisans tezi en çok tarama/betimsel deseni, nicel yöntem veri toplama aracı olarak “ölçek” tercih ettiği, örneklem grubu olarak ortaokul öğrencilerinin baskın olduğu söylenmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin potansiyellerini tanıma ve değerlendirmeye yönelik literatürde ciddi bir ihtiyaç olduğunu gösterir. Araştırmanın bulgularında “üstün yetenekli öğrencilerin çoklu zekâ/yaratıcılık” çalışmalarının, yükseköğretim düzeyinde görmek oldukça umut vericidir. 1974–2009 yılları arasında alanlarında en çok doktora tezi yayınlayan üniversitelerden birisi de Hacettepe Üniversitesi olduğu, tezlerin ise en çok Eğitim Fakültesinde yer alan “İlköğretim Bölümünde” yayınlandığını görmekteyiz.

Özenç ve Özenç (2013) “Türkiye’de Üstün Yetenekli Öğrencilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Olarak İncelenmesi”, adlı çalışmada örneklem olarak Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) tez arşivinden elde edilen ve erişime açık olan 38 lisansüstü eğitim tezi doküman incelemesi methodologyyla incelenmiş, veri toplama aracı tez analiz formu kullanılmıştır. “Tezler yıllara, tezlerin türü ne, tezi yapan kişilerin cinsiyetlerine, tezi yaptıran öğretim üyelerinin unvanlarına, tezin yapıldığı enstitüye ve yapıldığı anabilim dallarına, tezde kullanılan veri toplama araçlarına, araştırma modeline ve yöntemine, uygulama yapılan örneklem grubuna ve

sayısına, yapıldığı illere göre incelenmiştir. Bulgular, yüzde ve frekans tablolarıyla gösterilerek yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur. Ancak konu ve sayı olarak araştırmaların az olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili lisansüstü eğitim tezlerin sayısının az olduğu görülmüştür. Özellikle doktora düzeyinde çalışmaların daha az olması, üstün yeteneklilerle ilgili yüksek lisans ve doktora düzeyindeki çalışmaların artırılması alanı zenginleştirecektir”.

Ateş ve Mazi (2017) ; “Türkiye’de Üstün Yetenekliler Eğitimi ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlere Genel Bir Bakış”, isimli çalışmalarında 2010-2016 yılları arasında üstün yeteneklilerle yapılan lisansüstü tezlere YÖK Tez Bankasından ulaşıldığı. Doktora 39 tane, yüksek lisans 74 tane olmak üzere 113 tane teze ulaşılmış ve bunlara tarama modeli ile doküman incelemesi yapılmıştır. “Çalışma bundan sonra yapılacak araştırmalara yol gösterici, araştırmacılara da önemli bir kaynak ve model olma niteliğindedir. Araştırmanın sonucunda en fazla tez Ankara ve İstanbul illerindeki üniversitelerde yapılmıştır. Ayrıca üstün yeteneklilerle yapılan çalışmalara toplu olarak bakabilmeyi sağlamış ve bu çocuklara sahip olan ebeveynler başta olmak üzere tüm öğretmenlere, eğitimcilere, yöneticilere, maarif müfettişlerine, üstün yetenekli bireyleri tanımaları, ilişkilerinde, eğitimlerinde nelere dikkat etmeleri konusunda önemli ipuçları vereceğini bizlere bildirir”.

Güçin ve Oruç (2015) “Türkiye’de Üstün Yetenekliler ve Üstün Zekâlılar Alanında Yapılmış Akademik Çalışmaların Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”, çalışmalarında akademik çalışmaların ne düzeyde olduğunu saptamak amacıyla nitel araştırma kapsamında tarama yöntemi kullanılmıştır. “İlgili tez, makale, bildiri, kitap ve internet kaynakları kullanılarak ulaşılan tezler verilerin analizinde frekans ve yüzdeler kullanılarak yorumlanmıştır. Bulgulara göre en çok çalışma bildiri alanında, en az çalışma ise doktora tezi alanında, en fazla yüksek lisans ve doktora tezleri İstanbul Üniversitesi bünyesinde çıkarılmıştır”. Konu bakımından en fazla yüksek lisans tezlerindeki “durum saptama”, doktora tezi “üstün zekâlıların ve üstün yeteneklilerin eğitimi”, makaleler “durum saptama” olurken en fazla bildiri “üstün yetenekliler ve üstün zekâlıların eğitimi” alanında olmuştur. Sonuç olarak üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler ile ilgili yüksek lisans ve doktora çalışmaları artırılması gerektiği, üstün yetenekli çocukların tanınması, tanımlanması ve özellikleriyle ilgili

olan tez çalışmaları, üniversitelerde ilgili araştırmalar, çocuk üniversiteleri, akademik çalışmalar artırılmalı ve müfredatın elden geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Güçin (2014) “Türkiye’de Üstün Yetenekliler ve Üstün Zekâlılar Alanında Yapılmış Akademik Çalışmaların Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”, isimli çalışmanın amacı yapılmış akademik çalışmaların ne düzeyde olduğunu saptamaktır. Nitel araştırma kapsamındaki belge/doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Konu ile ilgili yapılmış tüm tez, makale, bildiri, kitap ve internet kaynakların analizini frekans ve yüzdeler kullanarak sonuç yorumlanmıştır. Bulgulara göre, araştırmaların en çoğu bildiri alanında, en az çalışma ise doktora tezi alanında yapılmıştır. Yüksek lisans tezi en çok 2007 ve 2010 yıllarında, doktora tezi 2012 yılında, makale 2013 ve 2004 yıllarında, bildiriler 2012 ve kitaplar ise 2010 yılında yayınlanmıştır. Üniversiteler içinde en fazla çalışma İstanbul üniversitesi, konu olarak en fazla yüksek lisansta ‘durum saptama’, doktorada ‘üstün zekâlıların ve üstün yeteneklilerin eğitimi’, makale ‘durum saptama’, bildiri ‘üstün zekâlıların ve üstün yeteneklilerin eğitimi’ konularında olmuştur. Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler ile ilgili yüksek lisans ve doktora çalışmaları arttırılmalıdır.

Coşkun’un (2007) hazırladığı “Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Çocukların Sanat Eğitimi İle İlgili Öğretmen Görüşleri ve Değerlendirmesi”, çalışma ile üstün yetenekli çocukların sanat eğitimi ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalar ve eğitim aldıkları Bilim ve Sanat Merkezleri ile Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri resim/resim-is öğretmenlerinin konu ile ilgili görüşlerinin neler olduğunu belirlenmeye çalışmıştır. “Araştırmaya katılmayı kabul eden 31 Bilim ve Sanat Merkezi resim/resim-is öğretmeni ile 38 Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri resim/resim-is öğretmenlerine 11 sorundan oluşan bir anket uygulanmıştır. Betimsel yöntem kullanılarak hazırlanan bu çalışmada veriler; anket, gözlem ve görüşme yöntemlerinin bir arada kullanılmasıyla elde edilmiştir. Araştırmaya katılan resim/resim-is öğretmenlerinin büyük çoğunluğu görsel sanatlarda üstün yeteneğe sahip çocuklara sanat eğitimi verecek öğretmenlerin, alanına hakim, bilgili, deneyimli eğitimciler olması gerektiği ve bu çocuklara okul öncesinden itibaren başlayan bir eğitim verilmesi gerektiği görüşünde olduklarını belirtmişlerdir”.

Yavuzylmaz'ın (2012) “Bilim Ve Sanat Merkezlerine Devam Eden 7-11 Yaş Üstün Yetenekli Çocuklara Verilecek Sanat Eğitiminin Niteliği” çalışmasının BİLSEM'e devam eden 7-11 yaş grubu üstün yetenekli çocuklara verilecek sanat eğitimi bağlamında öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada literatür tarama yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Samsun, Ordu ve İstanbul(Beşiktaş) illerindeki 7-11 yaş grubu üstün yetenekli olarak belirlenen BİLSEM öğrencilerinin aldıkları sanat eğitime olan yaklaşımlarını saptamaktır. “Yapılan analiz sonuçlarında, Bilim ve Sanat Merkezlerinde uygulanan üstün yetenekliler eğitim programlarına yönelik öğretmen görüşlerinin genel olarak olumlu yönde olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin, Bilim ve Sanat Merkezlerinde uygulanan üstün yetenekliler eğitim programlarına yönelik görüşlere genel olarak katıldıkları belirlenmiştir”. BİLSEM'de yeteri kadar personel olması ve öğrencilerin öğretmenlerinden aldıkları eğitimi günlük yaşamda kullanabilmeleri velileri çocuklarının gelecekleri açısından kaygılanmalarını azaltmaktadır. Ancak merkezin birçok olumlu yönüne karşılık velileri temsil eden veli temsilcilerinin öğrenci velilerini yeteri kadar iyi temsil etmediği düşünülmektedir.

Genç'in (2013) “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi” isimli çalışmanın “üstün yetenekli öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminde disiplinlerarası etkinliklerinin nasıl sonuçlar ortaya koyacağını görmek amacıyla; Konya Bilim ve Sanat Merkezi uyum dönemi görsel sanatlar eğitiminde disiplinlerarası etkinlikler yapılarak, çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. Birbirlerini desteklemesi düşüncesi ile nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı tek gruplu bu çalışmada, öğretmen ve öğrenci görüşmesi, öğrenci yansıtma yazıları ve uzman değerlendirmelerinden elde edilen veriler kullanılmıştır”. “Öğrencilerin ilgi ve katılımının iyi bir düzeyde olduğu etkinlikler, diğer disiplinler ile ilişkilendirilerek uygulanmıştır. Araştırmacının rehberlik ve danışman rolünü üstlendiği, hayatla iç içe olan etkinliklerde; işbirliği, paylaşma, sorumluluk, motivasyon, iç denetim ve fikir paylaşımının bulunduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrencilerde yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerinin gelişimine katkı sunan disiplinlerarası etkinliklerin, öğrencilerin

uygulama becerilerine olumlu etki sağladığı ve etkinlik yönteminin diğer disiplinlerde de uygulanmasının faydalı olacağı sonucuna da varılmıştır”.

Çelik’in (2015) “Üstün Zekâlı Bireylerin Görsel Sanatlar Eğitimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında ülkemizin doğu ve batısında eğitim gören özel/üstün zekâlı öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin tutumları çeşitli değişkenler açısından belirlenmeye çalışılmıştır. Nicel araştırma kullanılarak iki bilim sanat merkezi ile iki özel okuldaki üstün zekâlı bireylere 17 sorulu bir kişisel bilgi formu ve 28 maddeden oluşan likert tipi tutum ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca ANOVA ve ‘T’ testi kullanılmış bunların sonucunda özel/üstün zekâlı bireylerin Görsel Sanatlar Dersine ilişkin her iki il karşılaştırılmıştır.

Karip’in (2016) “Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Farkındalıkları ve Uygulamalar” adlı çalışmasında görsel sanatlar öğretmenlerinin sanatta üstün yetenek tanımları ve bu alanda üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitsel faaliyetler incelenmiştir. “Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilmiş, veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların görüşlerinden elde edilen veriler belli kavramlar ve kategoriler etrafında bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği bir düzen içinde sunularak yorumlar yapılmıştır”.

Öğünmez’in (2015) “Üstün Yetenekli Öğrencilerde Sanatsal Gelişim Özellikleri” adlı çalışmada, özel/üstün yetenekli olduğu saptanmış 12 -14 yaş grubu “Bu amaç doğrultusunda üstün yetenekli olduğu belirleyici testlerle (Visc-r, TKT, Torrence) sabit olan 30 kişilik çalışma grubuna (12 Erkek 18 Kız) “Ailem ve Ben” konulu resim çalışması yaptırılmıştır. Bu çalışmada Nitel araştırma görsel analiz yöntemi model alınarak, öğrencilere yaptırılan resimler veri kaynağı olarak ele alınmıştır. Resim değerlendirme kriterleri belirlenirken sanat eğitimi konusunda uzman kişilerin görüşleri alınmıştır. Resimler renk, mekân, oran, hareket açısından sanatsal gelişim kriterlerine göre teker teker analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Analizler incelenmesi uzman kişiler tarafından yapıp araştırma bulguları buna göre ortaya konmuştur. Sonuçlara genel olarak bakıldığında, özel/üstün potansiyele sahip bu öğrenci kitlesinin beklenen düzeyde çalışmalar üretebilmeleri için mevcut duruma göre sanatsal açıdan daha zenginleştirilmiş bir eğitim almaları önerildiği görülmüştür”.

Bilgili (2017) “Bilim Ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ve Müzik Derslerine Yönelik Görüş Ve Tutumları”, isimli çalışmasında Görsel Sanatlar ve Müzik derslerine yönelik görüşlerinin ve tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel nitelikte olup, tarama (survey) modelinde desenlenip, hem nicel hem de nitel verilerin beraber kullanıldığı karma (mixed) araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmanın nitel çalışma grubu için 5-12. sınıf düzeylerinin her birinden onar öğrenci olmak üzere toplam 80 öğrenci ile görüşme yapılmış. Araştırmanın nicel verileri Aslantaş (2014) tarafından geliştirilen ‘Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Ölçeği’ ve Varış ve Cesur (2012) tarafından geliştirilen ‘Ortaöğretim Düzeyi Müzik Dersine Yönelik Tutum Ölçeği’ ile yapılmıştır. Araştırmanın nitel kısmına ait veriler yarı yapılandırılmış açık uçlu on bir sorudan oluşan bir görüşme formu ile toplanmıştır. Elde edilen nicel verilerin analizinde yüzde, frekans ve aritmetik ortalama kullanılmıştır.

Arpacioğlu (2019) “Üstün Yetenekli Resim Öğrencilerinin Sanatsal Düzenleme Öğelerine Yönelik Metaforik Algıları”, bu çalışmasında Tokat BİLSEM öğrencilerinden görsel sanatlar/resim alanı öğrencilerinin sanatsal düzenleme öğeleri olan “renk, doku, şekil, çizgi, ışık-gölge, biçim, mekân, değer, ton” kavramlarına yönelik metaforik algılarını ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu Tokat Bilim ve Sanat Merkezinde görsel sanatlar/resim alanında öğrenim gören üstün yetenekli 31 öğrenciden oluşmaktadır. Bu çalışmada her bir sanatsal öğe için elde edilen metaforların analizinde IBM SPSS Statistics 22 ve Microsoft Office Excel 2016 programları kullanılmıştır. Elde edilen veriler bu programlara aktarılmış daha sonra frekans, ortalama ve yüzdeler dağılımları hesaplanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmamızın bu bölümünde araştırma modeli, araştırma evreni, verilerin toplanması ve veri analizlerine ilişkin bilgilerle açıklanmaya çalışılmıştır.

A. Araştırmanın Modeli

Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yapılmış olan akademik çalışmaların incelenmesi konulu bu çalışma karma desen yöntemi kapsamında nitel ve nicel veri analizi yapılmıştır. Alanyazında karma desen yöntemiyle ilgili araştırmalar 10-15 yıl öncesinde karşımıza çokta çıkmazken günümüzde bu desenlerin daha da yaygın kullanıldığı görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s 350). Cresswell ve Plano Clark göre karma yöntem araştırmasını nitel ve nicel yöntemlerle veri toplama, analiz etme ve bütünleştirmeye olanak veren araştırma olarak tanımlamaktadır. “Tashakkori ve Creswell (akt., Yıldırım ve Şimşek, 2013, s 351) ise bu konuda araştırmacının, aynı araştırma içinde nicel ve nitel yöntemleri ve yaklaşımları kullanarak veri topladığı, analiz ettiği, bulguları bütünleştirdiği ve ileriye yönelik yordamlarda bulunduğu araştırma olarak tanımlamaktadır. Olay ve olgular basit ve tek boyutlu değildir onları algılamak için çok boyutlu yöntemler kullanılmalıdır. Eğer gerçeği bütüncül ve zengin bir çerçevede anlamak istiyorsak hem nitel hem de nicel boyutunu incelememiz gerektiği düşünülmektedir”.

B. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın evrenini ülkemizdeki BİLSEM’lerin açıldığı 1995 tarihinden 2021 yılına kadar “bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı” ile ilgili yazılmış tez, makale ve kongre, çalıştaylarda ve sempozyumlarda sunulmuş olan bildiriler oluşturmaktadır. Bununla birlikte örneklem alınmamış bu yıllar arasında tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaya dahil edilen tez, makale ve bildiriler 1995’ten 10.11.2021 tarihine kadar Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ulusal tez merkezinden, makaleler DERGİPARK, TRDİZİN, ULAKBİM vb. sitelerinden, bildirilere ise

internetten ulaşılmıştır. Bu tez, makale ve bildiriler çeşitli değişkenlere bakılarak incelenmiştir. Belirtilen tarihe kadar yapılan taramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersine odaklanan toplam 50 araştırmaya rastlanmış bunların 10’u yüksek lisans tezi, 6’sı doktora tezi, 20’si makale, 14’d ise bildiridir.

C. Verilerin Toplanması

Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yazılmış akademik çalışmalara ulaşmak için “bilim ve sanat merkezi”, “bilim sanat merkezi”, “bilsem”, “stn yetenekli”, “zel yetenekli”, “görsel sanatlar”, “resim”, “yaratıcılık”, “stn zeka” anahtar kelimeler kullanılarak internet ortamında YK tez merkezinde ilgili tezlerin taraması yapılarak ulaşılmıştır. Ayrıca makaleler ve bildirilere DERGİPARK, TRDİZİN, ULAKBİM vb. ve internet sitelerden ulaşılmıştır. Ancak bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili olup YK Tez’de olmayan çalışmalara ise bu konu ile ilgili yazılmış tez makalelerin kaynakalarına bakılarak ayrıca bu alanda çalışmalar yapan üniversitelerin kütüphane katalogları taranarak ulaşılmıştır. Makale ve bildiriler ise ULAKBİM sosyal bilimler veri tabanını kullanarak, internet arama motoru kullanılarak üniversitelerin dergilerinden ilgi çalışmaların kaynakçaları taranarak bilim sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan çalışmalara ulaşılmıştır.

D. Verilerin Analizi

Bu çalışmada karma desenli yöntem kullanılmıştır. Karaoğlu’ (2015) karma yöntem için “Tashakkori ve Teddlie’nin nitel ve nicel yaklaşımların, bir çalışmanın metodolojisinde bir araya gelmesidir şeklinde ifade etiklerini bizlere aktarırken, bir araştırmada iki veya daha fazla araştırma yönteminin farklı güçlü ve zayıf yönleri düşünülerek bir araya getirilmesi, araştırmacının bu süreçte hata yapma olasılığını düşüreceğini belirtmiştir”. Buna göre iki araştırma verisinin bir arada kullanılması çalışmayı daha da güçlendireceği görülmektedir. Çalışmanın hem nitel hem de nicel tarafları araştırılarak içerik analizleri yapılmıştır. Veriler tez, makale ve bildiriler için; konularına, cinsiyetlere, türüne, yıllara ve üniversitelere göre dağılımlarının verileri

toplanmıştır. Veri analizi iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada tez, makale ve bildirilerin isimlerine bakılarak konuları nitel olarak kategorize edilmiştir. İkinci aşamada Frekans analizi yapılarak frekans ve yüzdelerinin nicel durumları tespit edilmiştir. “Frekans analizi, birim veya ögelerin sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görünme sıklığını ortaya koymaktadır. Bu, belirli bir ögenin yoğunluğunu ve önemini anlamayı sağlar. Frekans analizinde, ögeler önem sırasına sokulur ve sıklığa dayalı bir sınıflama yapılır” (Bilgin, 2006). İçerik analizi sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasında genellikle frekans ve yüzde kullanılır (Keskin, 2014, s 32). Bu araştırmada tez, makale ve bildirilerin başlıklarının içeriğine bakılarak hangi konuların çok çalışıldığı, hangilerinin az çalışıldığı, hangi konuya odaklanıldığı nitel verilerle ortaya konulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

I. BİRİNCİ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde Bilim ve Sanat Merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış akademik çalışmaların literatür taraması sonucu bulunan yüksek lisans, doktora, makale ve bildirilerin adet sayısı ve konularına göre dağılımları tespit edilmiş ve yorumlanmıştır. Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan akademik çalışmalar şu kategorilere ayrılmıştır. Bunlar:

1. Tanımlama ve Özellikleri
2. Tanılama
3. Durum saptama
4. Eğitim

Bu çalışmada kategoriler belirlenirken her bir çalışma sadece bir kategoriye dahil edildi. Her çalışmaya odaklanıp analiz yapıldı. Ayrıca burada yer alan kategorilerin tamamı yapılan akademik çalışmaların içeriğinde yer almamaktadır.

A. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili Tezler Ve Konularına Göre Dağılımı

Bu bölümde konu ile ilgili yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin tespiti yapılmış ve bu tezler konularına göre dağılımları yapılmaya çalışılmıştır.

1. Yüksek Lisans Tezleri

Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili toplamda 10 yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Bunlar;

ARPACIOĞLU, Gülşah; “Üstün Yetenekli Resim Öğrencilerinin Sanatsal Düzenleme Öğelerine Yönelik Metaforik Algıları”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat 2019.

AYHAN, Özlem Öztürk; “Üstün Yetenekli Çocuklarda Çizgisel Gelişim (9–12 Yaş Grubu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.

BİLGİLİ, Başak; “Bilim ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ve Müzik Derslerine Yönelik Görüş ve Tutumları”, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ 2017.

COŞKUN, Birgül; “Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi İle İlgili Öğretmen Görüşleri ve Değerlendirmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2007.

ÇELİK, Kübra; “Üstün Yetenekli Öğrencilerde Yaratıcı Biliş ve Özerk Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya 2017.

ÇELİK, Filiz Kansu; “Üstün Zekâlı Bireylerin Görsel Sanatlar Eğitimine ilişkin Tutumlarının İncelenmesi (Şanlıurfa ve İstanbul İli Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2015.

EGİN, Dilek Güneş; “Bilim ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Ortaokul 5-8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır 2019.

HÜR, Cihangir; “Üstün - Özel Yetenekli Çocuklara Yönelik Görsel Sanatlar Eğitiminde Atık Malzeme Kullanımı (Manisa İli Bilecik Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli 2019.

ÖĞÜNMEZ, Mustafa; “Üstün Yetenekli Öğrencilerde Sanatsal Gelişim Özellikleri”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Haziran 2015.

YAVUZYILMAZ, Burak; “Bilim Ve Sanat Merkezlerine Devam Eden 7-11 Yaş Üstün Yetenekli Çocuklara Verilecek Sanat Eğitiminin Niteliği”, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun 2012.

Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi hakkında yapılan akademik çalışmalar kategorilere ayırma yapılmaya çalışılmıştır.

a) Yüksek Lisans Tezlerinin Konularına Göre Dağılımı

Tanımlar ve Özellikler: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili tezlerden iki tanesi “tanımlar ve özellikleri” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

AYHAN, Özlem Öztürk; “Üstün Yetenekli Çocuklarda Çizgisel Gelişim (9–12 Yaş Grubu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma)”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.

ÖĞÜNMEZ, Mustafa; “Üstün Yetenekli Öğrencilerde Sanatsal Gelişim Özellikleri”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Haziran 2015.

Tanımlama: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili tezlerden “tanılama” konusu ile ilgili tez rastlanmadığı görülmüştür.

Eğitim: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili tezlerden beş tanesi “eğitim” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

COŞKUN, Birgül; “Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi İle İlgili Öğretmen Görüşleri Ve Değerlendirmesi” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007 Ankara.

ÇELİK, Kübra; “Üstün Yetenekli Öğrencilerde Yaratıcı Biliş ve Özerk Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya 2017.

ÇELİK, Filiz Kansu; “Üstün Zekâlı Bireylerin Görsel Sanatlar Eğitimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Şanlıurfa Ve İstanbul İli Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2015.

HÜR, Cihangir; “Üstün - Özel Yetenekli Çocuklara Yönelik Görsel Sanatlar Eğitiminde Atık Malzeme Kullanımı (Manisa İli Bilsem Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli 2019.

YAVUZYILMAZ, Burak; “Bilim Ve Sanat Merkezlerine Devam Eden 7-11 Yaş Üstün Yetenekli Çocuklara Verilecek Sanat Eğitiminin Niteliği”, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun 2012.

Durum Saptama: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili tezlerden üç tanesi “durum saptama” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

ARPACIOĞLU, Gülşah; “Üstün Yetenekli Resim Öğrencilerinin Sanatsal Düzenleme Öğelerine Yönelik Metaforik Algıları”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat 2019.

BİLGİLİ, Başak; “Bilim Ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Görsel Sanatlar ve Müzik Derslerine Yönelik Görüş ve Tutumları”, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ 2017.

EGİN, Dilek Güneş; “Bilim Ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Ortaokul 5-8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır 2019.

Konuyla göre yapılmış 10 yüksek lisans teze ilgili çalışmaların konularına göre dağılımına baktığımızda çoğunun ‘eğitim’ konusuna yönelik olduğu tespit edilmiştir. Eğitim konusunda yazılmış tezlere baktığımızda sırasıyla öğretmen görüşleri, öğrenme becerisi, öğrenci tutumlar, atık malzeme kullanımı ve eğitimin niteliği üzerinde durulduğu herhangi bir konu üzerinde yoğunlaşmadığı görülmüştür. Tezler konularına göre incelendiğinde ‘tanılama’ konusunda hiç tez çalışmadığı görülmektedir.

2. Doktora Tezi

Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili toplamda 6 doktora tezine ulaşılmıştır. Bunlar;

ÇELİK, Filiz Kansu; “Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Öğrencilerin Sanat Eğitimine Yönelik Bir Farklılaştırma Yaklaşımı”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2021.

GENÇ, Mehmet Ali; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi”, Danışman Prof. Dr. Melek Gökay, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Selçuk Üniversitesi, Konya 2013, 281.

GÜR, Çağla; “Sanat Eğitim Programının Üst Sosyo-Ekonomik Düzeyden Gelen Altı Yaş Üstün Yetenekli Çocukların Çizim Becerilerine Etkisi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.

ŞİRİN, Atilla; “Görsel Sanatlar Alanında Üstün (Özel) Yetenekli Çocukların Tanılanmasında Kullanılacak Kriterlerin Uzman Görüşleriyle Belirlenmesi”, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya 2018.

USAL, Yelda; “Bilim Ve Sanat Merkezlerinde Verilen Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin Görüşleri”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ekim 2019.

YÜCEL, Hüda Sayın; “Bilim Sanat Merkezlerinde Sanat(Resim) Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamasının Bir Değerlendirilmesi (Yasemin Karakaya Bilsen Örneği)”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2012.

a) Doktora Tezlerinin Konularına Göre Dağılımı

Tanımlar ve Özellikler: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili doktora tezlerinden “tanımlar ve özellikler” konusu ile ilgili doktora tezi tespit edilmemiştir.

Tanımlama: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili doktora tezlerinden bir tanesi “tanılama” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

ŞİRİN, Atilla; “Görsel Sanatlar Alanında Üstün (Özel) Yetenekli Çocukların Tanılanmasında Kullanılacak Kriterlerin Uzman Görüşleriyle Belirlenmesi”, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya 2018.

Eğitim: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili doktora tezlerinden üç tanesi “eğitim” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

ÇELİK, Filiz Kansu; “Üstün Zekâlı Ve Özel Yetenekli Öğrencilerin Sanat Eğitimine Yönelik Bir Farklılaştırma Yaklaşımı”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2021.

GENÇ, Mehmet Ali; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi”, Danışman Prof. Dr. Melek Gökay, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Selçuk Üniversitesi, Konya 2013,281.

YÜCEL, Hüda Sayın; “Bilim Sanat Merkezlerinde Sanat(Resim) Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamasının Bir Değerlendirilmesi (Yasemin Karakaya Bilsem Örneği)”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2012.

Durum Saptama: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili doktora tezlerinden iki tanesi “durum saptama” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

GÜR, Çağla; “Sanat Eğitim Programının Üst Sosyo-Ekonomik Düzeyden Gelen Altı Yaş Üstün Yetenekli Çocukların Çizim Becerilerine Etkisi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.

USAL, Yelda; “Bilim Ve Sanat Merkezlerinde Verilen Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Velilerin Görüşleri”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ekim 2019.

Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış olan 6 doktora tezinin konularına göre dağılımına baktığımızda çoğunun yine “eğitim” konusunda yazılmış olduğu tespit edilmiştir. Eğitim konusunda yazılmış tezlere baktığımızda sırasıyla farklılaştırma yaklaşımı, disiplinlerarası öğretim etkinliklerinin değerlendirilmesi, eğitim uygulamasının değerlendirilmesi konularında üzerinde durulduğu herhangi bir konu üzerinde yoğunlaşmadığı görülmüştür. Tezler konularına göre incelendiğinde tanımlar ve özellikleri konusunda hiç tez çalışmadığı görmekteyiz.

B. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili MakalelerVe Konularına Göre Dağılımı

1. Makaleler

Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili toplamda 20 tane makaleye ulaşılmıştır. Bunlar;

BULUT, Ümran ve KURT, Esra ; “Sanatsal Yaratıcılık Ve Zeka İlişkisi: Üstün Yetenekli Ve Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Karşılaştırılması”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran 2021, Cilt 23 Sayı 1, 171-190.

EROL, Songül Esin ; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sanat Alanında Değerlendirmesinde Dünya Geneline Kullanılan Yöntemler”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1 , s.85-93

ERİŞTİ, S. Duygu; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Anlatımlarında Geleceğin Dünyasına ve Teknolojisine İlişkin Algılar”, Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 2012, Cilt 2, Sayı 2, s 102-117.

GENÇ, Mehmet Ali; “Görsel Sanatlarda Yetenekli Öğrenciler ile Zihinsel Yetenekli Öğrencilerin Resim Becerilerinin Karşılaştırmalı Analizi”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Bolu 2017, 17(2), 679-692.

GENÇ, Mehmet Ali ; “Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yetenek Farkındalığı: Tanılama”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya 2016, ISSN:1302-8944, s. 38, s.152-167.

GENÇ, Mehmet Ali; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi (Konya Bilsem Örneği)”, Sanat Eğitimi Dergisi, 2014, Cilt 2, Sayı 1, 2014.

GENÇ, Mehmet Ali ; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Resim Uygulamalarında Zekâ”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), Nisan 2017, Cilt 18, Sayı 1, Sayfa 643-655

GÖMLEKSİZ, Mehmet Nuri ve BİLGİLİ, Başak; “Bilim ve sanat merkezi öğrencilerinin görsel sanatlar ve müzik derslerine yönelik görüş ve tutumları”, Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2018, DOI: 10.16989/TIDSAD.1657.

KABAKÇI, Duygu Alyeşil ve DEMİRKAPI, Asuman; “İzmit Bilim Ve Sanat Merkezinde Uygulanan “Matematik Ve Sanat” Dersi Etkinlik Uygulamalarının Öğrencilerin Uzamsal Yetenekleri Üzerine Etkisi”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, İzmit Bilim ve Sanat Merkezi, Kocaeli 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, s 11-22 22-25

KARİP, Fatih; “Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Bireyler İçin Farklılaştırılmış Görsel Sanatlar Eğitimi”, SED Sanat Eğitimi Dergisi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı 2020, E 8/2, s. 83-92.

LAÇINBAY, Kerim ve Yılmaz, Meliha; “Özel Yetenekli Ve Zihin Yetersizliği Olan Ressam Muhammed Yalçın’a Yönelik Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Ankara 2018, 19(2), 335-354.

LEVENT, Faruk ve ÇELİK, Filiz Kansu; “Bilim ve sanat merkezlerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin sanat eğitimine ilişkin görüşleri”, OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 13(19), 750-785. DOI: 10.26466/opus.581375, 2019.

ÖZYAPRAK, Melodi ; “Üstün Zekâlı Olan ve Olmayan Öğrencilerin Görsel-Uzamsal Yeteneklerinin Düzeylerinin Karşılaştırılması”, Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 2012, Cilt 2, Sayı 2, 137-153.

ŞİRİN, Atilla ; “Türkiye’de Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Çocukları Belirlemek İçin Uygulanan Yöntemler Hakkındaki Uzman Görüşleri”, İdil Dergisi, Fırat Üniversitesi, Elazığ 2018, cilt 7, sayı 47.

TAY, Betül Akyürek ve ÇAKMAK, Mehmet Ali; “Bilsem’deki Özel Yetenekli Öğrencilerde ve Örgün Eğitimdeki Öğrencilerde Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya Etkisi”, Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2020, Cilt 14 Sayı 33, Sayfa 146-172.

TEKŞEN, Tansu ; “Bilim ve Sanat İlişkisi Bağlamında Biyo Sanat”, Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla 2021, (s.24) c.9/, s 125-134.

UÇAR, Alpaslan; “Üstün Yetenekli Bireylerin Görsel Yeti ve Farkındalığı”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2014, 15(Özel Sayı), 1-8.

YILDIRIM, Esra ; “Bilim Sanat Merkezi Resim Alanı Öğrencilerinin Güzel Sanatlar Lisesi Kavramına İlişkin Metaforik Algıları (Rize İli Örneği)”, Ege Bilimsel Araştırmalar Dergisi, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul 2019, 2(1), 1-19.

YÜCEL, Hüda Sayın ; “Üstün Yetenekli Çocukların, Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemini Kullanarak Sanat Tarihi Alanında Gerçekleştirdikleri Müze Gezisinin Sanatsal Uygulamalarına Etkisi”, Sosyal Bilimler Dergisi, Temmuz 2012, cilt 2, Sayı 2.

YURTÇU, Meltem; GÜZELLER, Cem Oktay ve GÜRLEN, Eda ; “Üstün Yeteneklilerde Yaratıcılık Üzerine Bir Bibliometrik Araştırma”, Trakya Eğitim Dergisi, Trakya Üniversitesi, Mayıs 2021, Cilt 11, Sayı 2, s 980-991.

a) Makalelerin Konularına Göre Dağılımı

Tanımlar ve Özellikler: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili makalelerden iki tanesi “tanımlar ve özellikler” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

TEKŞEN, Tansu; “Bilim ve Sanat İlişkisi Bağlamında Biyo Sanat”, Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla 2021, (s.24) c.9/s. 125-134.

UÇAR, Alpaslan; “Üstün Yetenekli Bireylerin Görsel Yeti ve Farkındalığı”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2014, 15(Özel Sayı), 1-8.

Tanımlama: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili makalelerden beş tanesi “tanılama” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

ERİŞTİ, S. Duygu; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Anlatımlarında Geleceğin Dünyasına ve Teknolojisine İlişkin Algıları”, Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 2012, Cilt 2, Sayı 2, 102-117 2012, Volume 2, Issue 2, 102-117

GENÇ, Mehmet Ali; “Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yetenek Farkındalığı: Tanılama”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya 2016, ISSN:1302-8944, s. 38, s.152-167.

LAÇINBAY, Kerim ve Yılmaz, Meliha; “Özel Yetenekli Ve Zihin Yetersizliği Olan Ressam Muhammed Yalçın’a Yönelik Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Ankara 2018, 19(2), 335-354.

ŞİRİN, Atilla; “Türkiye’de Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Çocukları Belirlemek İçin Uygulanan Yöntemler Hakkındaki Uzman Görüşleri”, İdil Dergisi, Fırat Üniversitesi, Elazığ 2018, cilt / volume 7, sayı / issue 47.

YURTÇU, Meltem, GÜZELLER, Cem Oktay ve GÜRLER, Eda; “Üstün Yeteneklilerde Yaratıcılık Üzerine Bir Bibliyometrik Araştırma”, Trakya Eğitim Dergisi, Trakya Üniversitesi, Mayıs 2021, Cilt 11, Sayı 2, s 980-991.

Eğitim: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili makalelerden dört tanesi “eğitim” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

GENÇ, Mehmet Ali; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi (Konya Bilsem Örneği)”, Sanat Eğitimi Dergisi, 2014, Cilt 2, Sayı 1, 2014 / Volume 2, Issue 1, / DOI:10.7816/Sed-02-01-08

KARİP, Fatih; “Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Bireyler İçin Farklılaştırılmış Görsel Sanatlar Eğitim”, SED Sanat Eğitimi Dergisi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı 2020, E 8/2, s. 83-92.

TAY, Betül Akyürek ve ÇAKMAK, Mehmet Ali; “Bilsem’deki Özel Yetenekli Öğrencilerde ve Örgün Eğitimdeki Öğrencilerde Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya Etkisi”, Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2020, Cilt 14 Sayı 33, Sayfa 146-172.

YÜCEL, Hüda Sayın; “Üstün Yetenekli Çocukların, Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemini Kullanarak Sanat Tarihi Alanında Gerçekleştirdikleri Müze Gezisinin Sanatsal Uygulamalarına Etkisi”, Sosyal Bilimler Dergisi, Temmuz 2012, cilt 2, Sayı 2.

Durum Saptama: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili makalelerden dokuz tanesi “durum saptama” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

BULUT, Ümran ve KURT, Esra; “Sanatsal Yaratıcılık ve Zeka İlişkisi: Üstün Yetenekli Ve Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Karşılaştırılması”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran 2021, Cilt 23 Sayı 1 (171-190).

EROL, Songül Esin; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sanat Alanında Değerlendirmesinde Dünya Geneline Kullanılan Yöntemler”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, s 85-93.

GENÇ, Mehmet Ali ; “Görsel Sanatlarda Yetenekli Öğrenciler ile Zihinsel Yetenekli Öğrencilerin Resim Becerilerinin Karşılaştırmalı Analizi”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Bolu 2017, 17(2), 679-692.

GENÇ, Mehmet Ali ; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Resim Uygulamalarında Zekâ”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), Nisan 2017, Cilt 18, Sayı 1, s 643-655.

GÖMLEKSİZ, Mehmet Nuri ve BİLGİLİ, Başak; “Bilim ve sanat merkezi öğrencilerinin görsel sanatlar ve müzik derslerine yönelik görüş ve tutumları”, Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2018, DOI: 10.16989/TIDSAD.1657.

KABAKÇI, Duygu Alyeşil ve DEMİRKAPI, Asuman; “İzmit Bilim Ve Sanat Merkezinde Uygulanan “Matematik ve Sanat” Dersi Etkinlik Uygulamalarının Öğrencilerin Uzamsal Yetenekleri Üzerine Etkisi”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, , İzmit Bilim ve Sanat Merkezi, Kocaeli 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, s.11-22 22-25

LEVENT, Faruk ve ÇELİK, Filiz Kansu; “Bilim ve sanat merkezlerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin sanat eğitimine ilişkin görüşleri”, OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 13(19), 750-785. DOI: 10.26466/opus.581375, 2019.

ÖZYAPRAK, Melodi; “Üstün Zekâlı Olan ve Olmayan Öğrencilerin Görsel-Uzamsal Yeteneklerinin Düzeylerinin Karşılaştırılması”, Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 2012, Cilt 2, Sayı 2, s 137-153.

YILDIRIM, Esra; “Bilim Sanat Merkezi Resim Alanı Öğrencilerinin Güzel Sanatlar Lisesi Kavramına İlişkin Metaforik Algıları (Rize İli Örneği)”, Ege Bilimsel Araştırmalar Dergisi, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul 2019, 2(1), 1-19.

Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış olan 20 makalenin konularına göre dağılımına baktığımızda çoğunun yine ‘durum saptama’ konusunda yazılmış olduğu tespit edilmiştir. Durum saptama konusunda en çok karşılaştırma yapılmıştır. Bununla birlikte ‘zekâ ve uzamsal yeteneklerde’ ikinci en çok çalışılan konular olmuştur. Belirlenen bütün konularda çalışma yapıldığı ancak en az çalışmanın ‘tanımlar ve özellikleri’ konusunda yapıldığı görülmektedir. Konularına göre makaleler incelendiğinde yapılmış çalışmaların tanımlar ve özellikleri ve eğitim konusunda zayıf kaldığı ve güçlendirilmesinin görsel sanatlar alanını güçlendireceği düşünülmektedir.

C. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili Bildiriler Ve Konularına Göre Dağılımı

1. Bildiriler

Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili toplamda 14 tane bildiriye ulaşılmıştır. Bunlar;

ALAKUŞ, Ali Osman ve GÜNEŞ, Dilek ; “Bilim ve Sanat Merkezi Öğrencilerine Görsel Sanatlar Dersinde Program Farklılaştırma”, Presented at the 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi Değişen Dünyada Eğitim/ICES-UEBK 2018 27th International Conference on Educational Sciences Education in the Changing World, Antalya 2018.

BOZDAĞ, Tahsin; “Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi Etkinliklerinde Kaligrafi Sanatı Uygulamaları, Presented at the Uluslararası Özel Yetenekliler Eğitimi Kongresi (igate’19), Malatya 2019.

EROL, Songül Esin; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sanat Alanında Değerlendirmesinde Dünya Geneline Kullanılan Yöntemler”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, , s.85-93, 22-25 Eylül 2014 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen “4. Ulusal Üstün Zekalıların ve Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi: Üstünler ve Gelecek” kongresinde kısa bir özeti sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GENÇ, Mehmet Ali; “Üstün ve Özel Yetenekli Çocukların Rehabilitasyonunda Görsel Sanatların İşlevi”, Konya Bilim ve Sanat Merkezi Örneği, Presented at the III. Ulusal Ereğli Kemal Akman Meslek Yüksek Okulu Tebliğ Günleri, Konya 2011.

KABAKÇI, Duygu Alyeşil ve DEMİRKAPI, Asuman; “İzmit Bilim Ve Sanat Merkezinde Uygulanan “Matematik Ve Sanat” Dersi Etkinlik Uygulamalarının Öğrencilerin Uzamsal Yetenekleri Üzerine Etkisi”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, , İzmit Bilim ve Sanat Merkezi, Kocaeli 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, s.11-22 22-25,Eylül 2014 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen “4. Ulusal Üstün Zekalıların ve Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi: Üstünler ve Gelecek” kongresinde kısa bir özeti sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KURNAZ, Ahmet, KIRLENEMEZ, Dilek, OBALI, İhsan; “Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğrenci Yönlendirme Sürecinde Gözlem Formunun Resim ve Müzikle İlgili Maddelerinden Yüksek Puan Alan Öğrencilerin TKT (7-11) ve Wisc-R Uygulamalarındaki durumlarının Değerlendirilmesi”, Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Yeni Açılımlar, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 25-27 Mart 2009.

LAÇİNBAY, Kerim ve Yılmaz, Meliha; “Özel Yetenekli Ve Zihin Yetersizliği Olan Ressam Muhammed Yalçın’a Yönelik Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Ankara 2018, 19(2), 335-354, Bu çalışma, 2. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu’unda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

LEVENT, Ahmet Faruk ve KANSU ÇELİK, Filiz; “Bilim ve Sanat Merkezinde Görevli Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Özel Yetenekli Öğrencilerin Sanat Eğitimine İlişkin Görüşleri”, Presented at the V. Uluslararası Üstün Yetenekliler ve Eğitimi Kongresi, Gaziantep 2018.

NALCI, Handan Burak; “Resim alanındaki Özel Yeteneğin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Etkili Kullanımı (Kaman Bilim ve Sanat Merkezi Örneği)”, Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Yeni Açılımlar, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 25-27 Mart 2009.

ÖZGEN, Mine, ÖZGEN, Murat; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanat Alanında Karşılaştıkları Sorunlar”, 3. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 14-16 Kasım 2012,

YÜCEL, Hüda Sayın ve AKSOY, Şeniz; “Bilim Ve Sanat Merkezlerinde Sanat Resim Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamasına İlişkin Öğrenci Görüşleri Yasemin Karakaya Bilsem Örneği”, Presented at the International Conference on Talent Development Excellence 2013, ANTALYA.

YÜCEL, Hüda Sayın; “Bilim ve Sanat Merkezlerinde Sanat Resim Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri Yasemin Karakaya Bilsem Örneği”, Presented at the Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Yasemin Karakaya Bilsem Örneği)”. “Strategies for Talented and Gifted Pupils Teachers International Talented and Gifted Conference: New Approaches and Educational Applications (INTAG 2017), Ankara.

UÇAR, Alpaslan ; “Üstün Yetenekli Bireylerin Görsel Yeti Ve Farkındalığı”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2014(Özel Sayı), 1-8. Araştırma 23. Özel Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

USAL, Yelda, ve KATIRANCI, Meltem; “Bilsemelerde Bilim ve Sanat Merkezleri Görsel Sanatlar Eğitimi Proje Üretimi ve Hazırlama Programı Kapsamında Kullanılan Bir Öğretim Yöntemi Örneği”, Presented at the VIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 2016.

a) Bildirilerin Konularına Göre Dağılımı

Tanımlar ve Özellikler: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili bildirilerden “tanımlar ve özellikler” konusu ile ilgili bildiri tespit edilmemiştir.

Tanımlama: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili bildirilerden üç tanesi “tanımlama” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

EROL, Songül Esin; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sanat Alanında Değerlendirmesinde Dünya Geneline Kullanılan Yöntemler”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, , s.85-93, 22-25 Eylül 2014 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen “4. Ulusal Üstün Zekalıların ve Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi: Üstünler ve Gelecek” kongresinde kısa bir özeti sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

LAÇINBAY, Kerim ve Yılmaz, Meliha; “Özel Yetenekli Ve Zihin Yetersizliği Olan Ressam Muhammed Yalçın’a Yönelik Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Ankara 2018, 19(2), 335-354, Bu çalışma, 2. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

UÇAR, Alpaslan ; “Üstün Yetenekli Bireylerin Görsel Yeti ve Farkındalığı”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(Özel Sayı), 1-8. Araştırma 23. Özel Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Eğitim: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili bildirilerden altı tanesi “eğitim” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

ALAKUŞ, Ali Osman ve GÜNEŞ, Dilek; “Bilim ve Sanat Merkezi Öğrencilerine Görsel Sanatlar Dersinde Program Farklılaştırma”, Presented at the 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi Değişen Dünyada Eğitim/ICES-UEBK 2018 27th International Conference on Educational Sciences Education in the Changing World, Antalya 2018.

BOZDAĞ, Tahsin; “Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi Etkinliklerinde Kaligrafi Sanatı Uygulamaları”, Presented at the Uluslararası Özel Yetenekliler Eğitimi Kongresi (Igate’19), Malatya 2019.

NALCI, Handan Burak; “Resim alanındaki Özel Yeteneğin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Etkili Kullanımı (Kaman Bilim ve Sanat Merkezi Örneği)”, Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Yeni Açılımlar, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 25-27 Mart 2009.

YÜCEL, Hüda Sayın ve AKSOY, Şeniz; “Bilim ve Sanat Merkezlerinde Sanat Resim Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar

Eğitimi Uygulamasına İlişkin Öğrenci Görüşleri Yasemin Karakaya Bilsem Örneği”, Presented at the International Conference on Talent Development Excellence 2013, ANTALYA.

YÜCEL, Hüda Sayın; “Bilim ve Sanat Merkezlerinde Sanat Resim Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri Yasemin Karakaya Bilsem Örneği”, Presented at the Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Yasemin Karakaya Bilsem Örneği)”. “Strategies for Talented and Gifted Pupils Teachers International Talented and Gifted Conference: New Approaches and Educational Applications (INTAG 2017), Ankara.

USAL, Yelda ve KATIRANCI, Meltem; “Bilsemelerde Bilim ve Sanat Merkezleri Görsel Sanatlar Eğitimi Proje Üretimi ve Hazırlama Programı Kapsamında Kullanılan Bir Öğretim Yöntemi Örneği”, Presented at the VIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 2016.

Durum Saptama: Yapılan aramada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili bildirilerden beş tanesi “durum saptama” konusu ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunlar;

GENÇ, Mehmet Ali ; “Üstün ve Özel Yetenekli Çocukların Rehabilitasyonunda Görsel Sanatların İşlevi”, Konya Bilim ve Sanat Merkezi Örneği, Presented at the III. Ulusal Ereğli Kemal Akman Meslek Yüksek Okulu Tebliğ Günleri, Konya 2011.

KABAKÇI, Duygu Alyeşil ve DEMİRKAPI, Asuman; “İzmit Bilim Ve Sanat Merkezinde Uygulanan “Matematik Ve Sanat” Dersi Etkinlik Uygulamalarının Öğrencilerin Uzamsal Yetenekleri Üzerine Etkisi”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, , İzmit Bilim ve Sanat Merkezi, Kocaeli 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, s.11-22 22-25,Eylül 2014 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen “4. Ulusal Üstün Zekalıların ve Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi: Üstünler ve Gelecek” kongresinde kısa bir özeti sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KURNAZ, Ahmet, KİRLLENEMEZ, Dilek ve OBALI, İhsan; “Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğrenci Yönlendirme Sürecinde Gözlem Formunun Resim ve Müzikle

İlgili Maddelerinden Yüksek Puan Alan Öğrencilerin TKT (7-11) ve Wisc-R Uygulamalarındaki durumlarının Değerlendirilmesi”, Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Yeni Açılımlar, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 25-27 Mart 2009.

LEVENT, Ahmet Faruk ve KANSU ÇELİK, Filiz; “Bilim ve Sanat Merkezinde Görevli Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Özel Yetenekli Öğrencilerin Sanat Eğitimine İlişkin Görüşleri”, Presented at the V. Uluslararası Üstün Yetenekliler ve Eğitimi Kongresi, Gaziantep 2018.

ÖZGEN, Mine ve ÖZGEN, Meltem ; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanat Alanında Karşılaştıkları Sorunlar”, 3. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Ankara 14-16 Kasım 2012, Hacettepe Üniversitesi.

Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış olan 14 bildirinin konularına göre dağılımına baktığımızda çoğunun ‘eğitim’ konusunda yazılmış olduğu tespit edilmiştir. eğitim konusunda en çok ‘eğitim ve sanat uygulamaları’ üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte ikinci en çok çalışılan ‘durum saptama’ konusu içeriğine baktığımızda her birinin ayrı durumlar üzerinde durulduğu tespit edilmiştir. Bildiriler konularına göre incelendiğinde ‘tanımlar ve özellikleri’ konusunda hiç bildiri çalışılmadığı bu alanın zayıf kaldığı ve bu alanda çalışılması görsel sanatlar alanını güçlendireceği düşünülmektedir.

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili: tez, makale, bildirilerin türlerine göre dağılımı; tez, makale ve bildirilerin yıllara göre dağılımı; incelenen tezlerin çıkarıldığı üniversitelere göre dağılımı; tez, makale ve bildiri kaynaklarının farklı konu alanlarına göre dağılımı nicel olarak incelenmiştir.

II. İKİNCİ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış tez, makale ve bildirilerin cinsiyete, türlerine ve yıllara göre nicel olarak frekans (%) ve sayı (f) değerlerinin dağılımı incelenmiştir.

A. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların Cinsiyete Göre Dağılımı

Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan yüksek lisans tez, doktora tezi, makale ve bildirilerin cinsiyete göre frekans (%) ve sayı (f) değerlerinin dağılımı incelenmiştir.

Tablo 2: Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Alanı İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Yüksek lisans tezi		Doktora Tezi		Makaleler		Bildiriler	
	%	F	%	F	%	F	%	F
Kadın	70	7	66,67	4	57,14	16	56,52	13
Erkek	30	3	33,33	2	42,86	12	43,48	10
Toplam	100	10	100	6	100	28	100	23

Tablo 2 incelendiğinde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili cinsiyete göre dağılımı incelenmiştir. Tabloya göre yüksek lisans araştıran kadın sayısı 7 (% 70) kişi, erkek araştıran sayısı ise 3 (% 30) kişi olmak üzere toplam 10 kişi olarak gerçekleşmiştir. Doktora tezi kadın araştırmacı sayısı 4 (% 66,67) kişi, erkek araştırmacı sayısı 2 (% 33,33) kişi olmak üzere toplam 6 tane olarak gerçekleştirilmiş. Makale araştırmalarını yapan kadın sayısı 16 (% 57,14) kişi, erkek araştırmacı sayısı 12 (% 42,86) kişi olmak üzere toplam 28 kişi olmuştur. Bildiri araştırmacılarına baktığımızda kadın sayısı 13 (% 56,52) kişi, erkek araştırmacı sayısı 10 (% 43,48) kişi olmak üzere toplam 23 kişi olarak gerçekleşmiştir.

B. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan yüksek lisans tez, doktora tezi, makale ve bildirilerin yıllara frekans (%) ve sayı (f) değerlerinin dağılımı incelenmiştir.

Tablo 3: Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi ilgili Yapılan Akademik Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı

	Frekans (%)	Sayı (f)
Yüksek Lisans Tezi	20	10
Doktora Tezi	12	6
Makaleler	40	20
Bildiriler	28	14
Toplam	100	50

Tablo 3’de Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan akademik çalışmalar türlerine göre incelenmiştir. Toplam 50 adet kaynağa ulaşılmıştır. Ulaşılmış olan bu kaynakların 10’sini (% 20) yüksek lisans tezleri, 6’sını (% 12) doktora tezi, 20’si (%40) makaleler ve 14’nü (% 28) bildiriler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın 50 kaynağından 20’sini (% 40) oluşturan makaleler nicel olarak en yüksek oranla ilk sırada yer alır. Tablo 3’te görüldüğü gibi en az çalışma ise 6 (% 12) tane ile doktora tezi alanında yapılmıştır.

C. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının frekans (%) ve sayı (f) değerlerinin yıllara göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 4: Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Yüksek Lisans Tezi		Doktora Tezi	
	%	F	%	F
2021	-	-	16.66	1
2019	30	3	16.66	1
2018	-	-	16.66	1
2017	20	2	-	-
2015	20	2	-	-
2013	-	-	16.66	1
2012	10	1	16.66	1
2008	10	1	-	-
2007	10	1	-	-
2006	-	-	16.66	1
Toplam	100	10	100	6

10 adet yüksek lisans tezinin, 3'ü (%30) 2019'da, 2'si (% 20) 2017'de, 2'si (% 20) 2015'te, 1'i (% 10) 2012'de, 1'i (% 10) 2008, 1'i (% 10) 2007'de yayınlanmıştır. 6 adet doktora tezinin, 1'i (% 16. 66) 2021'de, 1'i (% 16.66) 2019'da, 1'i (% 16.66) 2018'de, 1'i (% 16.66) 2013'te, 1'i (% 16.66) 2012, 1'i (% 16.66) 2006'da yayınlanmıştır.

Tablo 4'ye baktığımızda bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili ilk yüksek lisans tezi 2007 yılında, doktora tezi ise 2006 yılında yayınlandığını görmekteyiz.

Tablo 4'ye baktığımızda yüksek lisans tezi düzeyinde en çok akademik çalışma 3 (% 30) adet ile 2019 yılında yapılmıştır. Bununla birlikte sırasıyla çoktan aza doğru 2017 ve 2015 yıllarında 2'şer (% 20) adet, 2012, 2008 ve 2007 yıllarında 1'er (% 10) adet yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır.

Tablo 4 incelendiğinde doktora tezi düzeyinde çalışmalar 1'er (% 16.66) adet 2006, 2012, 2013, 2018, 2019 ve 2021'de yayınlandığını görmekteyiz. Tablo 4'ye baktığımızda yüksek lisans tezlerinde önemli bir artış görülmemekle birlikte 2015'te sonra azda olsa artış yaşandığını görmekteyiz.

D. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Makale Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili makalelerin frekans (%) ve sayı (f) değerlerinin yıllara göre dağılımları incelenmiştir.

Tablo 5: Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Makale Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Makaleler	
	%	F
2021	15	3
2020	10	2
2019	10	2
2018	15	3
2017	10	2
2016	15	3
2014	10	2
2012	15	3
Toplam	100	20

Tablo 5’te bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan makale çalışmalarının yıllara göre dağılımı verilmiştir. 20 adet makalenin, 3’ü (% 15) 2021’de, 2’si (% 10) 2020’de, 2’si (% 10) 2019’da, 3’ü (% 15) 2018’de, 2’si (% 10) 2017’de, 3’ü (% 15) 2016’da, 2’si (% 5) 2014’te, 3’ü (% 15) 2012’de yayınlanmıştır.

Tablo 5’e baktığımızda makale olarak en çok çalışma 3’er (% 15) adetle 2021, 2018, 2016 ve 2012 yıllarında yapılmıştır. Bununla birlikte 2’şer (% 10) adetle 2020, 2019, 2017 ve 2014 yıllarında çalışmalar yapıldığını görmekteyiz. Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili çalışmalar 2012’de görülen artış diğer yıllarda da aynı şekilde devam etmiştir.

E. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Bildiri Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili bildirilerin frekans (%) ve sayı (f) değerlerinin yıllara göre dağılımları incelenmiştir.

Tablo 6: Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Bildiri Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Bildiriler	F
	%	
2019	7.14	1
2018	21.43	3
2017	7.14	1
2016	7.14	1
2014	21.43	3
2013	7.14	1
2012	7.14	1
2011	7.14	1
2009	14.29	2
Toplam	100	14

Tablo 6’de bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan bildiri çalışmalarının yıllara göre dağılımı verilmiştir. 14 adet bildirinin, 1’i (% 7.14) 2019’da, 3’ü (% 21.43) 2018’de, 1’i (% 7.14) 2017’de, 1’i (% 7.14) 2016’da, 3’ü (% 21.43) 2014’de, 1’i (% 7.14) 2013’te, 1’i (% 7.14) 2012’de, 1’i (% 7.14) 2011’de, 2’si (% 14.29) 2009’da yayınlanmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili bildiri çalışmaları yıl bazında değerlendirildiğinde en çok çalışmanın 3 (% 21.43) adetle 2014 ve 2018 yıllarında yapıldığı görülmektedir. Bu yıllar haricinde en çok çalışmanın yapıldığı yıl 2 (% 14.29) adet ile 2009 yılı olmuştur. Bunu takip eden yıllarda herhangi bir artış görülmemiştir.

III. ÜÇÜNCÜ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış tez çalışmaları üniversitelere göre nicel olarak frekans (%) ve sayı (f) değerlerinin dağılımı incelenmiştir.

A. Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Üniversitelere Göre Dağılımı

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili frekans (%) ve sayı (f) değerlerinin üniversitelere göre dağılımları incelenmiştir.

Tablo 7: Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler	Yüksek Lisans Tezi		Doktora Tezi	
	%	F	%	F
Dicle Üni.	10	1	-	-
Fırat Üni.	10	1	-	-
Gazi Üni.	30	3	66.67	4
Gaziosmanpaşa Üni.	10	1	-	-
Marmara Üni.	10	1	-	-
Necmettin Erbakan Üni.	-	-	16.67	1
Ondokuz Mayıs Üni.	10	1	-	-
Sakarya Üni.	10	1	-	-
Selçuk Üni.	-	-	16.67	1
Pamukkale Üni.	10	1	-	-
Toplam	100	10	100	6

Tablo 7’te Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Üniversitelere Göre Dağılımı verilmiştir. Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan toplam 10 adet yüksek lisans tez çalışmasının; 1’i (% 10) Dicle Üniversitesi’nde, 1’i (% 10) Fırat Üniversitesi’nde, 3’ü (% 30) Gazi Üniversitesi’nde, 1’i (% 10) Gaziosmanpaşa Üniversitesi’nde, 1’i (% 10) Marmara Üniversitesi’nde, 1’i (% 10) Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde, 1’i (% 10) Sakarya Üniversitesi’nde, 1’i (% 10) Pamukkale Üniversitesi’nde yayınlanmıştır. 6 adet

doktora tez çalışmasının; 4'ü (% 66.67) Gazi Üniversitesi'nde, 1'i (% 16.67) Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde, 1'i (% 16.67) Selçuk Üniversitesi'nde yayınlanmıştır.

Tablo 7'e baktığımızda konuyla ilgili yapılan tez çalışmalarının yürütüldüğü üniversitelere baktığımızda en fazla yüksek lisans tez çalışması 3 (% 30) adetle Gazi Üniversitesi'nde çıkarılmıştır. Tablo 7'e göre bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili Gazi Üniversitesi, 4 (% 66.67) adet tez ile en fazla doktora tezi çalışması yapıldığı üniversitedir. Tablo 7'de konu ile ilgili yapılan yüksek lisans tez çalışmaları Gazi Üniversitesi hariç bütün üniversitelerde 1'er (% 10) adet olarak gerçekleştirilmiştir. Aynı şekilde Gazi üniversitesi dışındaki üniversitelerde doktora tez çalışması da 1'er (% 16.67) adet olmak üzere gerçekleşmiştir.

IV. DÖRDÜNCÜ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış tez, makale ve bildirilerin konularına göre nicel olarak frekans (%) ve sayı (f) değerlerinin dağılımı incelenmiştir.

A. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili konuların yüksek lisans ve doktora tezi frekans (%) ve sayı (f) değerlerine göre dağılımları incelenmiştir.

Tablo 8: Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı

Tez Konuları	Yüksek Lisans Tezi		Doktora Tezi	
	%	F	%	F
Tanımlar ve özellikler	20	2	-	-
Tanımlama	-	-	16.67	1
Eğitim	50	5	50	3
Durum Saptama	30	3	33.33	2
Toplam	100	10	100	6

Tablo 8’da bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan tez çalışmalarının konularına göre dağılımı verilmiştir. Konularına göre 10 adet yüksek lisans tez çalışması, 3’ü (% 30) durum saptama, 8’i (% 50) eğitim, 2’si (% 20) tanımlar ve özellikler ile ilgili çalışmalardır. Fakat tanılama yer veren hiçbir yüksek lisans tez çalışması yoktur.

Konularına göre 6 adet doktora tez çalışmasının, 1’i (% 16.67) tanılama, 3’ü (% 50) eğitim, 2’si (% 33.33) durum saptama ile ilgilidir. Ancak tanımlar ve özellikler konularına yer veren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Tablo 8’ya göre yüksek lisans tez ile ilgili en fazla çalışma 5 (% 50) adet ile eğitim konusu olmuştur. Bununla birlikte en az yüksek lisans tezi, 2 (% 20) adet ile tanımlar ve özellikler konusu ile ilgili olan tezler olmuştur. Tablo 8’ya göre en fazla doktora tez, 3 (% 50) adet eğitim konusunda yapılan çalışmalardır. En az doktora tez çalışması ise 1 (% 16.67) tanılama konusunda yapılan çalışmadır.

B. Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Makale Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili konuların makale frekans (%) ve sayı (f) değerlerine göre dağılımları incelenmiştir.

Tablo 9: Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Makale Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı

Makaleler		
Makale Konuları	%	F
Tanımlar ve özellikler	10	2
Tanılama	25	5
Eğitim	20	4
Durum Saptama	45	9
Toplam	100	20

Tablo 9 bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan makale çalışmalarının konularına göre dağılımı verilmiştir. 20 adet makalenin, 2’si (%10)

tanımlar ve özellikleri, 5'i (% 25) tanılama, 4'ü (% 20) eğitim, 9'u (% 45) durum saptama konuları ile ilgilidir.

Tablo 9'e göre bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili makaleler konu dağılımlarına göre incelendiğinde en fazla makale 9 (% 45) adet çalışma ile durum saptama olurken, en az çalışma 2 (% 10) adet çalışma ile tanımlar ve özellikler ile ilgili çalışmalar olmuştur.

C. Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Bildiri Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı

Bu bölümde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili konuların bildirilerin frekans (%) ve sayı (f) değerlerine göre dağılımları incelenmiştir.

Tablo 10: Bilim ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Yapılan Bildiri Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı

Bildiri Konuları	Bildiri	
	%	F
Tanımlar ve özellikler	-	-
Tanılama	21.43	3
Eğitim	42.86	6
Durum Saptama	35.85	5
Toplam	100	14

Tablo 10'de bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan bildiri çalışmalarının konularına göre dağılımı verilmiştir. 14 bildirinin, 3'ü (% 21.43) tanılama, 6'sı (% 42.86) eğitim, 5'i (% 35.85) durum saptama konuları ile ilgilidir. Tablo 10'e göre en fazla bildiri 6 (% 42.86) adet eğitim konulu çalışmalardır. En az bildiri ise 3 (% 21.43) adet tanılama konulu çalışmalar olmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde “Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış akademik çalışmaların incelenmesi” ile ilgili bulguların ayrıntılı tartışmaları yer almaktadır. Elde edilen bulguların yorumları ve bu bulguların literatürde yer alan diğer çalışmalar ile örtüştüğü noktalar otaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bulguları birbirleriyle ilişkilendirilerek tartışma sonuçlandırılmıştır.

A. Sonuç Ve Tartışma

Bilim ve Sanat Merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili yapılan akademik çalışmalar tez, makale ve bildiri olmak üzere 3 alanda yayınlanmış toplam 50 adet akademik çalışma incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmalardan en fazla 20 adet akademik çalışma ile makaleler yer almıştır. Bu çalışmalardan en azı ise 6 adet çalışma ile doktora tezi olmuştur. “Türkiye’de 81 ilde 182 BİLSEM ve 63 bin öğrenci olduğu, son 10 yıla baktığımızda hem BİLSEM sayısında, hem de öğrenci sayısında ciddi bir artış görüyoruz. BİLSEM'lerin sayısı son 10 yılda 3 kat, öğrenci sayısı da 7 kat arttığı (MEB, 2020) düşünüldüğünde bu bireylerin öğrenmelerine ve kapasitelerine ilişkin daha çok akademik çalışma yapılması özel/ üstün yeteneklilerin görsel sanatlar alanını güçlendireceği düşünülmektedir. Karadağ’ın (2009) ifade ettiği gibi bir alanla ilgili yapılmış bilimsel tezlerin analiz edilmesi o konunun derinliği ve yaygınlığı hakkında bilgiler vermesi ve incelenen alanın genel görünümünü ortaya çıkarması açısından önemlidir. Ayrıca bilimsel araştırma sonuçları tüm bilim alanlarındaki, politika ve uygulamaları etkilemesi açısından büyük bir öneme sahip olduğunu vurgulamıştır.

Konularına göre yüksek lisans, doktora ve bildiri çalışmalarında en çok ele alınan konu eğitim konusu olurken makale çalışmalarında ise durum saptama konusu olduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans tezlerinde herhangi bir konu üzerinde yoğunlaşmadığı görülmüştür. Tezler konularına göre incelendiğinde yüksek lisans tanılama konusunda, doktora tezleri ve bildiriler tanımlar ve özellikleri konusunda hiç çalışılmadığı tespit edilmiştir. Tezler, makale ve bildiriler alanında çalışılmayan

konularda zayıf kaldığı ve bu konulara yoğunlaşmanın görsel sanatlar alanını zenginleştireceği öngörülmektedir.

Çalışmada cinsiyete göre dağılımına baktığımızda yüksek lisans alanında en çok araştırmacı 7 (% 70) kişi ile kadın araştırmacılar oluştururken, doktora tezi alanında ise en çok 4 (% 66,67) kişi olarak yine kadın araştırmacılar olmuştur. Makale alanında en çok 16 (% 57,14) kişi ile kadın araştırmacı, bildiri alanında ise yine 13 (% 56,52) kişi ile yine kadın araştırmacı alana katkı sağladıkları görülmektedir”. Çitil’e (2018) göre 2015 sonrasındaki 3 yıllık gelişmeler de eklense bile Türkiye’de üstün yeteneklilik alanında hizmet veren akademisyen sayısı gerekenin çok altındadır. Ayrıca Türkiye’de 17 fakültede üstün yeteneklilerin eğitimi anabilim dalı ve sayısı 10’u bulmayan öğretim üyesi bulunduğunu bize aktarmaktadır.

Elde edilen bulgulara göre bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili olarak hazırlanan ilk tez çalışmasının 2006 yılında doktora tezi, 2007 yılında ilk yüksek lisans tezi olduğunu görmekteyiz. Yapılan çalışmada yıllara göre en yüksek lisans tezi olarak en çok çalışma 3 (% 30) adet çalışma ile 2019 yılında, yıllara göre doktora tezi 1’er (% 16.66) adet olarak çalışılmış yani herhangi bir artış olmamıştır. Yüksek lisans tezlerinin ufak bir artış olmakla birlikte 7 (% 70) adedi 2015 yılından sonra yayınlanmıştır. Doktora tezi bakımından herhangi bir artış yaşanmamıştır. Yüksek lisans ve doktora seviyesinde konu ile ilgili bazı yıllar hiç çalışılma yapılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca ilk BİLSEM’lerin açıldığı 1995 yılını baz aldığımızda ilk doktora tezi 11 yıl sonra, ilk yüksek lisans tezi ise 12 yıl sonra yapıldığını görmekteyiz. Buda konu ile ilgili akademik çalışmalara geç başlandığını ve özel/üstün yetenekli bireylerin görsel sanatlar alanının gelişimi açısından olumsuzluk olarak görülebilir. Türkiye tarihi boyunca üstün yetenekliler alanında yazılan tüm doktora tezlerinin ABD’de son bir yılda yazılan doktora tezlerinin % 1’i, son on yılda yazılan tezlerin ise binde biri kadardır (Çitil, 2018, s 162). Doktora tezlerinin uzun zaman alıyor olması, bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi alanında doktora düzeyinde çalışma yapabilecek uzman kişilerin az olması bu alandaki kısırlığın sebepleri arasında gösterilebilir. Ayrıca üstün zekâlıların okulu olan bilim ve sanat merkezleri ile ilgili çalışmaların ülkemizde henüz temel seviyede olduğunu

kabul edersek doktora çalışmalarının az sayıda olmasının sebeplerinden birisi ortaya çıkmış olacaktır

Bu çalışmada yıllara göre 20 (% 100) adet makalenin yayınlanmasının yıllara göre gözle görülür herhangi bir artış gözlenmemiş, bazı yıllar 2'ser (% 10) bazı yıllar 3' (% 15) olarak gerçekleşmiştir. Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar dersi ile ilgili 20 adet makalelerin ilk 2'si (% 10) 2012 yılında son 3 (% 15) adedi ise 2021 yılında yayınlanmıştır. Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili sunulan bildirilerin 14 (% 100) adedinin yayınlandığı yıllara göre en fazla çalışma 3'er (% 21.43) adet çalışma ile 2014 ve 2018 yılları olmuştur. Konu ile ilgili ilk bildiri 2 (% 14.29) adet çalışma ile 2009 yılında, son bildiri ise 1 (% 7.14) adet ile 2019 yılında yayınlanmıştır. İlk BİLSEM'lerin açıldığı 1995 yılını baz aldığımızda ilk makale 17 yıl sonra, ilk bildiri ise 14 yıl sonra çalışıldığı bunda alandaki öğrencilerin eğitim kalitesi açısından olumsuz bir durum olduğu düşünülmektedir.

Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanıyla ilgili yapılan çalışmalarda tezlerin yürütüldüğü üniversiteleri incelediğimizde yüksek lisans tez çalışmalarının en fazla 3 (% 30) adet tez ile Gazi Üniversitesi olduğunu görmekteyiz. Ayrıca 4 (% 66.67) adet çalışma ile en fazla doktora tezi yine Gazi Üniversitesinde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Fakat diğer üniversitelerde herhangi bir artış yaşanmadığı söylenebilir. Karadağ'a (2009) göre üniversitelerin en temel işlevleri bilimsel araştırma faaliyetleri olduğunu "Üniversitelerde en azından yüksek lisans boyutunda çalışmalar yapıldığı düşünüldüğünde, bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yapılan tez çalışmalarının istenilen seviyede olmadığı söylenebilir. Gazi üniversitesinde Özel Eğitim bölümünde daha fazla tez çalışmasının hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Sonuç itibarıyla bu alanda yapılacak araştırmaların çoğalmasa için üniversiteler bünyesinde özel eğitim bölümlerinin yaygınlaşması gerekmektedir". "Ancak ülkemizde üstün yetenekli öğrencilerin görsel sanatlar eğitimine yönelik üniversite düzeyinde bölüm bulunmamaktadır. Bu alanda eğitim veren öğretmenler yaptıkları çalışmalar ve ardından sözlü mülakattan geçerek bilim sanat merkezlerinde öğretmenlik yapmaktadır. Dolayısıyla bilim sanat merkezlerinde çalışan görsel sanatlar öğretmenlerinin yeterlilikleri ve yaşadıkları sorunlara ağırlık verilmesi uygulanan ya da uygulanacak kalite açısından önem arz etmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitim

programlarında görev alacak öğretmenlerin diğer öğretmenlerden bilgi, kabiliyet ve yeterlilikler yönlerinden pozitif yönde farklı olmaları beklenmektedir” (Dönmez ve İdin, 2017, s 71). Buna göre özel/üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenleri bu doğrultuda eğitilmeleri gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Konularına göre yapılan incelemede yüksek lisans tezlerinde en fazla 5 (% 50) adetle “eğitim” konusu, en az ise 2 (% 20) adet ile “tanımlar ve özellikler” konusu olduğu tespit edilmiş, doktora tezi olarak da en fazla 3 (% 50) adet ile yine “eğitim” konusunda olduğu, en az ise 1 (% 16.67) adet ile “tanılama” konusu olduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans tezleri konularına göre incelendiğinde “tanılama” konusunda, doktora tezleri incelendiğinde “tanımlar ve özellikler” konusunda herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı ile ilgili makaleler konularını incelediğimizde en fazla 9 (% 45) ile “durum saptama” en az ise 2 (% 10) ile “tanımlar ve özellikler” konusu olduğu tespit edilmiştir. Bildiriler konularına göre en fazla 6 (% 42.86) ile “eğitim” konusu olurken en az 3 (% 21.43) adet ile “tanılama” konusu olmuştur, “tanımlar ve özellikleri” konusunda herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında hazırlanan tezler incelendiğinde, hazırlanan araştırmalardan daha çok durum saptamaya yönelik çalışmalar olduğu görülmüştür. Doktora ve diğer akademik araştırmaların, daha uzun sürecek uygulamaların sağlanması ile daha detaylı ve zengin veri elde edilmesi araştırmaların daha nitelikli hale gelmesi açısından önemli görülmektedir.

Çalışmamıza benzer bir çalışma olan Dönmez ve İdin’in (2017) “Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi İle İlgili Araştırmaların İncelenmesi”, isimli çalışma konu ile ilgili tezleri ve makalelerin çeşitli açılardan nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesi ile içerik analizleri kullanılmıştır. Ulaşılan tezler ve makaleler çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Konu ile ilgili tez ve makalelerin sayısının son yıllarda azaldığını, ayrıca önemi artan araştırma, sorgulama yaklaşımı, argümantasyon, fen teknoloji mühendislik ve matematik uygulamalarına (STEM) yönelik çalışmaya rastlanmadığını bizlere aktarmaktadır. 13 üniversitede bu alanda çalışmalar yapıldığı, üstün yetenekliler alanında yapılan tez çalışmaları istenen seviyede olmadığı, üniversiteler bünyesinde özel eğitim bölümlerinin artırılmasıyla buna paralel olarak akademik çalışmaların

artacağı öngörüldüğü sonucuna varılmıştır. Yine araştırmamıza benzer bir çalışma olan Koç ve Saranlı (2017) “Erken Çocukluk Dönemindeki Üstün Yetenekli Çocuklara İlişkin Türkiye’deki Lisansüstü Çalışmaların Çok Boyutlu Analizi”, isimli çalışmalarında 11 yüksek lisans, 6 doktora, 17 lisansüstü tez inceleyerek, bu konudaki çalışmaların ülkemizdeki genel durumlarını ortaya koymaktır. Bulgulara göre, yüksek lisans çalışmaları doktora çalışmalarından daha fazla olduğu 2015 ve 2016 yıllarında konunun yoğun çalışıldığı ve Ankara, İstanbul, vb. illerdeki üniversitelerde gerçekleştirilmiş, 2002-2006 yılları arasında erken çocukluk dönemindeki üstün yeteneklilere ilişkin herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ayrıca lisansüstü tez çalışmaları doktora çalışmalarından yüksek sayıda gerçekleştiği, bunda bu kadar önemli konuda doktora çalışmalarına ihtiyaç olduğu ve yeni araştırmaların alana yönelmeyi hızlandıracağı sonucuna varmışlardır. Benzer araştırmalardan bir diğeri Özenç ve Özenç’in (2013) “Türkiye’de Üstün Yetenekli Öğrencilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Olarak İncelenmesi”, adlı çalışmada örneklem olarak Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) tez arşivinden elde edilen ve erişime açık olan 38 lisansüstü eğitim tezi doküman incelemesi yoluyla incelenmiştir. Bulgular, yüzde ve frekans tablolarıyla gösterilerek yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur. Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili lisansüstü eğitim tezlerin sayısının az olduğu görülmüştür. Özellikle doktora düzeyinde çalışmaların daha az olması, üstün yeteneklilerle ilgili yüksek lisans ve doktora düzeyindeki çalışmaların artırılması alanı zenginleştireceği sonucuna varmışlardır. Bu araştırma benzer araştırmalar ile karşılaştırıldığında sonuç olarak özel/üstün yeteneklilere yönelik Üniversitelerde bölüm azlığı ve ülkemizde bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı üstün yeteneklilerin eğitimi konusunun çok fazla bilinmemesi akademik olarak konuya yönelmeyi azaltmaktadır. Türkiye için toplumumuzun geleceği için çok büyük öneme sahip olan üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusunda özellikle doktora düzeyinde araştırmalara yoğunlaşılması gerektiği düşünülmektedir.

B. Öneriler

- Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yapılmış çalışmaların konularına baktığımızda eğitim, tanımlar ve özellikleri ve durum saptama alanlarının zayıf olduğu ve bu konular hakkında daha çok çalışılması bu alını daha da zenginleştireceği düşünülmektedir.
- Türkiye’de bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanı özel/üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yüksek lisans, doktora, makale ve bildirilerin sayısının az olduğu görülmüştür. Buna ilave olarak, doktora düzeyinde ayrıntılı çalışmaların daha az olması, alanda çalışma yapmayı gerektirebilecek önemli bir nedendir. Bu nedenle konuyla ilgili yüksek lisans, doktora, makale ve bildiri düzeyindeki çalışmaların artırılması alanı zenginleştireceği öngörülmektedir.
- Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanıyla ilgili yapılan çalışmalarda tezlerin yürütüldüğü üniversiteleri incelediğimizde bazı üniversiteler ön plana çıkmaktadır. Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanına yönelik sadece bir iki üniversitenin çalışma yapması yerine Türkiye’deki diğer üniversitelerin de bu konuda çalışma yapılması, çocuk üniversitelerinin sayıları arttırılması, Ayrıca fakültelerin İlköğretim ve ortaöğretim bölümlerinde görsel sanatlar alanında özel/üstün yetenekli bireylere yönelik çalışmalar yapılması alanı zenginleştireceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKAR, Filiz ve BALCI, Ali; “Yetenek Yönetiminin Bazı Türk Üniversitelerinde Uygulanmasına İlişkin Öğretim Üyesi Görüşleri”, Kastamonu Education Journal, 2014, Cilt: 24(2), s 955-974.
- AKARSU, Füsün; “Üstün Yetenekli Çocuklar”, Ankara 2001, Eduser Yayınları.
- ALAKUŞ, Ali Osman, ve GÜNEŞ, Dilek ; “Bilim ve Sanat Merkezi Öğrencilerine Görsel Sanatlar Dersinde Program Farklılaştırma”, Presented at the 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi Değişen Dünyada Eğitim/ICES-UEBK 2018 27th International Conference on Educational Sciences Education in the Changing World, Antalya 2018.
- ALTINÖZ, Mehmet; “Yetenek yönetiminin algılanması üzerine karşılaştırmalı bir araştırma” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (39), Konya 2018, s. 82-95.
- ARPACIOĞLU, Gülşah; “Üstün Yetenekli Resim Öğrencilerinin Sanatsal Düzenleme Öğelerine Yönelik Metaforik Algıları”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat 2019.
- ARTUT, Kazım ; “Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri”, Anı Yayınları, Ankara 2013.
- ARIK, Alev; “Yaratıcılık”, kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.
- ATAMAN, Ayşegül ; “Üstün Zekâlı/Yetenekli Çocuklar, Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş”, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2003.
- ATAMAN, Ayşegül; “Üstün zekâlı ve üstün özel yetenekli çocuklar”, Şirin M. R., Kulaksızoğlu A., Bilgili A. E. (Ed.). Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı, Çocuk Vakfı, 2004 İstanbul, 155–168.
- ATEŞ, Hatice Kadioğlu ve MAZI, Merve Gül; “Türkiye’de Üstün Yetenekliler Eğitimi ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlere Genel Bir Bakış”, Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, Aralık 2017, 4(3), s 33-57.

- AYAYDIN, Abdullah, TUNA, Serdar, VURAL, Didem Üstün ve YILMAZ, Melek Gökay; “Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi”, ALAKUŞ, Ali Osman ve MERCİN, Levent editörler, Pegem Akademi, 2011 Ankara, s 196.
- AYAYDIN, Yakup ve ÜN, Duygu; “Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin BİLSEM ve Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Görüşleri”, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(1), 121-155, Amasya 2018.
- AYHAN, Özlem Öztürk; “Üstün Yetenekli Çocuklarda Çizgisel Gelişim (9–12 Yaş Grubu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma)”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008, S156.
- BABA, Esra; “Evli Çiftlerin Duygusal Zeka Düzeyleri İle Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler, Malatya 2010.
- BAKİOĞLU, Ayşen ve LEVENT, Faruk; “Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Türkiye İçin Öneriler”, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi, İstanbul 2013, 1(1), s 31-44,
- BEKLER, Sema Aybars; “Üstün Yetenekli”, https://www.academia.edu/18755172/%C3%9Cst%C3%BCn_yetenekli adresinden 12.11.2021 tarihinde alınmıştır.
- BİLGİLİ, Başak; “Bilim Ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Görsel Sanatlar ve Müzik Derslerine Yönelik Görüş ve Tutumları”, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ 2017,
- BİLGİN, Nuri; “Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar”, 2.Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara 2006.
- BOZDAĞ, Tahsin; “Bilim Ve Sanat Merkezi Görsel Sanatlar Dersi Etkinliklerinde Kaligrafi Sanatı Uygulamaları, Presented at the Uluslararası Özel Yetenekliler Eğitimi Kongresi (Igate’19), Malatya 2019.

- BULUT, Ümran ve KURT, Esra ; “Sanatsal Yaratıcılık Ve Zeka İlişkisi: Üstün Yetenekli Ve Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Karşılaştırılması”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran 2021, Cilt 23 Sayı 1, 171-190.
- CEYLAN, Nevin ; “İnsan kaynakları yönetiminde yetenek yönetimi ve bir uygulama”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, s 149.
- COŞKUN, Birgül ; “Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi İle İlgili Öğretmen Görüşleri Ve Değerlendirmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007 Ankara.
- ÇAMDEVİREN, Şenel; “Bilim Ve Sanat Merkezine (Bilsem) Devam Eden Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler (Sakarya İli Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya 2014.
- ÇİTİL, Mahmut; “Türkiye’de Üstün Yeteneklilerin Eğitimi politikalarının Değerlendirilmesi”, Milli Eğitim, Sayı 1, Özel Sayı, 2018, s 143-172.
- ÇELİK, Filiz Kansu ; “Üstün Zekâlı Bireylerin Görsel Sanatlar Eğitimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Şanlıurfa Ve İstanbul İli Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2015.
- ÇELİK, Filiz Kansu ; “Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Öğrencilerin Sanat Eğitimine Yönelik Bir Farklılaştırma Yaklaşımı”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2021.
- ÇELİK, Kübra ; “Üstün Yetenekli Öğrencilerde Yaratıcı Biliş ve Özerk Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya 2017.
- ÇETİNKAYA, Çağlar ve DÖNER İsa; “Türkiye’de Üstün Yeteneklilere Tanınan Hakların İncelenmesi”, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya 2012, 2/3, s. 7-20.

- DAĞLIOĞLU, H. Elif; “Özerklik Kuramı Bakış Açısından Üstün Yetenekli Çocuklarda Motivasyon”, Milli Eğitim Özel Sayı, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara 2018, NO: 0000 0002 7420 815X, s343,363.
- DÖNMEZ, Necate Baykoç; “Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, 2009, 22.10.2021’de <https://www.algiaba.com.tr/wp-content/uploads/2017/04/ustun-ve-ozel-yetenekli-cocuklar-ve-egitimleri.pdf> internet sayıfasından alınmıştır.
- DÖNMEZ, İsmail ve İDİN, Şahin; “Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi İle İlgili Araştırmaların İncelenmesi”, ÜZEYAD Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, Ağustos 2017, 4(2), s 57-74.
- DÜMENÇİ, Seda Bapoğlu; GÜRSOY, Figen ve ARAL, Nerimal; “Türkiyede Okul Öncesi Dönemdeki Üstün Potansiyeli ve Üstün Zekâlı Olan Çocukların Eğitimleri”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Kastamonu 2016, Cilt:24 No:5, 2469-2480.
- DÜNDAR, Metin; “Geliştirilen Genel Yetenek Testinin Psikometrik Özelliklerinin Klasik Test Kuramı Ve Madde Tepki Kuramına Göre İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2019,
- ENÇ, Mitat; “Üstün Beyin Gücü”, Gündüz Eğitim Yayınları, Ankara 2005.
- EGİN, Dilek Güneş; “Bilim ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Ortaokul 5-8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır 2019.
- ERDEN, Münire ve AKMAN, Yasemin; “Eğitim Psikolojisi”, Arkadaş, Ankara 2011.
- ERİŞTİ, S. Duygu; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Anlatımlarında Geleceğin Dünyasına ve Teknolojisine İlişkin Algılar”, Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 2012, Cilt 2, Sayı 2, 102-117 2012, Volume 2, Issue 2, 102-117
- EROL, Songül Esin ; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sanat Alanında Değerlendirmesinde Dünya Geneline Kullanılan Yöntemler”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, , s.85-93

- EROL, Songül Esin; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sanat Alanında Değerlendirmesinde Dünya Geneline Kullanılan Yöntemler”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, , s.85-93, 22-25 Eylül 2014 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen “4. Ulusal Üstün Zekalıların ve Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi: Üstünler ve Gelecek” kongresinde kısa bir özeti sözlü bildiri olarak sunulmuştur.
- ERSOY, Özlem ve AVCI, Neslihan ; “Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri” Özel Eğitim”, YA-PA Yayınları, İstanbul 2001.
- ERSOY, Özlem ve Avcı, Neslihan; “Özel Eğitim”, Ya-pa Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- GENÇ, Mehmet Ali ; “Görsel Sanatlarda Yetenekli Öğrenciler ile Zihinsel Yetenekli Öğrencilerin Resim Becerilerinin Karşılaştırmalı Analizi”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Bolu 2017, 17(2), s 679-692.
- GENÇ, Mehmet Ali ; “Görsel Sanatlar Alanında Üstün Yetenek Farkındalığı: Tanılama”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya 2016, ISSN:1302-8944, s. 38, s 152 167.
- GENÇ, Mehmet Ali; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi”, Danışman Prof. Dr. Melek Gökay, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Selçuk Üniversitesi, Konya 2013, s 281.
- GENÇ, Mehmet Ali; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi (Konya Bilsen Örneği)”, Sanat Eğitimi Dergisi, 2014, Cilt 2, Sayı 1, 2014 / Volume 2, Issue 1, / DOI:10.7816/Sed-02-01-08
- GENÇ, Mehmet Ali ; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Resim Uygulamalarında Zekâ”, Ahi Evran Üniv. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), Nisan 2017, Cilt 18, Sayı 1, Sayfa 643-655

- GENÇ, Mehmet Ali; “Üstün ve Özel Yetenekli Çocukların Rehabilitasyonunda Görsel Sanatların İşlevi”, Konya Bilim ve Sanat Merkezi Örneği, Presented at the III. Ulusal Ereğli Kemal Akman Meslek Yüksek Okulu Tebliğ Günleri, Konya 2011.
- GÖMLEKSİZ, Mehmet Nuri ve BİLGİLİ, Başak ; “Bilim ve sanat merkezi öğrencilerinin görsel sanatlar ve müzik derslerine yönelik görüş ve tutumları”, Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2018, DOI: 10.16989/TIDSAD.1657.
- GÜÇİN, Gökhan ; “Türkiye’de Üstün Yetenekliler Ve Üstün Zekâlılar Alanında Yapılmış Akademik Çalışmaların Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014.
- GÜÇİN, Gökhan ve ORUÇ, Şahin; “Türkiye’de Üstün Yetenekliler ve Üstün Zekâlılar Alanında Yapılmış Akademik Çalışmaların Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”, ADYÜEBD Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2015, 5 (2), s 113-135.
- GÜR, Çağla ; “Sanat Eğitim Programının Üst Sosyo-Ekonomik Düzeyden Gelen Altı Yaş Üstün Yetenekli Çocukların Çizim Becerilerine Etkisi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.
- GÜRTUNA, Sevgi; “Çocuk ve Sanat Eğitimi, Çocuğum Sanatla Tanışıyor”, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2003.
- HÜR, Cihangir ; “Üstün - Özel Yetenekli Çocuklara Yönelik Görsel Sanatlar Eğitiminde Atık Malzeme Kullanımı (Manisa İli Bilsem Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli 2019.
- IŞIK, Abdulcelil ve GÜNEŞ, Engin; “Türk Tarihinde Özel Yeteneklilerin Eğitimi: Osmanlı Enderun Mektebi”, Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, 4(3), Aralık 2017, s 1-13.
- KABAKÇI, Duygu Alyeşil ve DEMİRKAPI, Asuman ; “İzmit Bilim Ve Sanat Merkezinde Uygulanan “Matematik Ve Sanat” Dersi Etkinlik Uygulamalarının Öğrencilerin Uzamsal Yetenekleri Üzerine Etkisi”, Hasan Ali Yücel Eğitim

Fakültesi Dergisi, İzmit Bilim ve Sanat Merkezi, Kocaeli 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, s 11-22 22-25

KABAKÇI, Duygu Alyeşil ve DEMİRKAPI, Asuman ; “İzmit Bilim Ve Sanat Merkezinde Uygulanan “Matematik Ve Sanat” Dersi Etkinlik Uygulamalarının Öğrencilerin Uzamsal Yetenekleri Üzerine Etkisi”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, , İzmit Bilim ve Sanat Merkezi, Kocaeli 2016-1, Cilt: 13-1, Sayı: Özel Sayı-1, s.11-22 22-25,Eylül 2014 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen “4. Ulusal Üstün Zekalıların ve Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi: Üstünler ve Gelecek” kongresinde kısa bir özeti sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KARA, Naif; “Üstün Zekâlı Çocukların Duygusal Zekâya İlişkin Gelişim Süreçlerinde İletişimin Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2016.

KARADAĞ, Engin; “Türkiye’de eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi: Bir durum çalışması”, Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2009.

KAROĞLU KOCAMAN, Aslıhan; “Öğretim Teknolojileri Alanında Karma Yöntem Çalışmaları Analizi: 2005-2015 Arası”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), Ağustos 2015, Cilt 16, Sayı 2, s 353-369.

KARİP, Fatih; “Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Bireyler İçin Farklılaştırılmış Görsel Sanatlar Eğitimi”, SED Sanat Eğitimi Dergisi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı 2016, E 8/2, s. 83-92.

KARKIN, A. Metin; “Müzik Bilimleri Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”, İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Malatya 2011, Cilt/Vol.1 Sayı/No.2 143-149

KAYA, Nisa Gökten; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi ve BİLSEM’ler”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Erzincan, Cilt-Sayı:15.-1, 2013, s115-122.

- KESKİN, Ahmet; “Öğrenme Stratejileri Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır 2014,
- KESKİN, Melike Özer, SAMANCI, Nilay Keskin ve AYDIN, Solmaz; “Bilim ve Sanat Merkezleri: Mevcut Durumları, Sorunları ve Çözüm Önerileri”, Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 1(2), Special Issue, Özel Sayı, 2013, s 78-96.
- KILIÇ, Vildan Cevher; “Türkiye’de Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklara Yönelik Bir Eğitim Politikası Oluşturulamaması Sorunu Üzerine Bir Değerlendirme”, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 2015, cilt 4 sayı 12.
- KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin; “Sanatta Eğitim Görmek Öğrenmek Yaratmak”, Pegem Akademi, Ankara 2005.
- KİRİŞÇİ, Nilgün ve SAK, Uğur; “Özel Yetenek Tanımı Sınıflamaları ve Kuramları”, Sak, U. ve Melekoğlu, M. A. (Editörler), Pegem Akademi, Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek, Ankara 2017.
- KOÇ, Fatma ve SARANLI, Adile Gülşah; “Erken Çocukluk Dönemindeki Üstün Yetenekli Çocuklara İlişkin Türkiye’deki Lisansüstü Çalışmaların Çok Boyutlu Analizi”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2017, ISSN:1302-8944, Sayı 41, s 163-183.
- KOÇ, İbrahim; “Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Öğrenci Velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'yle İlgili Görüşleri: Bir BİLSEM Örneği”, Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, 2016, 3(3), s 17-24.
- KURNAZ, Ahmet, KIRLENEMEZ, Dilek, OBALI, İhsan; “Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğrenci Yönlendirme Sürecinde Gözlem Formunun Resim ve Müzikle İlgili Maddelerinden Yüksek Puan Alan Öğrencilerin TKT (7-11) ve Wisc-R Uygulamalarındaki durumlarının Değerlendirilmesi”, Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Yeni Açılımlar, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 25-27 Mart 2009.

- KÜÇÜKTEPEPINAR, Can; “Sanat Eğitimi ve Uluslararası Uygulamalar”, Erciyes Üniversitesi Enstitüsü Dergisi, 2014 Sayı. 2, s. 27-39.
- LAÇİNBAY, Kerim ve Yılmaz, Meliha ; “Özel Yetenekli Ve Zihin Yetersizliği Olan Ressam Muhammed Yalçın’a Yönelik Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Ankara 2018, 19(2), 335-354.
- LAÇİNBAY, Kerim ve Yılmaz, Meliha ; “Özel Yetenekli Ve Zihin Yetersizliği Olan Ressam Muhammed Yalçın’a Yönelik Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Ankara 2018, 19(2), 335-354, Bu çalışma, 2. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu’unda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.
- LEVENT, Faruk; “Üstün Yetenekli Çocukların Hakları”, İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2011.
- LEVENT, Faruk; “Üstün Yetenekli Çocukları Anlamak”, Ankara, Nobel Yayınları, 2013.
- LEVENT, Faruk ve KANSU ÇELİK, Filiz; “Bilim ve sanat merkezlerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin sanat eğitimine ilişkin görüşleri”, OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 13(19), 750-785. DOI: 10.26466/opus.581375, 2019.
- LEVENT, Ahmet Faruk ve KANSU ÇELİK, Filiz; “Bilim ve Sanat Merkezinde Görevli Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Özel Yetenekli Öğrencilerin Sanat Eğitimine İlişkin Görüşleri”, Presented at the V. Uluslararası Üstün Yetenekliler ve Eğitimi Kongresi, Gaziantep 2018.
- MALKOÇ, T; “Üstün Yetenekli Çocuklar ve Müzik Eğitimi”, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul 2004.
- MEB; Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi, Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, 2019.

- MEB; “Bilim ve Sanat Merkezleri Güçleniyor”, 2020, <https://www.meb.gov.tr/bilim-ve-sanat-merkezleri-gucleniyor/haber/21827/tr>, adresinden 03.12.2021 tarihinde indirilmiştir.
- MEB. ; “Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Çerçeve Eğitim Programı”, Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara 2013, 28.10.2021’de http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_01/27021830_ereveprogramtasla.pdf internet adresinden alınmıştır.
- MEB. ; “Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Kılavuzu”, 20.10.2021,tarihinde,https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_11/25034903_zelyeteneklibireylerineitimistrategijiveuygulamaklavuzu.pdf adresinden alınmıştır.
- NALCI, Handan Burak; “Resim alanındaki Özel Yeteneğin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Etkili Kullanımı (Kaman Bilim ve Sanat Merkezi Örneği)”, Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Yeni Açılımlar, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 25-27 Mart 2009.
- NAZİK, Behiye; “Çocuk Ruh Sağlığı”, 1. Ya-Pa Yayınları, 2003.
- ÖĞÜNMEZ, Mustafa; “Üstün Yetenekli Öğrencilerde Sanatsal Gelişim Özellikleri”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Haziran 2015.
- ÖZBAY, Yaşar; “Yetenekli Çocuklar ve Aileleri”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile Eğitim Programı, Ankara 2013.
- ÖZDEMİR, Mehmet Soner; “Eğitimde Program Değerlendirme Ve Türkiye’de Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Van 2009, Cilt:VI, Sayı:II,126-149.
- ÖZDEN, Yüksel; Öğrenme ve öğretme, Ankara:Pegem A Yayıncılık, 2005.
- ÖZEN, Yener; “Yaratıcı Öğrenme”, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Haziran 2012, Sayı 6, s 231-256.
- ÖZENÇ, Mehmet ve ÖZENÇ, Emine GÜL; “Türkiye’de Üstün Yetenekli Öğrencilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Olarak İncelenmesi”, 2013, Cilt 171, Sayı 171, s 13 - 28,

- ÖZGEN, Mine, ÖZGEN, Murat; “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanat Alanında Karşılaştıkları Sorunlar”, 3. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 14-16 Kasım 2012,
- ÖZGÜLER, Nursemin; “7-12 Yaş Arası Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Ve Bir Yöntem Önerisi (İstanbul İli Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- ÖZSOY, Vedat ; “Görsel Sanatlar Eğitimi ; Resim-iş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Tarihi”, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2. Bs., Ankara 2007.
- ÖZTABAK, Muhammet Ü.; “Özel/Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerine Yönelik Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Teori ve Uygulama”, Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi, Cilt: 9 / Sayı: 17 / Yaz 2018, s 80-106.
- ÖZYAPRAK, Melodi ; “Üstün Zekâlı Olan ve Olmayan Öğrencilerin Görsel-Uzamsal Yeteneklerinin Düzeylerinin Karşılaştırılması”, Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 2012, Cilt 2, Sayı 2, 137-153.
- PAK, Merve Deniz ve ÖZDEN, Seda Aktepe; “Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Hakkı”, Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, Başkent Üniversitesi, Ankara 2018,
- SAK, Uğur; “Üstün zekâlılar: Özellikleri tanınmaları eğitimleri”, 2 baskı, Vize Yayıncılık, Ankara 2012.
- SCHREGLMANN, Sinan; “Türkiye’de Üstün Yetenekli Öğrenciler ile İlgili Yapılan Yükseköğretim Tezlerinin İçerik Analizi”, Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2016, 4(1), s 14 – 26
- SEZGİNSOY, Burcu; Bilim ve Sanat Merkezi Uygulamasının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir 2007.
- SÖNMEZ, Harun; “Üstün Yeteneklilerin Eğitimi, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim”, Kasım 2011, S. 141, ss.43-45.
- SUMMAK, Semih M. Ve ŞAHİN Çiğdem Çelik; “Türkiye’de Bilim Ve Sanat

- Merkezlerinde Standartların Belirlenmesi İle İlgili Görüşlerin İncelenmesi”, Asya Öğretim Dergisi, 2014, 2(1), e-ISSN:2148-2659, 1-15.
- SUNGUR, Nuray; Işıltılı Bilmeceler, Sesim Ofset Matbaacılık Ltd. Şti., 2003 İzmit.
- ŞENOL, Cem; “Üstün Yetenekliler Eğitim Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri (BİLSEM ÖRNEĞİ)”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ 2011.
- ŞİRİN, Atilla ; “Görsel Sanatlar Alanında Üstün (Özel) Yetenekli Çocukların Tanılanmasında Kullanılacak Kriterlerin Uzman Görüşleriyle Belirlenmesi”, Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya 2018.
- ŞİRİN, Atilla ; “Türkiye’de Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Çocukları Belirlemek İçin Uygulanan Yöntemler Hakkındaki Uzman Görüşleri”, İdil Dergisi, Fırat Üniversitesi, Elazığ 2018, cilt / volume 7, sayı / issue 47.
- TARMAN, Bülent, ACUN, İsmail ve Züleyha Yüksel; “Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanındaki Tezlerin Değerlendirilmesi”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, 9(3), s 725 -746.
- TAY, Betül Akyürek ve ÇAKMAK, Mehmet Ali ; “Bilsem’deki Özel Yetenekli Öğrencilerde ve Örgün Eğitimdeki Öğrencilerde Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya Etkisi”, Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2020, Cilt 14 Sayı 33, Sayfa 146-172.
- TEKŞEN, Tansu ; “Bilim ve Sanat İlişkisi Bağlamında Biyo Sanat”, Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla 2021, (s.24) c.9/, s 125-134.
- TDK; “Türkçe sözlük”, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005.
- TOPÇU, Sevgi, LEANA-TAŞÇILAR, Marilena Z.; “Üstün Zekâlı Öğrencilerde Motivasyon ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Cinsiyet Ve Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi”, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Adıyaman2016, Yıl: 8, Sayı: 23, s 591,622.

- UÇAR, Alpaslan; “Üstün Yetenekli Bireylerin Görsel Yeti ve Farkındalığı”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2015, 15 (Özel Sayı), s 1-8.
- UÇAR, Alpaslan ; “Üstün Yetenekli Bireylerin Görsel Yeti ve Farkındalığı”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2014(Özel Sayı), 1-8. Araştırma 23. Özel Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.
- USAL, Yelda; “Bilim ve Sanat Merkezlerinde Verilen Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Velilerin Görüşleri”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ekim 2019.
- USAL, Yelda, ve KATIRANCI, Meltem; “Bilsemelerde Bilim ve Sanat Merkezleri Görsel Sanatlar Eğitimi Proje Üretimi ve Hazırlama Programı Kapsamında Kullanılan Bir Öğretim Yöntemi Örneği”, Presented at the VIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 2016.
- ÜNSAR, A.Sinan, İNAN, Ayşegül, YÜRÜK, Pınar; “Çalışma Hayatında Motivasyon Ve Kişiyi Motive Eden Faktörler: Bir Alan Araştırması”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran 2010 Cilt 12 Sayı 1, s 248-262.
- YALÇIN, Gülistan, AKIN, Ulviye ŞENER ve KAN, Adnan; “Bilim ve Sanat Merkezlerine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması”, BAYTEREK Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi, Aralık 2021, Cilt: 4, Sayı:2, s 166-178
- YAVUZYILMAZ, Burak; “Bilim Ve Sanat Merkezlerine Devam Eden 7-11 Yaş Üstün Yetenekli Çocuklara Verilecek Sanat Eğitiminin Niteliği”, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012.
- YAZICI, Hikmet; “Öğretmenlik Mesleği, Motivasyon Kaynakları ve Temel Tutumlar: Kuramsal Bir Bakış”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Ocak 2009,Cilt:17, No:1, s 33-46.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan; “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, Dokuzuncu Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2013.
- YILDIRIM, Esra ; “Bilim Sanat Merkezi Resim Alanı Öğrencilerinin Güzel Sanatlar Lisesi Kavramına İlişkin Metaforik Algıları (Rize İli Örneği)”, Ege Bilimsel

- Araştırmalar Dergisi, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul 2019, 2(1), 1-19.
- YILDIZ, Hasan; “Üstün yeteneklilerin eğitiminde bir model olan bilim ve sanat merkezleri (bilsem) üzerine bir araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.
- YURTÇU, Meltem; GÜZELLER, Cem Oktay ve GÜRLER, Eda ; “Üstün Yeteneklilerde Yaratıcılık Üzerine Bir Bibliometrik Araştırma”, Trakya Eğitim Dergisi, Trakya Üniversitesi, Mayıs 2021, Cilt 11, Sayı 2, s 980-991.
- YÜCEL, Hüda Sayın; “Bilim Sanat Merkezlerinde Sanat(Resim) Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamasının Bir Değerlendirilmesi(Yasemin Karakaya Bilsem Örneği)”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2012.
- YÜCEL, Hüda Sayın ; “Üstün Yetenekli Çocukların, Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemini Kullanarak Sanat Tarihi Alanında Gerçekleştirdikleri Müze Gezisinin Sanatsal Uygulamalarına Etkisi”, Sosyal Bilimler Dergisi, Temmuz 2012, cilt2,Sayı 2.
- YÜCEL, Hüda Sayın, ve AKSOY, Şeniz ; “Bilim ve Sanat Merkezlerinde Sanat Resim Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamasına İlişkin Öğrenci Görüşleri Yasemin Karakaya Bilsem Örneği”, Presented at the International Conference on Talent Development Excellence 2013, ANTALYA.
- YÜCEL, Hüda Sayın; “Bilim ve Sanat Merkezlerinde Sanat Resim Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri Yasemin Karakaya Bilsem Örneği”, Presented at the Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Yasemin Karakaya Bilsem Örneği)”. “Strategies for Talented and Gifted Pupils Teachers International Talented and Gifted Conference: New Approaches and Educational Applications (INTAG 2017), Ankara.

İNTERNET KAYNAKLARI

1. İnternet Kaynağı ; <https://www.bilsemc2.com/bilsemden-haberler/bilsem-sinav-tarihleri> 15.10.2021 tarihinde indirilmiştir.
2. İnternet Kaynağı ; <https://9lib.net/article/d%C3%BCnyada%C3%BCst%C3%BCn-yetenekliler-e%C4%9Fitimi-kuramsal%C3%A7er%C3%A7eve-i%CC%87lgi%CC%87li%CC%87ara%C5%9Ffirmalar.6zk0o61y> 08.01.2022 tarihinde indirilmiştir.
3. ŞENCAN, Hüner; Psikoteknik ve Uygulama Alanları, 2016, <http://www.abuyum.com/psikoteknik-ve-uygulama-alanlari-hk-makale/118/Page.aspx> 08.01.2022 Tarihinde İndirilmiştir.
4. KESKİN, Abdullah; “Motivasyon ve Dikkatin Öğrenme Üzerine Etkisi”, <https://sinifyonetimi.org/wp-content/uploads/2012/01/motivasyondikkat1.pdf>, 07.11.2021 tarihinde internet sayfasından alınmıştır.

EKLER

A. Yüksek Lisans Eğitimi Süresince Yapılan Akademik Çalışmalar Dergilerde Yayınlanan Makaleler

TAŞKESEN, Orhan, İŞGÖR, İsa. Yücel, KURT, Cihan; “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 10, Sayfa: 59-68, 2017.

B. Hakemli Kongre/Sempozyumların Bildiri Kitaplarında Yer Alan Yayınlar

TAŞKESEN Orhan., İŞGÖR İsa. Yücel, ÖNAL Mehmet, KURT Cihan., ZHAKANNOVA Gülnaz, KURT Nihal, “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, 25. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Antalya/Türkiye 21- 24 Nisan 2016, s 50-50,

C. Sanatsal Etkinlikler

KURT, Cihan; “Erzincan Üniversitesi 24 Kasım Öğretmenler Günü Sergisi”, Karma Sergi, İştirakçi, Kasım-2021.

KURT, Cihan; “Erzincan MEB 24 Kasım Öğretmenler Günü Sergisi”, Karma Sergi, İştirakçi, Kasım-2021.

KURT, Cihan; “Ulusal Farabi İslam Bilim ve Düşünce Tarih Bilgi Şöleni Resim Sergisi”, İştirakçi, 14-16 Ekim 2021.

KURT, Cihan; “19 Mayıs’a İz Bırakanlar Projesi”, Online Karma Sergisi, Galeri Ekin, İştirakçi, 19 Mayıs 2021.

KURT, Cihan; “Erzincan Üniversitesi Dünya Sanat Günü “Karantina” Sergisi”, Karma Sergi, İştirakçi, Nisan-2020.

- KURT, Cihan; “81 İl 81 Tuval Anadolu”, Karma Resim Sergisi, İştirakçi, Altıova/Yalova 2019.
- KURT, Cihan; “Barış AYDIN Anısına II. Uluslararası Plastik Sanatlar Sergisi”, Karma Sergi, İştirakçi, Ekim-2018.
- KURT, Cihan; “15 Nisan Dünya Sanat Günü Karma Sergisi”, Karma Sergi, İştirakçi, Nisan-2017.
- KURT, Cihan; “Kişisel Resim Sergisi II”, Erzincan Valiliği Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü Lobisi, Erzincan, Şubat 2017.
- KURT, Cihan; “Erzincan MEB 15 Temmuz Demokrasi ve Şehitleri Resim Sergisi ve Ödül Töreni” 24 Kasım Öğretmenler Günü, Erzincan Müftülüğü Konferans Salonu, 2016.
- KURT, Cihan; “Erzincan Üniversitesi 10. Yıl” ve “15 Nisan Dünya Sanat Günü Karma Sergisi”, Karma Sergi, İştirakçi, Nisan-2016.
- KURT, Cihan; “Erzincan Üniversitesi 15 Nisan Dünya Sanat Günü Karma Sergisi”, Birlikte III Karma Resim Sergisi, İştirakçi, Nisan-2015.
- KURT, Cihan; “Erzincan Üniversitesi 24 Kasım Öğretmenler Günü Sergisi”, Karma Sergi, İştirakçi, Kasım-2015.
- KURT, Cihan; “14 Aralık Öğretim Elamanları ve Lisans Üstü Öğrenciler Resim Sergisi”, Karma Resim Sergisi, İştirakçi, 2015.
- KURT, Cihan; “Erzincan üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Görsel Sanatlar Eğitim Derneği (GÖRSED) işbirliğiyle “Görsel Sanatlar Eğitimcileri Karma Sergisi”, İştirakçi, 24 Kasım 2014.

D. Tübitak Projeleri

- KURT, Cihan; “TÜBİTAK 4007; Erzincan Bilim Şenliği II”, Erzincan Üniversitesi, Atölye Lideri, Eylül 2021.
- KURT, Cihan; “TÜBİTAK 4007; Tüm Renkleriyle Bilimi Keşfet; Erzincan Bilim Şenliği”, Erzincan Milli Eğitim Müdürlüğü, Atölye Lideri, Eylül 2021.
- KURT, Cihan; “TÜBİTAK 4004; Doğanın Harikası Bilimin Fabrikası Ergan 2”, Eğitimci, Eylül 2021.

KURT, Cihan; “TÜBİTAK 4007; Erzincan Bilim Şenliği”, Erzincan Üniversitesi, Atölye Lideri, Eylül 2018.

KURT, Cihan; “TÜBİTAK 4004; Doğanın Harikası Bilimin Fabrikası Ergan”, Eğitimci, Haziran 2019.

